

J.C. Goethe. Venetis 1747.

Sächsische Landesbibliothek in Dresden

Handschrift Nr. 4116

Die Benutzung dieser Handschrift ist nur unter der Bedingung gestattet, daß der Entleiher der hiesigen Bibliothek ein Stück seiner auf die Handschrift bezüglichen Veröffentlichung geschenkweise überläßt, sofern die Bibliotheksverwaltung nicht ausdrücklich auf die Überlassung verzichtet. Zum Durchzeichnen oder zur Herstellung von Lichtbildern ist besondere Erlaubnis einzuholen.

Belehrende Auskünfte oder Hinweise auf der Bibliotheksverwaltung unbekannt veröffentlichten über diese Handschrift werden dankbar entgegengenommen.

Benutzer der Handschrift seit 1950

Datum	Name, Stand und Wohnung des Benutzers	Ort der Benutzung	Art der Benutzung (nur eingesehen?, ganz od. teilw. abgeschrieben?, ganz od. teilw. verglichen?)	Zweck der Benutzung (ist Veröffentlichung beabsichtigt und in welcher Form?)
4.3.64	Dr. H. Boese, Berlin	LB. Dresden	eingesehen	
17.9.70	Hans J. Schuffels, Jöttingen	"	eingesehen	
23.7.73	Lucie Petismengin, Paris	"	eingesehen (Polyg.)	
2.10.84	Dr. U. Richter, Berlin	"	eingesehen Foto; Besitze	Unterstützung der Stg Sagedo
Urfilm 18 # 191				
Urfilm 58-9	Massimo Zappalà - Mailand/Siena		eingesehen	

№ 43.

Summa Visconti

1
M septembr. depositio sancti augustini episcopi.
Aspirante rerum omnium fctore et gubernatore
dño mei memor proposui: quo pergram saluato
in omnipotentis ac diuine per fidem trinitatis seruire
deceui: et antea multa laicorum et nunc in offitio
eporum: studens ex qualicumq; accepto ingenio et ser
mone hēdificationis prodesse. scē ac uerę xp̄i dñi
catholice ecclie: de uita et morib; predistinati et suo
tempore pntati sacerdotis optimi augustini: que
in eodem uidi: ab eoq; audiui minime reticere. Id
enim etiam ante nos factitatum fuisse a religiosissi
mis scē mris ecclie catholice uiris legimus et cōperi
mus: qui diuino affati spū sermone proprio atq; sti
lo et auribus et oculis scire uolētium dicendo et
scribendo similia studiosorum notitię intulerunt:
quales quantiq; uiri ex comunni dominica grā
in rebus humanis et uiuere et usq; in fine obitus
perseuerare meruerunt: id circo ipse quoq; discē
satorum omnium minimus fide non ficta: quā
domno dnantium omib; bonis seruiendum et
placendum est fidelib;: de predicti uenerabilis ui
ri et ex ortu et procurū debito fine: que per eum
didici et exptus sum: q̄ plurimis annis eius mheret
caritati ut dñs donauerit explicandum suscepi.
Verum summam queso maiestatem: quo minus
huiusmodi a me arreptum opus ita geram et p
agam ut nec pris luminum offendā ueritatem
nec bonoz ecclie filioz ulla ex parte fraudare
uidear caritatem. Nec attingam ea omnia nisi
nuare: que idē btissimus augustinus in suis con
fessionum libris de semet ipso qualis ante percep
tam grām fuerit: qualisq; iam sumpta uiuere
designauit. Hoc enim facere uoluit: ut ait ap̄t̄s
ne de se q̄sq; hominum supra quam se eē nouerat
aut de se quod auditum fuisse crederet uel pu
taret: humilitatis scē memoria: ut que nihil fal
lens sed laude nō suam sed sui dñi de propa libe

ratione, ac munere querens: ex his uidelicet: que
iam perceperat. & final preces poscens: de his: que
accipere cupiebat. Sacramentum igitur regis: qd
angelica auctate prolatum est: bonum est abscon-
dere. opera aut d. n. reuelare et confiteri honorifi-
cum est. Ex prouintia ergo africana ciuitate tha-
gastensi: de numero curialium: parentibus honestis
et xpianis progenitus erat: altusq; ac nutritus
eorum cura & diligentia: secularibus tris eruditus.
apprimè: omnibus uidelicet disciplinis imbutus
quas liberales uocant. Nam et gramaticam p̄
in sua ciuitate et rethoricam in africe capite car-
thagine postea docuit. Consequenti & tempore
trismare in urbe roma. et apud mediolanum: ubi
tunc imperis valentiniani minoris comitatus fu-
erat constitutus. In qua urbe tunc ep̄atum ammuni-
strabat: acceptissimus deo: et in optimis uinis pre-
clarissimus sacerdos ambrosius. huius interea uer-
bi dei predicatoris: frequētissimis in ecclia disputa-
tionibus: altans in populo intendebat suspensus
atq; affixus. Verum: aliquando manicheoz apud
carthaginem: adolescens fuerat: errore seductus.
et ideo ceteris suspensio aderat: ne quid: uel pro
ipsa: uel contra ipsam heresem diceretur. Et pre-
uenit dei liberatoris clementia sui sacerdotis: cor-
pertractantis: ut contra illū errorē in cen detel-
legis solueretur quæstiones. Atq; ita edoctus se-
sim atq; paulatim heresis illa: miseratione diui-
na eius ex animo pulsa est: protinus que in fide
catholica confirmatus: proficiendi in religione ei-
dē amoris ardor natus est: quo propinquanti-
bus diebus sc̄is pasce salutis aquam perciperet. Et factum
est diuina prestante opitulatione: ut per illum tā-
tum ac talem antistitem ambrosium: et doctrinā
salutarem ecclie catholice: et diuina perciperet sa-
cramenta. Moxq; ex intimo cordis medullis
spem omnem: quā habebat in secto dereliquit.

hauus.

diuina. p. sac̄

2.
Iam non uxorem non filios carnis: non diuitias: non honores seculi querens: sed deo cum suis seruire statuens: et in illo et ex illo pusillo grege esse studens: quem dominus alloquitur dicens. Nolite timere pusillus grex: quoniam complacuit patri vestro dare uobis regnum. vendite que possidetis: et date elemosinam. facite uobis sacculos non ueterescetes thesaurum non deficientes in celis et cetera. Et illud quod dicit uerax dominus: uir sanctus facere cupiens. Si uis esse perfectus: uende omnia que habes et da pauperibus: et habis thesaurum in celis: et ueni sequere me. Et super fidei fundamentum edificare desiderans: non ligna foenum et stipulam: sed aurum argentum et lapides preciosos: et erat tunc annis non maior triginta: sola superstitite matre sibique adherente et de suscepto eius proposito seruienti deo: ampliusque de carnis nepotibus exultante. Nam eius pater antea defunctus erat. Renuntiavit etiam scolasticis: quos rector docebat: ut sibi magis alium prouiderent: eo quod seruire deo ipse decreuisset. Ac placuit ei percepta gratia: cum aliis ciuibus et amicis suis deo pariter seruientibus ad africanam et ad propriam domum agrosque remeare. Ad quos ueniens et in quibus constitutus ferme tennio: et a se iam alienatis: cum his qui eidem adherebant: deo uiuebat. Ieiuniis omnibus bonis operibus in lege domini meditans die ac nocte. Et de his que sibi deus cogitanti atque operanti intellecta reuellabat: et presentes et absentes sermonibus ac libris docebat. Contigit forte eodem tempore: ut quidam ex his: quos dicunt agentes in rebus apud hypponem regum: constitutus bene christianus deumque timens: compta eius bona fama atque doctrina: desideraret atque optaret: ut eum uideret: promittens se posse mundi huius omnes contempnere cupiditates atque illecebras: si aliquando ex eius ore dei uerbum audire meruisset. Quod cum ad se fidei fuisset: relatione delatum: liberari animam cupiens ab huius uite periculis: morteque eterna:

Renunciavit scola:

Ad africanam remeare.

Deo uiuebat.

ad memoratam ultro atq; confestim uenit ciuitate et ho-
minem uisum alloquutus frequenti: atq; exortatus est:
quantum deus donabat: ut quod deo uouerat reddi
disset. hęc se ille de die in diem futurum pollicebat:
nec tamen in eius hęc impleuit pntia. Sed uagare
utiq; et mane esse non potuit: quod per tale uas mu-
dum in honore utile dno ad omne opus bonum pa-
ratum in omni loco diuina gerebat prouidentia.

eodem.

Eodem itaq; tempore in ecclia hypponensi catholica
ualerius scs epatum gerebat. Cui cum flagitante
eccliaistica necessitate de prouidendo et ordinan-
do presbry ciuitati: plebem dei alloqueret et exor-
taretur: iam scientes catholici scs augustini propo-
tum et doctrinam: manu iniecta: qm et idē in po-
pulo securus & ignar: qd futurum eēt attabat: sole-
bat aut laicus ut nobis dicebat: ab eis tantum ec-
clis: que non hērent epōs suam abstinere pntiam:
eum ergo tenuerunt: & ut in talib; cōsuetum est
epō ordinandum intulerunt. Omnib; id uno cō-
sensu et desiderio fieri petitiq; petentib; magno
q; studio et clamore flagitantib; uberti eo flentes

Cont. Hieronymus

Non nullis quidē lacrimas eius: ut nobis ipse retulit
tunc sup̄te interpretantib; & tanq̄ eum consolā-
tib; ac dicentib; q̄a et locus presbry: licet ipse ma-
iora dignus esset: propinquare tamen episcopatu.
cum ille homo dei: ut nobis retulit: maiore confi-
deratione intelligeret: et gemeret: quam multis
magna sue uite pericula: de regimine et quibnato-
ne ecclie impendere iam ac prouenire speraret.

facult. p. presb.

Atq; ideo flere: Sed eorum ut uoluerunt: cōpletam
est desiderium. scs q; presbry monasterium intrat
eccliam mox instituit: et cum dei seruis uiuere
cepit: secundum modum & reglam sub scis aplis
constitutam. Maxime ut nemo quicq; propum i
illa societate hēret: sed eis essent omnia comuna:
et distribuere unicuiq; sicut opulerat. Quod
iam ipse por fecerat: dum de fulminariis ad sua

remeasset: Scelus uero ualerius ordinator eius ut erat
 uir pius et dñi timens exultabat, et deo gratias agebat
 suas exauditas a dño fuisse, preces quas se frequen-
 tissime fudisse arrabat, ut sibi diuinitus hō cōcedere-
 tur talis, q̄ possit uerbo dei et doctrina salubri ecclia;
 dñi edificare. cui rei se homo natura grecus, minq̄
 latina lingua et lris instructus minus uilē peruide-
 bat. Et eidem presb̄ro potatem dedisse corā in ecclia
 euangelium predicandi: ac frequēissime tractādi: cō-
 tra usum quidē et consuetudinē africanay eccliaꝝ.
 Vnde et nōnulli ep̄i detrahebant. Sed ille uir uenera-
 bilis ac prouidus in orientalib; eccliaꝝ id ex more
 fieri sciēs et certus, et utilitati ecclie cōsulens: ob-
 tractantium nō curabat linguas: dum modo facta
 retur a p̄bro: quod a se ep̄o impleri posse minime
 cernebat. Vnde accensa et ardens leuata super cā-
 delabrum lucerna omnib; q̄ in domo erat, lucebat.
 Et postea corrente et uolante huiusmodi fama: bono p̄-
 cedēte exemplo, accepta ab ep̄is potestate p̄bri nō
 nulli: coram ep̄is populis tractare cœperunt. Sa-
 ne in illa tunc hypponensi urbe manicheoz pestilētia
 q̄ptimos uel ciues, uel peregrinos, q̄ infecerat et pe-
 nerauerat: seducēte et decipiēte eiusdē heresit q̄dā
 p̄bro nomine fortunato, ibidē cōuersante atq; ma-
 nente: Interea hypponenses ciues uel peregrini, q̄
 an: tam catholici q̄ etiam donatistę: ad eum p̄brim
 ac deposcunt ut illum hominē manicheoz p̄br;
 quem doctum credebant: uiderēt et cum eodem
 de lege tractarēt. Q̄d idē ut scriptū est parat⁹ ad cō-
 fessionem omnipotentis se rōnē de fide et spe que
 in deum est, potensq; exortari in doctrina sana et
 contradicētes: sed arguere minime renquit: sed u-
 trum et ille hoc fieri uellēt sciscitat⁹ est. At illi con-
 fessim ad ipsum fortunatum id detulerunt, petē-
 tes et exortantes ac flagitantes: quo id minime
 recusarēt. Sane quoniam idē fortunatus iam
 apud carthaginem: sc̄m nouerat augustinum.

Et eidē p̄bro.

Sane.

adhuc in eodem secum errore constitutum: cum eode
congruere p̄uicabat. Verum t̄n̄ suoz maxime instantia
coactus ac uerecundatus: promisit in cominus se ee
uenturum certamēq; disputandi subiturū. Unde cō
dicto die et loco uenerunt iunū. Concurrentibus uirū
q̄ptimis studiosis: turbisq; curiosis: et apertis notarij
tabulis: disputatio cepta primo et secundo finita ē
die. In qua ille manicheus et preceptor: ut se gestoꝝ
continet fidel: nec catholicam assertionē potuit
uacare: nec manicheoz sectam ueritate s̄n̄ixam
ualuit comprobare. Sed responsione deficiente:
ultimā collaturum se cum suis maiōib; ea que
refellere nō potuit prosecutus est. Et si sibi forte de
his satis minime fecissent sue anime cōsulturum.
Atq; ita ab omnib; apud quos magnus et doctus u
debat: nihil ualuisse in sue secte assertionē uidi
citus est. Qua ille confusione affectus et seq̄nti tē
pore de ypponensi ciuitate profectus ad eam am
plius nō remeauit: ac sic per memoratū dei hoīez:
omniū cordib; uel qui aderāt: q̄ absentes: illa
que gesta sunt cognouerant error ille ablatu: ca
tholica est intumata ac retenta sincera religio. Et
docebat ac predicabat ille priuatim et publice in
domo et in ecclia salutis uerbum: cum omni fidu
cia aduersus africanas hereses: maxieq; contra do
natistas: manicheos & paganos: libris cōfectis et
repentinis sermonib; ineffabiliter ammirantibus
xpianis et cōlaudantib;. Et hoc ipsum ubi poterat
non tacentib; et diffamantib;: atq; dei dono
leuare in affrica ecclia catholica exorta est caput:
que multo tempore illis conualescētib; hereticis:
p̄cipue que rebapticante donati parte: maio
re multitudine afroꝝ seducta et pressa et oppres
sa iacebat. Et hos eius libros atq; tractatus mira
bili dei grā procedentes ac profluentes instructos
rationis copia: atq; auctate sc̄az scripturaz ipsi
quoz heretici cōcurrentes: cum catholicis inge

al' negare

Atq; ita

Et docebat

46
ni ardore audiebant. Et quisquis ut uoluit et po-
tuit notarios adhibentes: et ea que dicebant ex-
cepta describentes: inde iam per totum africe corp^o
preclara doctrina: odorq; suauissimus xpi diffus^o
et manifestatus est: Congaudente quoq; id corp^o
tum ecclesia dei transmarina: Quodiam sicut dicitur
patitur unum membrum, cōpatiunt omnia me-
bra: ita cum unū glificatur membrum, cōgaudet
omnia membra. Ille uō beatus senex ualeri^o cete-
ris ex hoc amplius exultans et deo grās agens de
concesso sibi speciali bñficio: metuere cepit ut ē
human^o animus: ne ab alia ecclesia sacerdote puata
ad epātum quereret: et sibi auferretur. Nam q^o
id prouenisset: nisi hoc idē epus: cognito ad locū
secretum eū trāsire curass^o: atq; occultatum a grē-
tibus minime inueniri fecisset. Vnde amplius for-
midans idē uenerabilis senex & sciens se corpore
et etate infirmisimum: egit secretis hīs apud p^o
matē epm carthaginiensem alligans imbecillitatē
corporis sui. et atq; grauitatē: et obsecrans ut
hypponēsi ecclesie ordinaretur epus: quo sue cithe-
dre non tam succedere: sed consacerdos accederet
augustinus. Et que optauit et rogauit satagens
rescripto impetrauit. Et postea petito ad uisitandū
et adueniente ad ecclesiam hypponensem: tunc p^o
matē numidie megalio calamēsi epō: ualeri^o antistes
epis q forte tunc aderant et clericis omnibus hip-
ponensibus. Et uniuersę plebi in opinatam cunctis
suam insinuat uoluntatē. Omnibusq; audientibus
gratulantibus: atq; id fieri perficiq; ingenti deside-
rio clamantibus: epātum suscipere cōtra moīe ecclesie
suo uiuente epō p^obr recusabat. Dumq; illi fieri
solere ab omnibus suaderetur: atq; id ignaro trāsma-
rinis et africanis ecclesie exemplis probaretur: com-
pulsus atq; coactus succubuit: et maioris loci
ordinationem suscepit. Quod in se postea fieri
non debuisse ut uiuo suo epō ordinaret: et dixit

Hic uō senex

et scripsit propter concilii uniuersalis uentum: quod iam
ordinatus didicit. Nec quod sibi factum esse doluit aliis
fieri uoluit. Unde et litagit: ut conciliis constitueretur
episcoporum: ab ordinatoribus deere ordinandis uel or-
dinatis omnium statuta sacerdotum in notitiam esse
deferenda. Atque ita factum est, et episcopus multo instantius
ac feruentius maiore auctoritate: non adhuc in una
tantum regione: sed ubicunque rogatus uenisset: uer-
bum salutis eterne alacriter ac nauiter pullulante
atque crescente domini ecclesia predicabat: paratus semper
poscentibus reddere rationem: de fide et spe que in deo
est. Et eius dicta atque excepta: maxime donatiste in
eadem hypponensi uel uicina manentes ciuitate: ad
suos episcopos deferrebant. Qui cum audissent et con-
tra forte aliquid dicerent: aut a suis refellebantur:
aut eadem responsa ad sanctum augustinum deferrebant.
Ea que comperta: patienter ac leniter & ut scriptum
est: cum timore et tremore salutem omnium hominum
operabatur: ostendens quam nihil refellere illi uo-
luerunt: ac ualuerunt: quanquam uerum manifes-
tumque sit: quod ecclesie dei fides tenet ac dicit. Et
hec diebus ac noctibus ab ecclesia iugiter agebantur.
Nam et episcopos priuatis ad quosque eiusdem erroris episcopos
imminentes: scilicet et laicos dedit ratione red dita
ammonens atque exortans: ut uel ab illa se prauita-
te corrigerent: uel certe ad disputationem ueni-
rent. At illi cum diffidentie: nec quedam unquam reser-
bere uoluerunt: sed irati furiosa loquebantur: et
atque seductorem et deceptorem animarum augustinum
esse et priuatum et publice conclamabant. Et ut lu-
pum occidendum esse in defensionem gregis sui
dicebant et tractabant. Omnia peccata a deo in-
dubitanter esse credendum posse dimitti his: quod hoc
facere ac perficere potuissent: nec deum timentes
nec homines erubescentes. Et ut eorum cause diffi-
dencia cunctis innotesceret: elaborauit. Sed publi-
cis gestis conuenti: non sunt ausi conferre: hebat

etiam idem donatiste per suas omnes pene ecclesias in
 auditum hominum genus peruersum ac uiolen-
 tum: uelut: sub professione continentiumambu-
 lantes: qui circum celliones dicebantur: et erant
 in ingenti numero & turbis: per omnes fere africa-
 nas regiones constituti: quibus malis imbuti doctoribus:
 audacia superba et temeritate illicita: nec suis nisi
 alienis aliquando parcebant: contra uis fasque in
 causis intercedentes hominibus. Et nisi obedi-
 damus grauissimis & cedibus afficiebantur: arma-
 ti diuersis rebus uagantes per agros uillasque et usque
 ad sanguinis effusionem accedere non metuen-
 tes. Sed dum uerbum dei seculo predicaretur:
 et cum his qui oderant pacem: pacis ratio haberetur: illi
 loquentes delectabantur gratis. Et cum aduersus eorum
 dogma ueritas innotesceret: quilibet ut poterant
 se se inde uel eripiebant uel subducebant. & paci
 atque unitati ecclesie cum suis quibus poterant cohere-
 bant. unde illi sui erroris inuicem congregationes et
 uidentes atque augmentis ecclesie inuidetes: acce-
 si exardescabant ira: grauissimas et intolerabiles
 persecutiones unitati ecclesie compacti faciebant.
 Ipsi quoque catholicis sacerdotibus et ministris aggressio-
 nes diurnas atque nocturnas delectionesque rerum
 omnium inferebant. Nam et multos dei seruos
 cedibus debilitauerunt: aliquibus et calcem cum ac-
 ceto in oculos miserunt: aliosque occiderunt. unde
 etiam suis: idem donatiste rebaptizatores in
 modum ueniebant. Proficientes porro doctrina di-
 uina: subito & cum sancto augustino in monasterio
 deo seruientes in ecclesia hypponenensi clerici ordina-
 ri ceperunt. Ac demum innotescere & clarescere
 de die in diem ecclesia predicationis ueritate: sanctorum *scilicet*
 que seruorum dei proposito continetie et pauper-
 tate profunda: ex monasterio quod per illum
 memorabile uirum esse & crescere coeperat in
 magno desiderio postere atque accipere episcopos

et clericos: pax ecclie atq; unitas et coepit primo et
postea consecuta est. Nam ferme decem: quos ipse
nobis sc̄tos ac uenerabiles uiros continentes et do-
tissimos beatus augustinus diuersis eccliesiis: nō
nullisq; eminentiorib; rogatus dedit. Similiter
q; et ipsi ex illoꝝ sc̄toꝝ proposito uementes: dñi ec-
clesiis nonnullis quoq; eminentiorib; rogat' dedit.
S. Similiterq; et ipsi ex illoꝝ sc̄toꝝ proposito uementes:
dñi eccliesiis propagatis: et monasteria instituerunt
et studio crescente edificationis uerbi dei: ceteris
eccliesiis promotos fr̄es ad suscipiendum sacerdoti-
um prestiterunt. vnde per multos et in multis sa-
lubris fidei spei et caritatis ecclie innotescere do-
ctrina: non solum per omnes affrice ptes uerum
et in tr̄smarinis: & libros editos atq; in grecum
sermonem tr̄slatos ab illo uno homine: et per illū
multis fauente deo multa innotescere meruerūt.
Atq; hinc ut scriptum est peccator uidēs nascēbat
dentib; suis fremebat & tabescebat. Serui autē tui
ut dictum est: cum his qui oderant pacem erāt
pacifici: & cum loquerent' debellabant' gratis ab
eis. Aliquotiens uō et uias armati idē circum-
celliones famulo dei augustino obsederunt: dñi
forte iret rogat' ad uisitandas: instruēdas et ex-
ortandas catholicas plebes: quod ipsum frequen-
tissime faciebat. Et aliquando cōtigit ut illi succē-
turiati acten' pderent captione. Euenit' dei q̄
dem prouidentia seductōis hominis errore: ut
per aliam uiam cum suis comitib; sacerdos quo-
tendebat uenisset: atq; per hunc quē postea co-
gnouit errore manus impias euasisset: et cum
omnib; liberatori deo gratias egisset. et omni-
no suo more illi nec laicis: nec clericis peperce-
rūt: sicut publica cōtestant' gesta. Interea silē-
dum nō est: qđ ad laudem dei p̄ illius tam e-
gregii in ecclia uiri studium: domusq; dei ce-
lum aduersum predictos rebaptizatores do-

donatistas: gestum et perfectum est. cum forte unus
 ex his: quos de suo monasterio et clero epus ecclie
 propagauerat ad suam curam pertinentis rem cala-
 mensis ecclie diocesem uitarat & que didicerat
 p pacem ecclie contra illam heresem predicaret / factum
 est ut medio itinere eorum insidias incurrisset / per-
 uasumque cum omnibus ^{illis} committantibus / sublati illis +
 animalibus et rebus iniuriis et cede eum grauissima
 affecissent. De qua re ne pacis amplius ecclie p-
 uectus impediretur: defensor ecclie inter leges
 non siluit. Et preceptus est crispinus q hisde do-
 natistis in calamensi ciuitate & regione epus fuit
 predicatus scilicet. & multi temporis edoctus ad
 multam teneri aurariam / publicis legibus contra he-
 reticos constituta. Qui resultans legibus pntatus
 cum apud proconsulem se negaret hereticum:
 aborta est necessitas / ut illo recedente ecclie de-
 fensore a catholico epo resisteretur & conuiceret
 eum esse: quod se fuisse negauerat. Quia si ab eo
 dem dissimularetur: forte catholicus epus ab ig-
 rantibus hereticis crederet: illo se quod erat nega-
 re: atque ita ex hac desidia infirmis scandalum
 nasceretur. et memorabili augustino antiste o-
 nni modis instante: ad controuersiam: ambo illi ca-
 lamenses epi uenerunt. et de ipsa diuersa commu-
 nione tertio conflictum secum egerunt: magna
 populorum xpianorum multitudinem cause exitum /
 et apud carthaginem et p totam africanam expec-
 tante. Atque ille est crispinus pro consolari et libel-
 lari sententia pronuntiatu hereticus. Pro quo il-
 le apud cognitorem catholicus epus intercessit ne
 auraria multa exigeretur: et ei est beneficium im-
 petratum. Unde cum ingratus aduersus illum +
 piissimum principem / prouocasset ab imperato-
 ris relatione / debitoque est responsio solutum ex
 consequenti precepto: nullo prorsus loco hereticos
 donatistas esse debere: et eos ad uim legum om-

num / cōtra hereticos latrantium ubiq; teneri debere. Ex
quo et iudex et officium: et idē crispinus: quod mi-
nime fuerit exactus: precepti sunt denas auri libras
fisci uirib; inferre. Sed protinus opera data est per
catholicos ep̄os: p̄cipue per sc̄e memorie augusti-
num: ut illa omnium condēpnatio p̄cipis dimit-
teretur indulgentia: et dño adiuuante p̄fectum
est. Quā diligentia & sc̄to studio multū creuit ec-
clia. Et de his omnib; pro pace ecclie gestis / augu-
stino dñs & hic palmam dedit: et apud se iustitie
coronam reseruauit. Ac magis magisq; iuente r-
xpo de die in diē augebatur & multiplicabatur
pacis unitas et ecclie dei firmitas. hec et id maxi-
me factū est post collationē: que ab uniuersis ep̄is
catholicis apud carthaginem cū hisdē donatistaz
ep̄is: postmodum facta est adiuuante gloriosissimo
impre honorio: propter quod p̄ficiendum: et asu-
litum tribunum: & notarium marcellinum. ad
africam iudicē miserat. In qua cōtrouersia illi om-
nimodis confutati: atq; de errore a catholicis con-
uicti sententia cognitoris notati sunt. Et post eoz
appellationem piissimi regis responso: iusti inter
hereticos condemnati sunt. Ex qua rōne: solito ā-
plius eorum ep̄icum suis clericis et plebib; cōmu-
nicauerunt: & pacē tenentes catholicam: multas
eoz p̄secutiones / usq; ad membroz amputatio-
nem et internitionem pertulerunt. Et totum illd
bonum ut dixi per sc̄m illū hominē / cōsentienti-
b; nris ep̄is et pariter latagētib; et coeptum et
p̄fectum est. Porro aut qm̄ post illam que cum
donatistis facta est collationem / nō defuerunt
qui dicerent permisos non fuisse eisdē ep̄os / ap̄
potestatem que causam audiuit dicē omnia pro
suis partib;: qm̄ catholicę cōmunionis cognitor:
sue fauebat ecclie. Licet hoc deficientes et uicti ad
excusationem iactaret quandoqdē et ante con-
trouersiam: idē heretici catholicę cōmunionis

eū esse nouerant . et dum ab eodem conuenirentur
 publicis gestis quod ad collationē occurreret: esse
 futuros persecuti sunt . poterant utiq; suspectū eū
 hūtel reculare cōgressum: tamē omnipotētis dei
 prestint auxilium: ut postea in cesariensi mauri
 tane ciuitate/ cōstitutus uenerabilis memorie
 augustinus: quo cum uenire cum aliis ei' ep'is se
 dis. aptice littere compulerant. obterminandas
 uidelicet alias ecclie necessitates/ ac ergo occasi
 one prouenit: ut emeritum eiusdē loci dona
 tistarum ep'm: quem sue secte p'cipuū in illa
 collatione hūerint: defensorem uiderē: et cū
 eodem publice in ecclia populo astante/ diuersē
 cōmunionis ex hoc ipso disputarē/ et prouoca
 rē gestis eccl'asticis: ut qd forte dicebant: pro
 sequi non potuit in collatione/ et p'missus non
 erat in presenti ne alicuius potestatis prohibiti
 one/ aut ipotētia securus dicē minime dubitare/
 et in sua ciuitate suis omnib; p'ntib; ciuib;/ fidu
 cialiter prop'am defendere cōmunionē non
 denegasset. Ille nec hac orōne/ nec suoz parē
 tum et ciuium instanti petitione id facere uo
 luit: qe pollicebantur se ad ei' reddituros cōm
 unionem: etiā cum discrimine patrimoniorum .
 salutisq; temporalis: si modo catholicā superarē
 assertionem: at ille amplius dicere illis gestis
 nihil uoluit nec ualuit: nisi hoc tantum: illa iā
 gesta continent apud carthaginē inter ep'os cō
 fecta/ utrum uincerimus an uicti fuerimus. Et
 alio loco dum a notio ut responderē ammone
 retur ait. Et cum reticerē: fac: quia ei' cūctis
 manifestata diffidentia: ecclie dei augmenta
 ac firmamenta prouenerunt: Quisq; ergo dili
 gentiam & operam b'issime memorie augustini
 pro ecclie dei statu cognoscere plenius uoluerit:
 etiam illa p'currat gesta: & inueniet que uel
 qualia protulerit: quibus illum datum: elo

quentem et predicatum hominē prouocauerit: hor-
tatusq; fuerit: ut pro sue defensione partis quod
uell& dicens illumq; uictum cognosceret: Scio
item non solus ipse uerum et alii fratres et conserui/
q; nobis cum tunc intra hypponensem eccliam tū
eodem scō uiro uiuebant: nobis pariter ad me-
sam constitutis eum dixisse. Aduertistis hodie
in ecclia meum sermonē eiusq; initium & fi-
nem contra meam consuetudinē processisse: qm̄
nō ea re terminata explicui quam proposueram
sed pendentē reliquerim. Cui respondimus.
Ita nos in tempore miratos fuisse: scimus et reco-
gnoscimus. At ille credo ait forte aliquē erran-
tem in populo: dñs p̄ nr̄am obliuionē et errorē
doceri et curare uoluerit: in cuius manus sunt
et nos et sermones nr̄i. Nam cum posite q̄sti-
onis latera pertractare i aliud sermonis excur-
sum perrexi. Atq; ita nō cōclusa uel explicata
questionē disputationē terminau: magis ad-
uersus manicheoz errorē unde nihil dicere
decreuerā disputans: quam de his que asserere
proposueram. Et post h. et nisi fallar. ecce alia
die post biduum uenit qdā firmus noīe nego-
tiator: et intra monasterium sedente scō augu-
stino nobis corā ad pedes genib; prouolutus se
se iactauit: lacrimis fundēs et rogans ut pro suis
delictis sacerdos cum suis dñm precaret: cōfitens
q; manicheoz sectā secutus fuisse: et i ea q̄ plurimis
annis uixisset: et p̄ ea pecuniam multam ipsis
manicheis: uel eis quos dicunt electos in cassum
erogasset: ac se in ecclia dei misericordia fuisse
eius tractatib; nuper correptū atq; catholicū
factū. Quod et ipse uenerabilis augustinus: et
nos qui tunc aderamus ab eodē diligēter in-
gredientes: ex qua re potissimum illo tractatu sibi
fuerit satisfactum: & referente: nobisq; omnib;
sermonis serie recognoscentib;: profundum cō-

filium dei pro salute animarum ammirantes et stupentes
 glorificauimus scdm eius nomen et benediximus: q
 cum uoluerit et unde uoluerit et quo uoluerit d
 per scientes et per nescientes salut operatur animarum
 Et ex eo homo ille proposito seruatorum dei adherens
 negotiatoris dimisit actionem: et proficiens in ecclie
 membrum in aliam regionem ad presbiterii quorundam
 dei uoluntate petitus et coactus accessit officium:
 tenens atq; custodiens propositi sanctitatem.
 Et forte adhuc usq; in rebus humanis uiuitat tunc
 mare constitutus. Apud carthaginem quoq; dum
 per quendam domus regie procuratorem nomine
 iursum: fidei catholice hominem: ad quosdam ma
 nicheorum: quos electos uel electas dicunt presen
 tes perueniretur: atq; ad eccliam ab eodem dedu
 cerentur et pdocerentur ab episcopis ad tabulas
 auditi sunt. Inter quos et sancte memorie augustinus
 fuit: q preteritis illam execrabilem sectam
 nouerat: et eorum pro dens eiusmodi dampna
 biles blasphemias ex locis librorum: quos illi acci
 piunt manichei: usq; ad confessionem earundem
 blasphemiarum eos perduxit. Et que inter se
 illis uomere malo: indigna et turpia facere con
 sueuerant feminarum illarum uelut electarum prodi
 tione: illis eccliaisticis gestis declaratum est. Atq;
 ita pastorum diligentia dominum: quo gregi et aug
 mentum accessit: et aduersus fures atq; latrones
 defensio competens procurata est. Cum quodam
 et felice de numero eorum: quos electos dicunt
 manichei publice in hypponenensi ecclia notariis
 excipientibus disputauit populo attestante. Et
 post secundam uel tertiam collationem: ille ma
 nicheus frustrata uanitate ex errore ipsius +
 secte ad matrem conuersus est fidem: atq; eccliam
 sicut eadem relecta doceri poterit scriptura.
 Preterea cum quodam et pascentio comite domini
 regie arriano: q per auctoritate sue persone phisici

uehementissimus exactor fidem catholicam atroci-
ter ac uigiter oppugnabat. et quam plurimos sacer-
dotes dei simpliciore fide uiuentes diuacitate et
potestate exagitabat et perturbabat: interpositis
honoratis et nobilibus uinis apud carthaginem ab
illo prouocatus coram contulit. sed idem here-
ticus tabulas atq; stulum: quod magr n̄r et an̄
congressum et in congressu mitantissime fieri
uolebat ne adessent: omnimodo recusauit. et d̄
id pnegasse. dicens: qđ metu legum publicarū
periclitari tabule scriptis noll̄ & atq; interpositis
id placere augustinus ep̄us cum suis q̄ aderant
consacerdotib; uideretur: ut absq; ulla scriptura
priuatim disputarent collationē suscepit: pre-
dicēs ut postmodum cōtigit: quod post solutum
conuentum: eē cuiquam posset liberum forte di-
cere: nullo scripture documento: se dixisse qđ
forte non dixerit. Misuit cum eodē sermonē
atq; asseruit quid credere et ab illo quid tene-
rē audiuit. Et uera rōne atq; auctate scriptura-
rum prolata: docuit et ostendit nr̄e fidei firma-
menta. Illius aut̄ asserta nulla ueritate: nulla sc̄-
pturarū sc̄tarū auctate suffulta: docuit et frustra-
uit. Et ut a se inuicem partes digresse sunt: ille et
magisq; iratus et furens: mendacia multa pro fi-
de sua falsa iactabat: uictum eē a se ipsum pro-
clamans: multoz ore laudatum augustinum.
Que cum minime laterent: coauct̄ ē ad ipsum
scribere pascentium propter ipsius metum om-
missis nominib; cōferentium: et in eis lris quicq;
inter partes dictum uel gestum fuerat fideliter
intimauit: ad ea si negarent probanda: magnā
testium h̄is copiam clarissimos sc̄licos atq; hono-
rabiles qui tunc aderāt uiros. Atq; ille ad duo
sibi directa scripta unum uix reddidit rescrip-
tum in quo magis iniuriam facere q̄ suę sec̄-
tę rōnem ualuit declarare. Qđ uolentibus eti

ualentibus legere comprobatur. Tunc ipsorum quo-
 que artianorum episcopo quodam maximino: cum gothis
 ad africanam uenientem apud hypponem cum plu-
 ribus uolentibus et petentibus preclaris interpositis ui-
 ris contulit: et quid singule assereuerunt partes sep-
 tum est. Quae si studiosi diligenter legere curane-
 rint proculdubio indagabunt: uel quod callida
 et irrationabilis heresis ad se ducendum et deci-
 piendum profiteatur uel quid ecclesia catholi-
 ca de diuina teneat et predicet unitate. Sed quoniam
 ille hereticus de yppone rediens ad carthaginem: de
 sua multa in collatione loqua citate: uictorem se de
 ipsa collatione recessisse iactauit et mentitus est.
 Quae utique non facile a diuinae legis ignavis examina-
 ri et diiudicari possent. Auenerabili augustino se-
 quentis temporis stilo. et illius totius collationis
 de singulis obiectis et responsis facta est recapitu-
 latio. Et quam nihil ille obiectis referre potuisset
 nihilominus demonstratum est: additis supplemen-
 tis. quae in tempore collationis angusto: cuncta
 inferri et scribi minime potuerunt. Id enim ege-
 rat nequitia hominis: ut sua nouissima prose-
 cutione multo longissima. totum quod reman-
 serat diei spatium occuparet. Aduersus pelagi-
 nistas quoque nouos nostrorum temporum hereticos
 et disputatores callidos arte magis subtili et
 noxia scribentes: et ubi cumque poterant publice et
 per domos loquentes per annos ferme decem elab-
 orauit: librorum multa condens et edens: et in
 ecclesia populis ex eodem errore frequentissime
 disputans. Et quoniam idem peruersi sedis apostolice
 per suam ambitionem eandem perfidiam persuade-
 re conabantur instantissime et conciliis africa-
 nis sanctorum episcoporum gestum est in sancto patre urbis et
 prius uenerabili innocencio: et postea sancto zosimo
 eius successori persuaderetur: quod illa secta a
 fide catholica et abominanda et damnanda fu-

isſe. At illi tante ſedis antiſtitel ſuis diuerſis tempo-
ribus eoſdem notanteſ: atq; a mēbris ecclie precipen-
teſ: datis lris et ad affricanaſ occidentiſ: & ad orie-
tiſ parteſ eccliaſ: eoſ anathemandoſ et deuotandoſ
ab omnib; catholiciſ cenſuerūt. Et tale de illiſ
ecclie dei catholice prolatu iudicium: et piſſimul
impr honoruſ audiendū aſſequēſq; ſuiſ eoſ legib;
damnatoſ inter hereticos heri debere conſtituit. Vn-
de nonnulli ex eiſ ad ſcē mriſ ecclie gremium
unde reſilierant redierunt. Et adhuc alii redeunt
innoteſcente et preualeſcente aduerſuſ illum dete-
ſtabile errore: recte fidei ueritate. Et erat ille me-
morabilis uir p̄cipuū dñi corporiſ membrum
circa uniuerſaliſ ecclie utilitate ſollicituſ ſem-
per ac peruigil. Et illi diuinituſ donatuſ ē: ut de
ſuorum labore fructuū: etiam in hac uita gau-
dere proueniſſe. Priuſ qdē in hypponeſe ecclia
et regione cui maxime preſidebat: unitate ac
pace perfecta: deinde in aliis affricę partibuſ:
ſiue per ſe ipm ſiue per alioſ et quol ipſe dede-
rat ſacerdotel pulluſſe & multiplicatam fuiſ
ſe dñi eccliam peruidenſ illoſq; manicheoſ do-
natiſtaſ pellagianiſtaſ: & paganol: ex maxia pre-
deſeſſe et ecclie dei ſociatoſ eſſe congaudent.

Prouectib; quoq; & ſtudiis fauēſ erat: et exultāſ
bonorum hominū: cum diſciplinatioſ pie ac
ſcē tollerāſ frum. ingemeſceſq; de nugnatib;
maloz: ſiue eoz: ſiue eorum q; extra eccliam ſt
conſtituti dominiciſ ut dixi ludibriſ ſemp gaudēſ
et damniſ merenſ. Tanta autē ab eodē dicta et
edita ſunt: tantaq; in ecclia diſputata excepta
atq; emendata uel aduerſuſ diuerſoſ hereti-
coſ: uel ex canonicis libriſ expoſita ad edifica-
tionem ſcōz ecclie filiorum: ut ea omnia uiſ
quiſq; ſtudioſoz p̄legere et noſſe ſufficiat. ve-
runtamen ne ueritatiſ uerbi auidiſſimoſ in a-
lio loco fraudare uideamur: ſtatui deo preſtante

in huius opusculi fine et eorundem librorum tracta-
 tum et epistolarum indiculum adiungere. Quod lec-
 to: qui magis dei ueritate: quam temporales amat +
 diuitias: sibi quisque quod uoluerit ad legendum
 et cognoscendum eligat: et id ad scribendum +
 uel de bibliotheca hypponensis ecclesie petat: ubi
 emendatiora exemplaria forte poterint inueni-
 ri: uel unde ualuerit inquirat: et inuenta desc-
 bat et habeat: et petenti ad describendum sine in-
 dia et ipse tribuat. Secundum quoque apostoli +
 sententiam dicentis. Auditor quisque uerum adu-
 sus alterum negotium huius iudicari ab iniquis
 et non apud sanctos. An nescitis quia sancti mundi
 iudicabunt. Et in uobis iudicatur mundus +
 indigni sunt iudicio minimorum. Nescitis quia
 angelos iudicabimus: ne dum secularia. Se-
 cularia igitur iudicia si hueritis inter uos: eos
 qui contemptibiles: sunt in ecclesia hos collocate.
 Ad reuerentiam uobis loquor. Sic non est inter
 uos quisque sapiens: qui possit inter fratrem suum
 diiudicare: sed frater cum fratre diiudicat: et hoc apud
 infideles. Interpellat ergo a christianis: uel a cuius-
 cunque secte hominibus: causas audiebat diligen-
 ter ac pie: cuiusdam sententiam ante oculos ha-
 beret dicentis se malle inter incognitos: quam inter ami-
 cos causas audire. Et quod de incognitis pro quo
 arbitra egrate iudicaret amicum sententia pro-
 ferretur perditurus. Et eas aliquando usque in ho-
 ram refectionis: aliquando autem tota die ieu-
 nans: semper tamen noscebat et dirimebat: in tenentis
 meis christianorum momenta animorum: quantum quisque
 uel in fide bonisque moribus proficeret: uel ab his
 deficeret. Atque compertis rerum oportunita-
 tibus diuine legis ueritate partes docebat: eam-
 que illis inculcabat: et eos quos adipisceretur uitam
 eternam edocebat et ammonerat nihil aliud quam
 ab iis: quibus ob hoc uacabat: nisi tantum obedien-

tiam & deuotionē xpianam: que et deo debetur
& hominib; . Peccantes coram omnib; arguens
ut ceteri timorē hērent . Et faciebat hoc tanq̄ spe-
culator a dño cōstitut' domui iŕl: predicāſ uer-
bum atq; mitans oportune et importune: ar-
guens: hortans: incipās in omī longanimita-
te et doctrina precipueq; operam dāſ instruere
eos: qui essent idonei et alios docere . Rogatus q;
a nonnullis in eorum temporalib; causis: epi-
stolas ad uniuēſos dabat . Sed hanc suam a me-
liorib; reb; occupationem: tanq̄ angariā depu-
tabat: suauē semper hñſ de his q̄ dei sunt: uel
alloctionem: uel collocutōnē fr̄ne ac domesti-
ce familiaritatis . Nouimus quoq; eū a suis carissi-
mis lrām intercessū: apđ ſecti potates postulatu
non dedisse: dicentem cuiusdā sapientis ser-
uandam sententiam de quo scriptum ēē qđ
multā sue fame cōreplationē amicis nō prestis-
ſet . Et aliqd nihilominus usum addēs: qm̄ plerū-
q; potestas que petit: premit . Cum uō interceden-
dum ēē rogatus uidebat: tam id honeste ac tem-
perate agebat ut nō solum honorosus aut mole-
stus non uideretur: uerum et mirabilis ēſtisset .
Nam dum exorta necessitate suo more apud quē-
dam affricę uicariam machedonū noīe pro sup-
plicio lr̄is interueniret: atq; ille rapuisse: hoc mō
rescriptum misit . Alio modo affricor sapientia
tua: & i illis que edidisti: et i uis que interueniēs
pro sollicitis mittere non grauaris . Nam et illa
tantum hñt acuminū scēe & scātatis: ut nihil su-
pra sit . Et hec tantum uerecundie ut nisi faciā
quod mandās: culpam penes me remanere: nō in
negotio ēē diiudicem . Dñe merito uenerabilis et
suscipiende pater . Nō enim imitas: quod pleriq;
omnes istius loci faciunt: ut quodcunq; sollicit
uolueris extorqueas: sed quod tibi a iudice rot-
curis obtrito petibile uisum fuerit: ammonēs

11.
sub seruiente uerecundia: que maxima difficil-
limū inter bonos efficaciam est. Promde statim +
commēdatū effectum desiderii tribui. Nam spe-
randi uiam ante patefeceram. Scōz cōsilia +
sacerdotum per diuersas prouincias celebrata +
cum potuit frequentauit: nō in eis que sua sūt
sed que iesu xpi querent: ut uel fides scē ecclie
catolice inuidata maneret uel nonnulli sacer-
dotes clerici: siue per fas siue per nefas excom-
nicati: uel absoluerentur uel abicerentur. In or-
dinandis uero sacerdotib; & clericis consensū ma-
iorem et cōsuetudinem ecclie sequendam arbitra-
batur. Vestes eius et calcimenta uel lectualia ex-
moderato et competenti hitu erant: nec munda ni-
mum nec abiecta plurimum. Quia plerunq; uel
iacare se insolenter homines solent uel abicere: ex
utroq; non que iesu xpi: sed que sua sunt idem
querentes. At iste ut dixi medium tenebat neq;
in dextram neq; in sinistram declinans. Mensa +
usus est frugali et parca: que qdē inter holera
& legumina: etiam carnes aliquando propter
hospites: uel quosq; infirmiores: semp̄ aut unū
hēbat. Quia nouerat & docebat: ut ap̄ls dicit:
quod omnis creatura dei bona sit: & nihil abi-
ciendum: quod cum gr̄arum actione percipitur.
S̄cificatur enim per uerbum dei: & orōnem. Et
ut idē augustinus sc̄s in suis confessionum
libris posuit dicens: nō ego immunditiam ob-
sonni timeo: sed immunditiā cupiditatis. Scio
nō omne genus carnis quod cibo esset usui mā-
ducare p̄missum. heliam cibo carnis refectum +
iohannem mirabili abstinētia p̄ditum: aīa
lib; hęc est locustis iescā cedētib; nō fuisse pol-
lutum. Scio et esau lenticule cōcupiscētia de-
ceptum: & dauid propter aque desiderium a
se ip̄o reprehensum: et regē nr̄m nō de carne
temptatum: sed de panē tm̄. Ideoq; & popul⁹

in hieremo nō q̄a carnes desiderauit: sed quia esse
desiderio aduersus dñm murmurauit: meruit
improbari. De uino aut̄ sumendo apli estat sen-
tentia: ad timotheum scribentis et dicentis. Noli
usq; adhuc aquam bilere propter stomachum
et frequētes tuas infirmitates. Coclearib; tantū
argenteis utens: ceterum uasa quib; mēse in-
ferebantur: cibi uel testea uel lignea: uel marmo-
rea fuerunt: nō iam necessitatis mopia: sed
proposito uoluntatis. Sed et hospitalitatem
semper exhibuit. Et in ipsa mēsa magis lecti-
onem uel disputatōnem: q̄ epulationē potatō-
nemq; diligebat. Et contra pestilentiam huma-
nē consuetudinū: in ea scriptum ita habebat. Quis
q̄ amat dictis absentum rodere uitam. hanc
mensam indignam nouerit eē suam. Et ideo
omnē cōuiuam a supfluis & noxiis fabulis se
abstinere debere mōnebat. Nam et quosdam
suos familiarissimos cœpos illi scripturę obli-
tos et contra eam loquentes: tam asperē aliquā-
do reprehendit commotus: ut diceret: aut se-
de media refectione ad suum cubiculum
surecturum. Quā ego et alii qui illi mēse inter-
fuumus: expti sumus. compaupū uero semper
memor erat: eisq; inde erogabat unde et sibi
suisq; omnib; secum habitantib;. hoc est uel ex he-
reditatib; possessionū ecclie: uel etiam ex obla-
tionib; fidelium. Et dū forte ut assolet de posses-
sionib; ipsis inuidia clericis fieret: alloquebat
plebem deumalle se ex collationib; magis plebis
dei uiuere q̄ illarū possessionū curā uel guber-
nationem pati. Et paratū se eē illis cedere: ut
eo mō om̄s dei serui et ministri uiuerent: q̄
in ueteri testamento leguntur: altari: deserui-
entes eodem compartiri. Sed nūq̄ a laicis
suscipi uoluit domus ecclie curam omnem
q̄ substantiam ad uices ualētiorib; clericis de-

legabat et credebat. Nunq̄ clauē: nunq̄ anulū i
 manu hñs sed ab hisdē domus prepositis cuncta: et
 accepta & errogata notabantur. Quē anno comple
 to eidem recitabantur: quo sciretur: quantū acce
 ptum: quantumq; dispensatum fuerit: uel quid
 in dispensatum remanserit. Et in multis titulis +
 magis illius prepositi domus fidem sequens: quā
 probatum manifestūq; cognoscens: domū agrū;
 seu uillam nūquam emere uoluit. Verū: si forte
 ecclie a quoquam sponte tale aliquid uel dona
 retur uel titulo legati dimitteret: nō respuebat
 sed suscipi iudebat. Nam et alias eum heredita
 tes recusasse nouimus: non q̄a pauperib; sutiles
 esse possent. Sed q̄m iustum et equū eē ui
 debat: ut amor tuus uel a filiis uel parentib; ut
 affimb; magis possiderent: quib; eas deficien
 tes dimittere non uoluerunt. Quidam etiam
 ex honoratis hypponen sium: apud carthagi
 nem uiuent ecclie ypponensi possessionem do
 nare uoluit: & confectas sibi usu fructu retento ^{tabulas}
 ultro eidē sc̄te memorie augustino misit. Cui
 ille oblationem uehīb; eter accepit cōgratulas
 ei: quod eterne sue memor esset salutis. Verū
 post aliquot annos: nobis forte cum eodē in cō
 muniis constitutis: ecce ille donator lras per su
 um filium mittēs: rogauit ut ille donationū
 tabule suo redderentur filio pauperib; uō ero
 gandos: direxit solidos centum. Quo ille sc̄t
 cognito ingemuit: hominem uel finxisse dona
 tionem: uel eum de bono opere penitusse. Et
 quanto potuit deo suggerente cordi eius: cum
 dolore animi ex eadē refragatione dixit in
 illius scilicet increpationē & correptionem. Et
 tabulas quas ille sponte miserat: nec desideratas
 nec exactas: cō festim redidit: pecuniāq; illam
 respuit atq; scriptis eundē sicut oportuit et
 arguit: & corripuit: ammonēs ut de sua simta

tionem uel iniquitate penitentie humilitate deo satisfacere: ne cum tam graui delicto de seculo exiret: frequentius quoque dicebat magis securius et tutius ecclesie legata a defunctis dimissa debere suscipere: quam hereditatem forte sollicitas et damnosam ipsa quoque legata magis offerenda esse: quam exigenda. Commendata quoque uero ipse non suscipiebat: sed uolentes suscipere clericos non prohibebat. In his quoque que ecclesia habebat et possidebat intentus amore uel implicatus non erat: sed maioribus magis spiritualibus suspensus et inherens rebus aliquando se ipsum ad illa temporalia: ab eternorum cogitatione relaxabat et deponebat. Quibusque ille dispositis et ordinatis: tanquam a rebus mordacibus ac molestis animi recessit ad interiora mentis et superiora faciebat: quo uel de inueniendis diuinis rebus cogitaret: uel de iam inuentis aliquid emendaret. Et id agebat in die laborans: et in nocte lucrans. Et erat tanquam illa religiosissima maria typum gestans superne ecclesie de qua scriptum est: quod sedere ad pedes domini atque intentus eius uerbum audire. De qua soror conquesta: quod ab eadem circa multum ministerium occupata non adiuuaretur audiuit. Martha martha meliorem partem maria elegit: que non auferretur ab ea. Nam fabricarum nouarum nunquam studium habuit deuitans in eis implicationem sui animi: quem semper liberum habere uolebat ab omni molestia temporalis. Non tamen illa uolentes et edificantes prohibebat: nisi tantum immoderatos. Interea dum ecclesie pecunia deficere: hoc ipsum in populo christiano denuntiabat: non se habere: quod indigentibus erogare. Nam et de uasis domini eius propter captiuos et plurimum indigentes frangi et conflare iubebat et indigentibus dispensari

carret / aut certe ex iam dictis
ratis atq; inscriptis aliqd

Quod non commemorassem: nisi contra carnalem se-
 sum quorundam fieri peruiderem. Et hoc ipsum
 etiam uenerabilis memorie ambrosius in talibus
 necessitatibus indubitanter esse faciendum et di-
 xit et scripsit. Sed et inde neglecto a fidelibus
 gacofilatio & secretario unde altari necessaria
 inferuntur. Aliquando in ecclesia loquens am-
 monebat: quod etiam beatissimum ambrosium se pater
 in ecclesia tractauisse aliquando retulerat. cum
 ipso semper clerici una esset domo ac mensa: super
 tibis quoque communibus aiebantur & uestiebantur.
 Et ne quisquam facili iuratione esset ad perurium de-
 cidisset: et in ecclesia populo predicabat: et suis
 instituerat: ne quis iurare. Ne ad mensuram
 quidem: quod si prolapsus fecisset: unam de statutis
 perdebat portionem. Numerus enim erat
 suis secum commorantibus et conuiuanti-
 bus: poculorum prefixus. Indisciplinationes quoque et
 transgressiones suorum regula recta et honesta-
 te et arguebat et tolerabat: quantum decebat
 et oportebat. In talibus precipue docet ne cuiquam
 cor declinaretur in uerba maligna: ad excu-
 sandas excusationes in peccatis. Et dum quisquam
 offerre munus suum ad altare et illic recorda-
 tus fuerit quod frater suus habet aliquid aduersus
 illum relinquendum esse munus ad altare et
 tunc ueniendum: et munus ad altare offerendum.
 Si uero ipse aduersus fratrem suum aliquid haberet
 et corrigere debere eum in parte: et si eum audis-
 set: lucratus esset suum fratrem: sin minus: ad-
 hibendum esse unum aut duos. Quod si et ipsos
 contempneret: ecclesiam adhibendam. Sin uero
 et huic non obediret: esse illi ut ethnicus et pu-
 blicanus. Et illud addet ut frater peccanti et
 ueniam petenti: non septies: sed septuagies
 septies delictum relaxetur: sicut quisque a
 domino quotidie sibi postulat relaxari. femi-

narum intra domū eius: nulla unq̄ cōuersata ē:
nulla mansit. Ne quidē germana soror: que
uidua deo seruiebat multo tempore usq; in t̄
diem obitus sui preposita ancillarū dei uixit
Sed ne fr̄s sui filie que pariter deo seruiebāt.
Quas personal̄ sc̄toꝝ episcoporū cōalia excep
tas posuerunt. Dicebat uō: q̄a et si de sorore
et nepotib; secum commorantib;: nulla nasci
posset mala suspitio: tū qm̄ ille p̄sonę sine ali
is necessariis secumq; manētib; feminis esse nō
possent: et qđ ad eas alie ēt a foris intrarent:
de his posse offendiculū: aut scandalū infirmi
orib; nasci. Et illos qui cum episcopo uel quo
libet clerico forte maneret: et ex illis omnib;
feminarū personis posse una cōmorantib; aut
aduentantib;: aut temptationib; humanis pe
rre: aut certe malis hominū suspitionib; pe
sime diffamari. Ob hęc ergo dicebat: nō debere
feminas cum seruis dei. Etiam castissimis una
manere domo: ne ut dictum est. aliquod scā
dalum: aut offendiculum tali ex̄ p̄ueretur
in firmiorib;. Et si forte ab aliquib; feminis
ut uideret uel saluaret rogabat: nunq̄ sine
clericis testib; ad eum intrabant: uel solus cū
solis unq̄ est locutus: nisi secretorū aliqd̄ inter
esset. In uisitacionib; uero modum tenebat a
ppostoli definitum. ut non nisi pupillos et ui
dual̄ et in tribulationib; constitutos uisitaret.
Et si forte ab egrotantib; ob hęc peteretur: ut pro
eis in p̄nti dominum rogaret: eisq; manum
ip̄onere sine mora p̄gebat. Feminarū aut̄
monasteria: non nisi urgentib; necessitati
bul uisitabat. Seruandum quoq; in uita et
morib; hominis dei referebat: quod instituto
sc̄te memorie ambrosio comperat: ut uxore
cuiq; nunq̄ p̄sceret: neq; militare uolente
ad hoc cōmendare. Neq; i sua p̄ria petitum

14.
ire ad conuiuium. De singulis rebus prestas causas: scilicet ne dum inter se coniugati iurgarent: eum maledicerent: per quem iuncti essent. Sed plane ad hoc sibi iam consentientes petiti intere debere sacerdotem: ut ut eorum iam facta placita firmarentur: uel benedicerent. Et ne militie commendat ac male agens: eius culpa suffragatori tribueretur. Et ne frequentiam in propriis conuiuioz institutus temperantie amitteret motus. Indicauerat quoque nobis: se predicti beate memorie uiri multimo uite constituti audisse sapientissimum & piissimum responsum: & multum laudabat ac predicabat. Nam cum ille uenerabilis ultima iacere egritudine: et a fidelibus honoratis lecto eius assistantibus et uidentibus eum de seculo ad deum migraturum: et ob hoc merentibus tanti ac talis antistitis ecclesiam posse prauari uerbi et sacramenti dei dispensatione: et rogaret cum lacrimis ut sibi a domino uite postere comestum: cum illis dixisset: non sic uixi ut me pudeat inter uos uiuere: sed nec mori timeo quoniam bonum dominum habemus. Et in his non augustinus senex elimata ac librata ammirabatur & laudabat uerba. Ideo enim cum dixisset intelligendum esse: nec mori timeo: quia bonum dominum habemus. ne crederet perfides de suis purgatissimis moribus promississe: non sic uixi ut me pudeat inter uos uiuere. hoc enim dixerat ad illud quod homines de homine nosse poterant. Nam ad examen equitatis diuine de bono se domino magis confidere: cui etiam in oratione cotidiana dominica dicebat: dimitte nobis debita nostra. Cuiusdam quoque coepo et familiarissimo amico in extremis uite de talibus frequentissime referebat dictum. Ad quem cum uisitandum iam morti propinquum uentitasset: et ille manus gestuasse de seculo exiturum significare: atque a se illi esset responsum: adhuc eum ecclesie necessarium: uiuere

posse illum ne putaret huius uite teneri cupiditate
rñdiffe. Si nunq̄ bene: Si aliqn̄ quare nō modo:
Et talem sententiam mirabatur et laudabat ho-
minem protulisse deum quidē timentē: uerūtm̄
in uilla natum et nutritum: sed non multa lectō-
nis eruditum scia. Contra illum scilicet sensum
egrotanti ep̄o de quo sc̄ti in epla sua: quam de mor-
talitate scripsit martyr ciprianus: ita retulit dicēs:
cum quidam de collegiis et consacerdotib; nr̄is
infirmitate defessus: et de appropinquante mor-
te sollicitus commeatum sibi precaretur: astitit
deprecanti etiam pene morienti: uiuens hono-
re et maiestate uenerabilis: statu celsus: et clar⁹
aspectu. Et quem astantē sibi uix possit huma-
nus aspectus oculis carnalib; intueri: nisi qd̄ ta-
lem uidere iam poterat de seculo recessurus. At-
q; ille non sine quadam animi et uocis indig-
tione: intremuit: et dixit. Pati timetis et ^{terre} ^{exire}
non uultis quid faciam uobis. Ante proximū
uō diem obitus sui: ad se dictatos & editos rece-
suit libros. Siue eos quos primo tempore con-
uersationis adhuc laicus: siue quos presb̄r siue
quos ep̄us dictauerat. Et quęcunq; in his reco-
gnouit: aliter q̄ sese h̄t eccl̄iastica regula a se
fuisse dictata et scripta: cum adhuc eccl̄iasti-
cum usum minus scire minusq; sapuisset: a
semetipso et reprehensa & correpta sunt. vnde
etiam duo conscripsit uoluminē: quorū est ti-
tulus de recessionē librorum. Prescriptos et
sibi quosdam libros ante diligentiorē emen-
dationem a nonnullis fr̄ibus conquirebatur: licet
eos postmodum emendasset. Imperfecta etiam q̄-
dam suorum librorum preuentus morte dere-
liquit. Quippe prodesse omnib; uolēs et ualē-
tibus multa librorum legere et nō ualētib;
ex utroq; diuino testamento ueteri et nouo
premissa prefatione p̄cepta diuina seu uerita

ad uite regulam p̄nentia excep̄sit: atq; ex his uny
 codicem fecit: ut qui uellet leger̄: atq; in eo uel
 quā obediens deo: inobediensq; esset agnoscer̄
 Et hoc opus uoluit speculum appellare. Verum
 breui consequenti tempore diuina uoluntate
 puenit et potestate. ut manus ingens diuersis
 telis armata et bellis exercitata in manū hosti-
 um uandalorum et halanorū: cōmixtā secū
 hñs gothorū gentem: aliarū diuersarū personas
 ex hispanie partib; insularibus nauibus affrice
 influxisset et irruisset. uniuersa per loca maure-
 tanarū: et ad alias nras insulas provincias
 et regiones omnes seuientes atrocitate et cru-
 delitate cunctaq; potuit: expoliatione cedib;
 diuersisq; tormentis: incendiis: aliisq; innume-
 bilib; et infandis malis depopulata est: nul-
 lo sexui: nulle partem. etati: nec ipsis eccliarū
 ornamentis seu instrumētis uel edificiis. Et
 hanc ferocissimam hostium crassationē et ua-
 stationem: ille dei homo et sc̄m fuisse: et fieri
 non ut ceteri hominū sentiebat et cogitabat.
 sed altius et profundius ea considerans: et i
 his animarū precipue uel pericula uel mortis
 p̄uidēs solito amplius sicut sc̄ptum est: qui
 apponit sc̄iam apponit dolorem et cor intelli-
 gens tinea ossibus: fuerunt ei lacrimę panes
 die ac nocte: amarissimamq; et lugubrē pre-
 ceteris sue senectutis iam pene extremam du-
 cebat ac tollerabat uitam. Videbat enim ille
 homo ciuitates excidio perditas: pariter cum e-
 edificiis. Villarūq; habitatores alios hostili ne-
 ce extinctos alios effugatos atq; dispersos.
 Ecclias sacerdotib; ac ministris destitutas: uir-
 ginesq; sacras et quosq; cōtinentes ubiq; dissi-
 patos. Et in his alios tormentis defecisse: ali-
 os gladius interemptos eē: alios in captiuitate
 solita animi et corporis integritate: ac fide.

malo more et duro hostibus deseruire. hymnos dei &
laudes de ecclesiis deperisse. edificia ecclesiarum
quod plurimis locis ignibus concremata. sollempnia que
deo debentur de propriis locis desisse. sacrificia
sacramenta diuina. uel non queri uel querenti
que tradat non facile reperiri. In ipsas montes
siluas et cauernas petrarum & speluncas con-
fugientes. uel aquas que munitiones alios
fuisse expugnatos et interfectos. alios ita ne-
cessariis sustentaculis euolutos atque pueros
ut fame contabesceret. ipsosque ecclesiarum prepo-
sitos et clericos. que forte de beneficio uel eos non
incurrerunt. uel incurrentes euaserunt. rebus
omnibus spoliatos atque nudatos egentissimos
mendicare. nec eis omnibus ab eo omnia que
fulciendi essent subuenire posse. Vix tres sup-
stites ex innumerabilibus ecclesiis. hęc est cartha-
ginensem. hypponensem. chirtensem. que dei
beneficio excelsę non sunt. et earum permanet
ciuitates. et diuino & humano fulte presidio.
licet post eius obitum urbis hypponensis incolis
destituta ab hostibus fuerit concremata. Et se in-
ter hęc mala cuiusdam sapientis sententia con-
solabatur dicentis. Non erit magnum magnus
putans. quod cadunt ligna et lapides et mori-
untur mortales. hęc ergo omnia ille ut erant
alte sapiens cotidie uertim plangebat. ac-
creuitque moribus et lamentationibus eius. ut
et adhuc in suo statu consistente. ad eandem
hypponensium regionum ciuitatem ab hisdem hos-
tibus ueniretur obsidenda. Quo in eius tunc
fuerat defensione constitutus comes condā bo-
nifacius cum ghotorum foederatorum exercitu.
Quam urbem ferme quatuordecim mensibus con-
clausam obsederunt. Nam et litus illi mari-
num interclusione abstulerunt. Quorum etiam
ipsi. nos de uicino cum aliis nostris coepiscopis

cōfugeramus in eādē: qua omnī eius obliationis
 tempore fuimus. Vnde nobiscū sepiissime collo-
 quebam: et dei tremenda iudicia precoculis no-
 stris posita: considerabamus dicentes: iustus es
 dñe et rectum iudicium tuum. Pariterq; do-
 lentes gementes et flentes orabam: miserationē
 patrem et deum omnis consolationis: ut in ea-
 dem nos tribulatione subleuare dignaretur. et
 forte prouēit ut una cum eodē ad mensam cōsti-
 tuti/et in defabulantes nobis diceret: noueritis me
 hoc tempore nrē calamitatis id deum rogare: aut
 hanc ciuitatem ab hostibus circumdatam liberare
 dignaretur. Aut si aliquid ei uideatur suos ser-
 uos ad perferendam suam uoluntatem fortes fa-
 ciat: aut certe ut sese de hoc seculo ad se accipiat
 Que ille dicens nosq; instruens: demceps cum eo-
 dem et nos et nrī omnes/et ipsi qui in eadem
 fuerant ciuitate/a summo deo similiter peteba-
 mus. Et ecce tertio illius obliationis mense de-
 cubuit febribus: et illa ultima exercebat egritu-
 dine. Nec suum sane dñs famulum: fructū sue
 precis fraudauit. Nam et sibi ipi et eidem ciuita-
 ti: quod lacrimosis deposcit precibus in tempore
 impetrauit. Nouimus quoq; eundē et presbrm
 et epm: pro quibusdā mergunninis patiētibus ut
 oraret rogatum: eumq; in orōne lacrimas tū-
 dentem deū rogasse/et demones ab hominibus
 recessisse. Itemq; ad egrotantē et lecto uacantē
 quēdam cū suo egroto uenisse rogauisse/ut eide
 manū imposuisset: qua sanus esse possēt. Rñdis-
 se: si aliquid in his possēt: sibi hoc utiq; p̄mitus
 p̄stitisset. Et illum dixisse uisitatu se fuisse
 sibiq; per somnium dictū esse. Vade ad augu-
 stinum epm: ut eidem manū imponat et sal-
 uus erit. Q̄ d̄ dum compisset facē non distu-
 lit: et illum in firmū: cōtinue dominus sanum
 ab eodē discedere fecit. Interea reticēdū n̄mi

me est: cum memorati impenderet hostes a scō uiro
nrō coepiscopo thialentis ecclie honorato: litteris
fuisse consultum utrum nam illis aduentan-
tibus ab ecclis ep̄is uel clericis recedendum esset:
nec ne eiq; rescriptis insinuarē quid magis ab
aliis romanie euersorib; esset metuendū. Quā
eplam huic scripture inserere uolui. Est enim
sacerdotum dei et ministrorum morib; ualde
utilis et necessaria: iusto modo rescriptū est r
ad eundem ab eodem. Scō fr̄i et coepiscopo ho-
notato: augustinus in dño salūt. Caritati tue
misso exemplo eplē quā fr̄i quo uult deo: nrō
coepiscopo scripsi: putabam me hoc onere caruis-
se: quod mihi imposuisti querendo cōsiliū q̄
in his periculis que tempora nr̄a inuenerūt
facere debeat. Quauis enim eplam illam r
breuiter scripserim: nihil me tamen preter-
misisse arbitror: quod et respōdenti dicere r
et querenti audire sufficeret. Quandoquē
dixi nec eos ēē prohibendos: qui ad loca si pos-
sunt munita migrare desiderant: & minist-
teriū nr̄i uincula quib; nos xpi caritas alliga-
uit: ne deseramus ecclias qb; seruire debem;
non esse rumpenda. Ista quippe uerba sunt r
que nulla eplā posui. Restat ergo in quā: ut r
nos quoz ministeriū: quantulumcūq; plebi
dei ubi sumus manentes: ita necessarium est
ut sine hoc eam non oporteat remanere dica-
mus domino: esto nobis in deum protectore
et in locum munitū. Sed hoc cōsiliū tibi pro-
pterea non sufficit ut scribis: ne contra do-
mini preceptum uel exemplum facere nitam;
ubi fugiendū ēē de ciuitate in ciuitate monē.
Recolimus enim uerba dicentis. cum aut per-
sequantur uos in ciuitate ista: fugite in alia.
Quis aut credat ita hoc dominum fieri prece-
pisse ut necessario ministerio: sine quo uiuē

nequeunt desererentur greges: quos suo sanguine comparauit. Nunquid hoc fecit ipse: quando portantibus parentibus in egiptum paruulus fugit. O uindictam ecclesiam congregauerat: quas ab eo desertas fuisse dicamus. Nunquid quoniam apostolus apud paulum ne illum comprehenderet inimicus: per fenestram in portam summissus est et effugit manus eius deserta est: que ibi erat ecclesia necessario inuictio et non ab aliis fratribus ibidem constituit: quod oportebat impletum est: eis quippe uolentibus hoc apostolus fecerat: ut seipsum seruaret ecclesie. que proprie persecutor ille querebat. Faciant ergo serui christi ministri uerbi et sacramenti eius: quod precepit siue permisit. Fugiant omnino de ciuitate in ciuitatem: quoniam eorum quisque specialiter a persecutoribus queritur: ut ab aliis que non ita requiruntur: non deserat ecclesia: sed preceant cibaria conseruis suis: quos aliter uiuere non posse nouerunt. Cum autem omnium id est episcoporum et clericorum et laicorum est commune periculum: hi que aliis indigent. Aut igitur ad loca munita omnes inleant: aut que sunt remanendi necessitatem: non relinquuntur ab eis per quos illorum est ecclesiastica supplenda necessitas. ut aut pariter uiuant aut pariter sufferant quod eorum pater familias uult perpeti. Quod si contingit: ut siue alii manus: alii inimici: siue omnes equate patiantur: qui eorum sunt: que pro aliis patiuntur appareat. Illi scilicet: qui cum se possent talibus malis eripere fugiendo: ne aliorum necessitate desererent: manere maluerunt. hinc maxime probatur illa caritas: quam iohannes apostolus commendat dicens. Sicut christus pro nobis animam suam posuit: sic et nos debemus animas pro fratribus ponere. Nam que fugiunt uel suis deuicti necessitatibus fugere non possunt: si comprehensi patiantur pro seipsum: non pro fr-

non deserantur ab his
omnibus indigent

bus utiq; patiunt. Qui uo propterea patiunt
qa fr̄: q̄ eis ad xpianam salut̄ indigebant de
serere noluerunt sine dubio suas animas pro
fr̄ib; ponunt. vnde illud quod coep̄m nr̄m q̄n
dam dixisse audiuius: si nobis dñs impera
bit fugam: in eis p̄secutionib;: ubi p̄t eē fruc
tus martirii: quanto magis debemus fugere
steriles passiones: q̄n ē barbaricus et hostilis
incurfus. Uerū est qd̄ et acceptabile: sed his
quos ecclesiastici officii: nō tenent uincula. Nā
qui clades hostiles ideo non fugit: cū posset ef
fugere ne deserat misterium xpi: sine quo
nō possunt homines uel fieri uel uiuere xpi
ni: maiore caritatis inuenit fructum: quā qui
nō propter fr̄es: sed propter se ip̄m fugiens
atq; comprehensus nō negat xpm: suscipitq;
martirium. Quid est ergo qd̄ in epla tua p̄
sore posuisti: Dicis enim: si in eccl̄iis p̄sistēdū
est: quid simus nobis uel populo profuturi?
non uideo. Nisi ut ante oculos nr̄os uiri ca
dant: femine cōstuprentur: incendant̄ eccl̄ie:
Nos ip̄i tormentis deficiamus: cum de nobis
queritur quod nō hēmus. Potēs est quidem
deus preces audire familie sue et hec que
formidant̄ auertere. Nec ideo tamen p̄ ista
que incerta sunt: debet eē nr̄i officii certa de
sertio: sine quō est plebi certa p̄nitēs. non in
reb; uite hui;: sed alterius que m̄cōparabiliter
diligentiul; sollicitiusq; curanda ē. Nā si certa
essent ista mala que timent̄: ne in locis in q̄b;
sumus forte contingat̄: p̄us inde fugerent ho
mines: propter quos ibi manēdū est: q̄ nos ama
nendi necessitate liberos redderēt. Nō enim
quisq; est: qui dicat ministros manē oportē:
ubi iam non fuerint q̄b; necesse sit ministrāe
† ta quidē sc̄i epi de hispania profugerunt p̄
plebibus partim fuga lapsis: p̄ti p̄emptis: p̄tim

obsidione consumptis: partim captiuitate dispersis
 sed multo plures illic manentibus pro quos mane-
 rent: sub quorundam periculorum densitate manse-
 runt. Et si aliquid deseruerunt plebes suas: hoc est
 quod dicimus fieri non debere. Neque enim tales
 docti auctoritate diuina sed humana uel errore
 decepti: uel timore sunt uicti. Cur enim sibi pu-
 tant in differenter obtemperare dum esse precepto: ubi
 in ciuitate legunt de ciuitate esse fugiendum
 Et mercenarium non exhorrent: quidem lupum ue-
 nientem et fugit: quoniam non est ei cura de ouibus.
 Cur non istas duas dominicalis uerasque sententias: u-
 nam scilicet ubi fuga finitur: aut iubetur: alte-
 ram ubi arguit atque culpatur: sic intelligere stu-
 dent: ut inter se reperiant non esse contrarias
 sicut non sunt. Et hoc quomodo reperitur: nisi at-
 tendat: quod iam superius disputauimus. Tunc de locis
 in quibus sumus premente persecutione fugien-
 dum esse christi ministeriis: quoniam ubi aut plebs christi
 non fuerit: cui ministeretur: aut potest impleri per ali-
 os necessarium ministerium: quibus eadem non est causa
 fugiendi: sic in scriptura summissus. quod super memo-
 rauimus: fugit apostolus: cum a persecutore ipse proprie
 querebatur. Aliis utique necessitate simile non
 habentibus: a quibus illic ministerium absit ut desera-
 tur ecclesie. Sic fugit sanctus Athanasius alexandri-
 nus episcopus: cum eum specialiter apprehendere constantius
 cuperet imperator: nequaquam a ceteris ministris
 deserta plebe catholica: que in alexandria cum
 manebat. cum autem plebs maneret et ministri fu-
 giunt: ministeriumque subtrahitur: quid erit: ni-
 si mercenariorum illa fuga damnabilis: quibus non est
 cura de ouibus: ueniet enim lupus: non homo
 sed diabolus: qui plerumque fideles apostaticis
 esse persuasit: quibus quotidianum ministerium domini
 corporis defuit: et peribit infirmus in tua
 non scientia sed ignorantia frater: pro quem

xpus mortuus est. o. d. aut ad eos attinet. qm hac
re non falluntur errore, sed formidine superat
tur: quare non potius contra suum timorem dno r
miserante atq; adiuuante fortiter dimicant:
ne mala sine comparatione grauiora: que mit
to ampli' sunt tremenda contingat. fit hoc ubi dei
caritas flagrat: no mundi cupiditas fymat. caritas
semper dicit. Quis infirmat et ego no infirmor:
Quis scandalizatur et ego non uideor: sed caritas ex
deo est. Oremus ergo ut ab illo detur a quo iubet
et per hanc magis timeamus. ne oues xpi spiritales
necentur gladio in corde: qua ne ferro in corpore
trucidantur: ubi quandocunq; mortis genere mori
turi sunt. Magis timeamus ne sensui interiori cor
rupto petat castitas fidei: quam ne femine uiolent
et constuprent in carne. Quia uiolentia no uiola
tur pudicitia si mente seruat. Qm nec in carne
uiolat: qn uoluntas patientis sua turpiter carne
n utitur: sed sine consensione tolerat: quod ab aliis
operatur. Magis timeamus ne lapides uiuis exti
guantur desertis nobis: q ne lapides et ligna
ferreorum. edificiorum incendantur pntibus no
bis. Magis timeamus ne membra corporis xpi desti
tuta spiritali uictu necentur: q membra corporis
nri oppressa hostili impetu torqueant. No quae
ta non sint uitanda: cum possunt: sed quia poti
ferenda sunt: qn uitari sine impietate non pos
sunt. Nisi forte quisq; contenderit non esse r
ministerium impium: q tunc subtrahit ministe
rium pietati necessarium: qn magis est necessa
rium an non cogitamus: cum ad istoz periculo
rum peruenitur extrema: nec est potestas ulla fu
giendi: quant' in ecclia fieri soleat ab utroq;
sexu atq; ab omni. etate concursus. Aliis bap
tismum flagitantibus: aliis recociliatione: que
tunc magis est necessaria: aliis et penitentie
ipsius actionem omnibus consolationem. et sa

cramentoz. confectionem et erogationem. ubi
 si ministri desint: quantum exitium sequet eos
 q de isto seculo uel nō regenerati exeunt: uel
 ligati. quantum est et luctus fidelium suoz: q eos
 secum in uite. eterne. requie nō habebunt. On-
 tus deniq; gemitus omnium: et quorundam
 quanta blasphemia de absentia misteriorum:
 vide quid faciat maloz temporalium timor
 et quanta sit in eo acquisitio maloz. eternoz. Si
 aut ministri adsint pro uirib; quas eis dñs
 subministrat omnib; subuenit: alii baptizan-
 tur: alii reconciliantur: nulli dñi ei corporis cō-
 munionē fraudant: omnes consolantur: edifi-
 cantur exortant: ut deum rogent qui potes-
 est omnia que timent auertere. Parati ad utra-
 q; ut si non pot ab eis calix iste trāsire: fiat uo-
 luntas eius: q mali aliquid nō pot uelle. certe
 iam uidet: quod te scripseras non uidere: qn-
 tum boni. cōsequantur populi xpiani. si in pō-
 tibus malis non eis desit presentia. ministroz
 xpi. Quoz uidet et quantum obsit absentia: dñi
 sua querunt nō que ihu xpi. Nec hnt illam
 de qua dictū est: non querit que sua sunt.
 Nec imitantur eum qui dixit: nō querēs qd in
 utile est: sed qd multū ut salui fiant. q etiam
 psecutoris pncipis illius insidias non fugisset:
 nisi se aliis quib; necessarius erat seruare uoluis-
 set. Propter quod ait. compellor aut ex duobus
 concupiscentiam hñs dissolui et ee cū xpo: multo
 enim r magis optimū. Manere in carne necessa-
 rium propter uos. hic fortasse quis dicat ideo
 debere fugere dei ministros talib; imminētib;
 malis ut se pro utilitate ecclie temporib; in-
 quilliorib; seruent: recte hoc fit a quibusdā
 quando non desunt alii per quos suppleatur
 eccliastricum misterium ne ab omnib; dese-
 ratur: quod fecisse athanasium supra dixim⁹

Nam quum necessarium fuerit ecclesie. quumque pro
fuerit uir ille mansit in carne catholica fidel
nouit: que aduersus arrianos hereticos ore
illius et amore defensa est. Sed quando est
comune periculum magisque timendum est. ne
quod id facere credat: non consulendi uoluntate
sed timore moriendi. magisque fugiendi obsit
exemplo: quam uiuendi pro sit officio: nulla ratio
faciendum est. Denique sanctus dauid ne se com
mitteret periculis preliorum et fortasse extingue
retur: sic ibi scriptum est: lucerna igitur a suis
hoc petentibus sumpsit: non ipse presumpsit.
Alioquin multos imitatores fecisset ignauos
que eum crederent hoc fecisse non consideratione
utilitatis aliorum sed sue perturbatione formi
dinis. Occurrit autem alia questio quam contem
pnerere non debemus. Si enim hec utilitas ne
gligenda non est: ut aliqui ministri propterea
fugiant imminente aliqua uastitate ut ser
uentur: que ministraret eis quos post illa clade
residuos poterit inuenire: quod fiet ubi uideret
omnes interituri: nisi aliqui fugiant. Quid enim
si hactenus seuiat illa permittet ut solos mi
nistros ecclesie persequantur: quod dicemus: An re
linquenda est a ministris fugientibus ecclesia ne
a morientibus miserabilibus relinquatur. Sed si
laici non querent ad mortem possint occul
tari quo quomodo episcopi et clericos suos sic ille
adiuuerit in cuius potestate sunt omnia: que
potest et nos fugientes per mirabile conseruare
potentiam. Sed ideo querimus quid nos
facere debeamus: ne in omnibus expectatio diui
na miracula temptare deum iudicemur.
Non quidem talis est ista tempestas: quam laicorum
et clericorum est commune periculum: sicut in na
ui una commune periculum est mercatorum atque
nautarum. Vix absit. ut tantum pendenda sit

h. ec nauis nra: ut debeant eam naute & maxime
 gubernator periclitantem deserere: etiam si in
 scapham trāsiliendo uel et natando possint ef-
 fugere. Quibus enim metuumus: ne nra deser-
 tione pereant: non temporalem mortē que
 qñq; uentura est sed eternam: que pōt si nō
 caueatur uenire: & pōt: si caueatur et nō ue-
 nire metuumus. In communi aut periculo
 uite huius: cur existimemus ubicunq; fuit
 hostilis incursus: omnes clericos nec nō et
 omnes laicos eē morituros: ut simul finiāt
 hanc uitam: cui sunt clerici necessarii: aut
 cur non speremus sicut aliquos laicos: sic et
 clericos remansuros: a quibus eis necessarium
 ministerium ualeat exhiberi. Quāq; si inter
 dei ministros inde sit disceptatio: q̄ eorum
 maneat: ne fuga omnium fiat et q̄ eorū fu-
 giāt: ne morte omnium deserat ecclia. Tale
 q̄ ppe certamen erit inter eos ubi utq; ferue-
 ant caritate: ubiq; utriq; placeant caritati.
 Que disceptatio: si a se non potuerit terminari
 quantum mihi uidet: qui maneat et q̄
 fugiant: sorte eligendi sunt. Qui enim di-
 xerint se epius fugere debere: aut timidi ui-
 debuntur: q̄a minores malū sustinēre uolue-
 runt: aut arrogantes quia se magis qui serua-
 di essent: necessarios ecclie iudicarunt. De-
 inde fortassis hi qui meliores sunt: eligant pro
 fratrib; aīas ponere: et hi seruabunt fugiēdo:
 quoy est minus utilis uita: q̄a minor cōsu-
 lendi et gubernandi peritia. Qui tamen si pie
 sapunt: cōtradiciunt eis quos uidet: & uiuere
 potius oportere: et magis mori male q̄ fuge-
 re. Ideo sic scriptum est contradictiones sed
 ad sortio et inter potētes definit. Melius. N.
 deus huiuscemōi ambagib; q̄ hoīes iudicat.
 Siue illos dignetur ad passionis fructum.

uocare: melius esset parcere infirmis: siue istos fa-
cere ad mala perferenda fortiores / aut huic i-
uite subtrahere: quorum nō pōt ecclie tantū
quantum illoꝝ uitā prodesse. Res quidē fiet
minus usitata ut fiat ista sortitio: Sed si facta
fuerit quis eam reprehendē audebit? Quis nō
eam nisi imperitus aut inuidus incongrua p-
dicatione laudabit. Quid si nō placeat facere
cuius facti non occurrerit exemplum: nullius
fuga fiat: ut ecclie ministerium maxime istā-
tis periculis: necessarium ac debitum nō desit.
Nemo accipiat personam suam: ut si aliqua gra-
uidet excellere ideo se dicat uita: et ob hōc
fuga esse digniorem. Quisq; enim hoc putat
minimū si placeat. Quisq; et hōc dicit: omnib; dis-
plice. Sunt sane q; arbitrant epōs et clericos
non fugientes in talib; periculis sed manentes
facere ut plebes decipiant: cum ideo nō fugi-
unt: q; manere suos prepositos cernunt. Sed
facile est hanc rōsionē / uel inuidiā deuita-
re. Alloquendo easdē plebes atq; dicēdo nō
uos decipiat qd de loco isto nō fugimus.
Non enim propter nos: sed propter uos potius
hic manem? ne uobis nō ministremus: q; qd
saluti ur̄e que in xpo est: nouimus necessa-
rium. Si ergo fugere uolueritis et nos abis-
tis quib; tenemur uinculis soluitis. Quod te
puto ēē dicendum: quādo uere uidet utile
esse ad loca tutiora migrare. Quo audito: si uel
omnes uel aliqui dixerint: illius potatis sum?
cuius iram nullus quocūq; uadit euadit et
cuius iram ubiq; sit pōt inuenire: quis
q; uult ire: siue certis necessitatib; impedit?
siue laborare nolens ad incerta suffugia et
non ad finienda: sed mutanda pericula: pro-
cul dubio isti deserendi nō sunt ministerio
xp̄ianoꝝ. Si autē hoc audito abire maluerit

nec illis manendū est: q̄ pp̄ illos manebāt: q̄a ibi
 iam nō sunt: propter quos manere adhuc de-
 beant. Quicumq; igitur isto mō fugit: ut ec-
 clie necessarium ministerium illo fugiente nō
 desit: faciat quod dñs precepit siue promisit
 Qui aut̄ sic fugit ut gregi xpi: ea q̄b; spiritali-
 ter uiuit alimenta subtrahantur: mercenari-
 us ille est quidē lupum ueniēte: et fugit: qm̄
 non est ei cura de ouib;. hęc tibi que a me cō-
 suluisti fr̄ dilectissime: que esthymau ueritate
 et certa caritate rescripsi. Sed ne meliorem
 si inuenis sequaris sententiam: nō prescrip-
 si. Melius tamen q̄ his periculis faciamus inue-
 nire non possumus: quā orōnes ad dñm deū
 nr̄m: ut misereat̄ nr̄i. Quod ipsum ut scilicet
 ecclias non deserant dei dono: nonnulli pru-
 dentes et sc̄i uiri: et uelle et facere meruerūt
 Et intendentes obtreptantium linguas a sui +
 propositi intentione minime defecerunt. Sa-
 ne ille sc̄s inuita sua prolixa pro utilitate
 ac felicitate sc̄e ecclie catholice diuinitus cō-
 donata. Nam uixit annis. lxxvi: in clericatu
 aut̄ uel ep̄atu: annis ferme. xl. dicere nobis
 inter familiaria colloq̄a consueuerat: post p̄cep-
 tum baptismum etiam laudatos xp̄ianos et sa-
 cerdotes: absq; digna et competenti penitentiā +
 exire de corpore non debere: quod et ipse fecit
 ultima qua defunctus est egritudine. Nam
 sibi iusserat psalmos dauiticos: qui sunt pau-
 cissimi de penitentiā scribi. Ipsos quaterniones
 iacens in lecto contra parietē positos: diebus +
 sue infirmitatis intuebat̄ et legebat et uertē
 iugiter flebat. Et ne intentio eius a quoq; i-
 pediret: ante dies ferme decē quā exiret de
 corpore a nobis postulauit p̄ntib; ne quis ad
 eum ingrederet nisi his tantum horis q̄bus
 medici ad inspiciendum intrabant: uel cum

ei refectio inferretur. Et ita obseruatum et factum est: et omni illo tempore orōni uacabat. Verbum dei usq; ad ipam suam extremam egritudinem inpretermisse. alacriter et fortiter: sana mente sanq; consilio in ecclia predicauit. membris omnib; sui corporis in dolomīs. Integro aspectu atq; auditu. Et ut scriptum est nobis astantib; et uidentib; et orantib; obdormiuit. cum p̄rib; suis: enutritus in bona senectute. Et nobis coram pro eius commendanda corporis depositione: sacrificium deo oblatum est. et sepultus est. Testamentum nullū fecit: q̄a unde faceret pauper dei non hūit. Ecclie bibliothecam: omnesq; codices diligenter postēis custodiendos semper iubebat. Si quid uō ecclia uel in sumptibus uel in ornamentis hūit fidei p̄sbris: q̄ sub eodem domus ecclie curam gerebant: dimisit. Nec suos consanguineos: ut in proposito: ut extra constitutum in sua uita et morte uulgi more tractauit. Q̄b; dum adhuc super esset: id si opus fuit quod et ceteris errogauit: non ut diuitias herent: sed ut aut non aut minus egerent. Clerum sufficientissimū et monasteria uiroz ac feminarū: cum suis p̄positis plena: ecclie dimisit: una cum bibliothecis libros et tractatū: uel suos uel aliorum sc̄torū hētib;: in quib; dono dei qualis quantus in ecclia fuerit noscitur. Et in his semper uiuere a fidelib; inuenitur. Iuxta qd̄ etiā secularium quidam poeta suis iubent: qd̄ sibi tumulum mortuo in agere publico collocarent programate fixit dicit. Viuere post obitum uate uis nosse uiator: quod legis ipse loquor uox tua nempe mea est. Et in suis quide scriptis ille deo acceptus et carus sacerdos: quanto lucente ueritate uidere cōceditur: recte ac sane fidei spei et caritatis catholice

ecclie dixisse manifestat: atq; eum de diuinis scri-
 bentē legentes proficiunt. Sed ego arbitror plus ex
 eo proficere potuisse: q̄ eum et loquentem in ec-
 clia p̄ntem audire et uidere potuerunt: et ei p̄
 sertim inter homines cōuersationes nō ignorauē-
 runt. Erat enim nō solum erudit' scribā in reg-
 celorum: de thesauro suo proferens noua & i-
 uetera: & unus negotiatorū q̄ inuentam p̄tiosam
 margaritam: quē hēbant uenditis comparauit.
 Verum et ex his aliquos scriptum est: sic loquimi-
 ni et sic facite: et de quib; saluator dicit: qui se-
 cit et docuerit sic homines: hic magnus uocabit'
 in regno celorum. Peto autē in cōpendio uerā
 caritatē qui hęc scripta legitis: ut mecum omni-
 potenti deo grās agatis: dnmq; b̄dicatis: q̄ mihi
 tribuit intellectū: ut hęc in notitiam et p̄ntiū;
 et absentium p̄ntis temporis & futuri homi-
 num: et uelle deferre et ualuissem. Et mecum
 ac pro me oretis: ut illius quondā uiri cum
 quo ferme annis. xl. dei dono absq; amara
 ulla dissensione familiariter ac dulciter ui-
 xi: & in hęc seculo emulator & imitator existā
 et in futuro omnipotentis dei promissis: cum
 eodē p̄fruar. amen. *Incipit prefatio de*

muētione capitū ioh̄is baptiste.
Omnino uenerando mihi gaudentio abba
 ti dionisius. Km̄oz fr̄m̄: quos per grā
 christi regitis cura studiumq; me compulit:
 ut religiosa materia: que de muētione capi-
 tis b̄ti iohannis baptiste greco sermone con-
 scripta est: latino p̄ me redderet elloquio.
 Cōueniens esse dicentes: ut in natali eius: q̄
 maior in natis mulierū nemo surrexit. hęc
 relatio que de illo traditur populis fidelib;
 intimet. Promptis igitur animis in spatio
 licet breui: quod poscebatur: explicau: maxie
 q̄a et sc̄ritatē tuam hęc idem fieri uelle cogi

Nec hoc sine diuino nutu gestum esse persipitio. ut
idem iohannes preuius dñi ueritatis prece propheta-
rum culmē omnium institutor monachoz sic
pmitus se monachis ostendit: q̄ sacratissimū cap-
eius de domo herodis: quondam regis impii
sustulerunt. Deni allatū in emissa diuini multis
ignorat ibi temporibz: idem monachis sese decla-
rauit: ita uunc officio monachoz quā uis hu-
milium: hanc de se romanis hystoriā manife-
stare dignatus est. uenerandi credo propositi
delectatus obsequo: quatenus per eos qui secula-
rem sectantur uitam: suam i xpo pandere i-
glia. et hoc dicimus non q̄ nobis alicuius
preclari meriti consciām insolentius arroge-
mus. Sed qd̄ p se pia professio sc̄m pferat stu-
dium: licet eidē nrā desidiōsa cōuersatio ne-
quet. Qualem uō tunc ibi dē bñssimus exegit
uite modum: quis poterit ignorare fidelis.
Nam preter illam diuini muneris eximiam lar-
gitatem: qua de re promissione cōceptus est et
adhuc intra materna cōclusus uiscera de ute-
ro quem fecundauit sterile in utero sc̄e uir-
ginis agnouit uniuersitatis auctorem. Preter
illam quoq; glia singularem: qua baptisma
xpi et amic⁹ celestis exiit sp̄si: sepe solitari⁹
in desertis locis abditis q̄ morat⁹ est die noctu-
q; in ieiuniis et oronibz perseverans: uestitus
cameloz pilis et locutis pastor: ac melle sil-
uestri. Q̄ omnia summe continētis atq; fruga-
litas inditia eē monstrant. Q̄b; uniuerso i
mundo cum suis pompis deliciisq; renūtiāns.
nihil aliud dignabat⁹ uidere q̄ xpm. cui et
ad suam baptisma ueniēti testimonium pi-
buit dicēs. Ecce agnus dei: ecce q̄ tollit peccatū
mundi. cumq; tam preclaris actibz atq; mag-
ficissimuarē omnibz exempla uirtutis. p̄-
cipet tam sacerdotum cum sebis et phariseis i

meritis eius in sanis auribus exprobrant: quod dominus et
 in euangelio testatur et dicit. venit iohannes bap-
 tista: neque manducans neque bibens: et dicitis de-
 monium habere. Sicuti nunc plerique christianorum pha-
 riseorum: sine dubitatione consimiles: si for-
 te dei famulos uiderint abstinentes: in eadem
 gestunt conuicia atque maledicta prorumpere.
 Et rem quam imitatione deberent assequi
 suis insequi contumeliosius non uerentur. ut proba-
 bilis uita rumoribus malignis exposita: laudanda
 perseverantiam tenere non ualeat: quae
 feruore ceteris emulationis accendat. hoc autem
 odium denique dissimilitudine sustinemus:
 ut id quod dominus noster ait in euangelio in
 nobis etiam comprobet. Si de hoc mundo esse-
 tis: mundus quod suum erat diligetis. Sed
 quia de mundo isto non estis propterea odit et
 uos mundus. haec mundi odia: hic idem sanctus
 iohannes: cuius hodie natiuitas ab ecclesia toto ter-
 rarum orbe celebratur: et temporibus iuliani tyra-
 ni potiusque principis in suo reliquo corpore
 pertulit: quod a discipulis eius sepulture et
 tunc traditum sacratissima euangelia retu-
 lerunt. Nam gentilium fera crudelitas in-
 piissimi atque apostate illius moribus congru-
 ens effracto beatissimi tumulo: ossa eiusdem a-
 mens extraxit ignique comburens redegit in
 puluerem: et passim uesano furore dissipat.
 Sed gratia christi quae suorum dirigit corda famu-
 lorum: per illos dies monachos ab ierosolymis
 ibidem causa orationis adduxerat. Qui uidentes
 tam scelestum facinus ab impiis perpetrari et
 stupentibus ipsis gentilibus easdem ueneran-
 das reliquas abstulerunt: moxque inde pro-
 fecti sunt thesaurum secum mirabile defer-
 rentes. Ecce rursum obsequium monachorum
 diuinitus procuratur: ut quemadmodum.

per monachos caput huius sc̄i repertum est: ita q̄;
per monachos residui corporis eius reliq̄e serua-
rentur. Que protinus sc̄o athanasio alexandri-
ne ciuitatis ep̄o diriguntur. Quas postea theophi-
lus eiusdē urbis antistes: uniuersa idolorū delubra
destruens ī basilica quam sub nomine eiusdem
b̄tissimi iohannis baptiste: pia deuotione cōstru-
xit: ob ingenti populū ueneratione deposuit. Sed
iam tempus est: ut p̄dictam uobis reseremus histo-
riā pro que hoc labore n̄o precū ūraz presidia
efficaciter impetremus. *Reuelatio capitis præ-
cursoris d̄ni que est. viiij. kl. octobris.*

Duo qdam monachi de oriente profecti
cupientesq; preciosē crucis xp̄i et gl̄iosi
sepulchri eius: qui pro n̄ra salute h̄o factus mor-
tem subtinuit: per quam nobis uitā immortalita-
tēq; largitus est: nec non resurrectionis eius et
ascensionis in celum loca ueneranda cōspicite
ierosolimam p̄uenerunt. horū præcursor aduē-
tus dominici et baptista regis æterni: sc̄i iohā-
nes assistēs ait. uenientes ad domū quōdā re-
gis herodis: auferite uobiscum caput meum:
qd̄ inuenietis in terra defossum. Cūq; mane
fuisset exortum uisionem monachus quam
uiderat retulit fr̄i. Qui delusionē phantasie
suspicatus: psuadē illi cui mysteriū reuelatū
fuerat: ut idē qd̄ ipse sentiret. Cūq; rem
neglectui tradidissent. postero die prece
nitatis: astitit utiq; seq̄stratim. & similiter ap-
parens eis ita locutus est. Omnē dubitationis ī-
fidelitatē de ūris cordib; effugantes ad ueri-
tatem uisionis cogitatio ūra n̄o claudicat. Dū-
q; consonantiam reuelationis alter alteri retu-
lisset: gemina uisione firmati: et inobediēti-
e supplicii formidantes: sine mora quod
imperatum sibi fuerat impleuerunt. Et prece-
dente se diuina gr̄a: caput baptiste: quod pro

iustitia & pietate defectum fuerat in sacro cili-
 cino condiderunt. Delectatum autem propham esti-
 mo tali uelamento cuius in deserto quondam
 de camelorum pilis fuerat corpus obtectum. Re-
 uertebantur igitur monachi deferentes ca-
 put: quod herodias pro mercede saltatrici
 filie sue in disco suscipiens ueluti desiderata
 diu uenationis preda potita est. Que etiam
 desisse iam prophetice lingue correptiones exi-
 stimans: nequaquam passa est caput ipsum ue-
 nerandum cum reliquo corpore sepelliri: me-
 tum de eius coniunctione concipiens: & hoc pro-
 cul dubio pertractans: quod integrum sancti cor-
 poris omni facilitate resurgeret: hoc autem fieri
 non posset si caput ipsa retineret. et ideo illud
 non passim tradidit sepulture: sed intra septa
 sue domus in fossium: sub claustrum fecit sollici-
 tudine custodiri. Amor et enim coniunctionis
 illicite suis adiuuentionibus premit: increpato-
 num sibi fingebat imagines: & amputatum
 caput iusti nephanda diaboli filia formida-
 bat. Sicque cogitationum prauitate decepta
 deinceps latere se credidit. Monachi ergo qui
 tanta reuelatione precursoris christi digni sunt
 haberi: sumentes uenerandum caput: domum
 redire properabant. figulus autem quidam
 idem tempus emessene ciuitatis multis op-
 pressus angustiis: omnibusque rebus necessa-
 riis indigens: cum non posset extremam paup-
 tate ulterius eluctari pro ipsius egestatis dif-
 ficultate magnis affectus rediit: uitam disces-
 sione continere se credidit. Accidit autem illi dum
 fugeret: occurrere monachis istis qui uas here-
 mi pretiosissimum deferrebant. At ubi comes
 et sotius itineris factus est: onusti sicuti peregrin-
 nante pariter solent fidele committunt: passim
 que sibi reuelata fuerat exponentes: sed figulo

mysterium ignorantibus precursore apparuit: mouit
utque utique comites suos lateret et assummes id quod
ferebat aufereret. Quod cum fecisset ad domum
propriam unde discesserat rediit: & ex illo die
permansit uniuersis rebus prosperis florens. Intel-
ligebat autem sue prosperitatis auctorem et honorem
et deuoto studio suis congruente uiribus offerebat.
Qui cum propinquare sibi cerneret mori. hydri-
am in qua munus illud habebat inclusum dilige-
ter obsignans: sorori commendat prope postquam
egestatem suam eidem referes: et opulentiam quam
nunc esse in manibus pandes. cunctis fugienda
prime paupertatis incommoda retulisset in di-
cassetque et modum: quatenus si esset ereptus pre-
catus est et ut depositum honorifice tractaret.
Nec prius hydriam patefaceret: quam rei pro-
uentum id quod erat interius indicaret. Reco-
gitans quantum reor quod uteri instar uas ip-
sum precursori foret: ut sicuti dum in utero
matris positus innotuerat: ita profecto post mor-
tem uiuentis urne illius mysterium oportuno tem-
pore reuelaret: et ideo non tacuit inspirate
sue commutationis auctorem: sed ait. o mulier
ipsis experimentis doceberis necesse uite modum
conuersionemque cognosces: quales ex quibus ef-
fecti fuermus ex quo thesaurum istum possi-
dere meruimus. Si igitur et tu reuerentiam
huius habueris bonorum omnium tam presentium
quam futurorum copia perfrueris. Quod si tibi
forsitam prolixitas temporis uires abtulerit
aut egrotatio corporis uolentia macerauerit:
quo minus studium dependere debitum possis: ali-
cui pro atque fideli uiro munus hoc tradere ne moreris.
Que post obitum fratris quod diu deuotionis sue uires hinc
consonantes sanctum probatur dilexisse negotium.
At ubi necessitate senilis cessit: etatis: ea que a ger-
mano sibi mandata fuerant in sinuans his qui erant

pium suscepturi depositum tradidit. Plurimis autem
 munus hoc alterna successione recipientibus: et quidam
 eustachius monachus nomine et alterius secte pre-
 biter: illud quod in hydria seruabat: sicut obli-
 gnatum erat accepit. Profecto namque quod dederat
 religione discernere nequiuerunt: eumque pium
 arbitrati sunt hominem: qui nimis astute sani-
 tates: que per uirtute sacri capitis accedentibus
 conferebantur: sibi met ascribens ueritate fidei
 sicut caupo nequissimus adulterare nitebatur:
 tandem que seruis his qui recte et sancte atque in-
 separabiliter beatam trinitate glorificant: notus et
 factus: ut ipse qui sub obtentu prene uenerationis
 in deminutione christi filii dei contumeliosus esse pro-
 babatur ab emissena ciuitate: cooperatibus etiam
 iudicibus: coepit expelli. Precabatur autem eos qui
 se salubriter a sancto grege christi se cernere atque ef-
 fugare querebant: ut unius saltem diei sibi et
 spatium larguerentur morandi in ea spelunca que
 sanctam constabat esse depositum: quia iam et angu-
 stiam nocturni temporis urgeretur: sed prou-
 dentia dei spe sua frustratus est. Non enim potuit
 sperare ne id quod moliebat efficere. Suscipi-
 unt igitur eandem speluncam uenerabiles uiri secta-
 tes singularis uite propositum. Multis autem in
 eodem monasterio sibi met succedentibus: ad po-
 stremum sub uenerando archimandrita mar-
 cello diuina gratia eum quem gabriel euangeli-
 cauit et sterilis mater edidit heremi habitorem
 maximum: correptorem impietatis legis uindi-
 cem domini precursores: amicum sponsi: sal-
 uatoris baptistam precone ueritatis amatorem
 que iustitie feruentissimum: reuellare dignata
 est. Cuius apparitionis modum: prefatus uene-
 rabilis archimandrita martelli his retulit et
 uerbis. Apparuit inquit ter beatissimus et u-
 niuersalis apostolus atque fidelis amicus saluato-

ris nri yhu xpi mediante septimana quadra-
gesime sc̄oz ieiuniorum: octauo decimo die
mensis periti: idē duodecimo Kl. marcial an-
no septingentesimo sexagesimo tertio per i-
dictionē sextam regantibz ualētiano et marti-
ano piūssimis impetatoribz famulis dei: sub sc̄is-
simo ep̄o urauo ciuitatis emissene: cui et hoc
idem reuellatum est uicesimo quarto die men-
sis ipsius: idem sexto klēday martiaz. Reuel-
lauit aut̄ mihi marcello in magno timore et
reuerentia cōstituto in specie stelle ignee secu-
dum subiectas uisiones fidelissimas qui cū-
cta condidit in uirtute sua et preparauit in sa-
pientia sua: qui scit omnia an̄q̄ fiant. et ad
salutē humani ḡn̄is uniuersa dispensat: q̄ est
sup̄ omnia b̄ndict⁹ in secula am̄. Igitur me fa-
mulum suum deus propositę uisionis inspec-
torem: talr eē dignat⁹ est. vidi namq; in uisio-
ne noctis: et ecce diuina hostia monasterii nri
patefacta sunt: & in magno metu positus: cu-
curri ut ea clauderē: & rursus inspecio flu-
men ad hostia nra prorumpere. hoc aut̄ cum
uidissem stupefact⁹ cogitabam unde tanta a-
quarum esset immēnsitas. Dum id mecum
ipse p̄tracto: leuans oculos meos uidi mar-
cellum p̄br̄m: qui erat secund⁹ post maxē-
tium archimandritam a meridiana flum̄is
parte uenientem: et multaz turmaz uoces
ab orientali plaga basilice sc̄i iuliani mar-
tyris audiebam: quarū ad nos ingens sonus
deferebatur et per aquas ipsas populi cum im-
petu et alacritate properabant. Admirante aut̄
me quomodo in mediis aquis ambulantes ad
nos conciti peruenirent: & unaqueq; turma
lingua propria psalleret subito uox audita
est eoz q̄ ab oriente clamabant: ecce sc̄s ioh̄s
baptista descendit. cunq; ad meridianum

ostium stare apte sunt ianue orientales et p-
 salentiu turme protinus intrauerunt. Omi-
 nes igitur ego spectaculum fluminis festinus
 ingredior. et in exordio scale consistens al-
 pexi scdm officin eorum quod in monasterio t-
 celebrabant. Et stans in eadem scala uidi atria
 duo: unum respiciens ad occidentem et alter ad
 meridiem: et inter utrumque atrium replu gra-
 de singuleque turme ingrediebant in atrium
 quod respiciebat ad occidentem et adorabant ad re-
 plum. Intranses autem atrium meridianum
 ilico quiescebant. Cuius siluissent turme: p-
 cedebant alii et clamabant. Ecce sanctus iohan-
 nes aduenit. Cuius starem in eodem scale loco:
 uenit sanctus iohannis domini precursor et uidi eum in
 templo: quod mihi ostensum est: et ecce unus
 erat a dextris eius et unus a sinistris. Stan-
 te autem illo in templo: coeperunt populi tur-
 marum ad eum consequenter accedere: et
 ab eo benedicti: itemque psallentes proficiscebant
 ad occidentalem partem ueluti ad basilicam sancti
 stephani martyris congregandi. Cuius tur-
 me se explicuissent: cogitavi et ego audire
 eum ut bene diceret ab eo. Visumque est mihi
 ut intrarem per ea hostia: per que turme fue-
 rant introgressa. Et quia non uideram quod
 alicui dedisset osculum pacis: nisi tantum pet-
 ras eius osculati essent: accessi ad eum ab a-
 teriore parte cum metu et reuerentia dimis-
 so capite in terra: cucurri et tenui pedes eius.
 t. pse uero apprehendens mentum meum osculatus est
 me. Quod cum meruissem protinus experge-
 fectus sum. Paucis item diebus transactis uideo
 et ecce ostia monasterii nostri: a parte meredia-
 na rursus aperta sunt: et ueluti ad fratres uocife-
 rabant: cur ita ostia reliquistis et celeri gradu
 prexi ut ea clauderem: et ecce uideo sanctum t-

iohannem stantem ad exterius hostium: et cum
eo duos illos quos prius uideram: et accessi ut be
nedicerer ab eo. Et rursus eleuans me dedit mi
hi pacem. Vestimenta aut eius erant candida.
Et mox eiciens unum uas de sinu suo plenum
melle: dedit mihi dicens accipe hanc benedictio
nem. Et effudit uas ipsum mellis super manus
meas: et interrogauit eum dicens. Domine mi scilicet
iohannes unde ad nos uenisti? Qui respondit. De se
baste ueni. Preibam igitur eum et tam ipse
quam qui cum eo erant ingressi sunt monasterium
iurum. Et iterum uas mellis fudit super manus me
as. Cuiusmodi haec detulisset benedictionem eius ad
superiora trichinii ipse intrauit in oratorium
Et cum descendissem ad oratorium ubi erat:
ecce uideo columnam ignis ante eum: et nimio
pauore correptus exiit. Post haec autem pro
utque nobis ostium monasterii ubi erat sanctum de
positum traderetur in sanctis ieiuniorum diebus ubi
cibum uespere sumptimus: dixi ad fratres nostros.
Unusquisque uirum psalmos suos iterare non negligat
Et relinquentes me in trichinio: descenderunt
ad initium scale: que ad utraque monasteria res
picit. Cuiusmodi consedissem ut iteraret psalmos
ut dixeram: leuans oculos suos frater isacius ignem
uidit ardere in tabulis ostii spelunce: ubi erat
uenerandum caput sancti iohannis baptiste re
positum. Quod cum uidisset frater exclamauit
et dixit. Domine mi domine in ostio spelunce
ignis accensus est. Et ego respondi ne timeas frater
sed muniens te signaculo. Epi ibidem persevera.
Frater autem per timorem claudentes ostium ad me
conciti peruenerunt. Ego uero mysterium recog
noscens ex uisionibus mihi ante monstratis: dixi
ad eos: dixi ad eos. Ne timeatis fratres mei quia haec
nobis prospere faciet dominus. Post dies autem
quinque maxentius et stephanus uenerabiles

presbiteri et archimandrita ueniētes ad scām ep̄m
 dominico die uespere: suggesserunt ei de ipsa r
 spelunca: que coherebat monasterio m̄o: ut ut
 runq; pariter ungeret: iussitq; hoc ep̄us fieri.
 Cui dixit stephanus presbr. Ex precepto uir̄o: ca
 mature trado speluncam fr̄i marcello. Et mane
 perueniens tradidit nobis ipsum monasterium
 sub p̄ntia p̄broy palladii: petri gemadii et ste
 fani archimandrite monasterii bethgaalorū.
 Et aperiens ostium quod erat obseruatum simul
 ingressi sumus et orauimus. Vidēs autē locum r
 nimis ēē neglectū: cōmonuit ut diligentiam ei
 haberemus. Et profectus est idē p̄br̄ stephanus
 ad uisitanda monasteria que erant in uillu
 lis constituta. ego uir̄o marcellus assumēs fr̄s
 coepi diligentiam monasterio: quod nobis da
 tum fuerat instanter impendere. Dum q; loca ip̄a
 mundamus: ueniens petrus p̄br̄ loci bethinama
 las ait mihi. Stephanus archimandrita beth
 gaalorum precatur ut propter d̄m nobiscū
 uenias ad monasterium b̄i carteri. Et respo
 di me uenire nō posse: quia diligentiam loci cō
 missi dependerem. Qui cum pulit me secum p̄
 ficisci. Cūq; pergeremus pariter aio ad eum.
 Ascendamus et salutemus diaconum curacum
 et archimandritam. Ascendentesq; et salutā
 tes eum coepimus ire uelle ad p̄dictū monaste
 rium b̄i carteri. Dixitq; mihi curacus diaconus
 Nunquid propterea uenisti: ut sine mora disce
 deres. Cui respondi. Necessē est ut celeriter am
 bulemus: quia traditum nobis est ab ep̄o: et aliud
 monasterium: cui curam instanter impendimus.
 Descendentes itaq; peruenimus ad monasteriū
 sepe memoratum. Cūq; salutassemus fr̄s or
 dinantes: que erant: necessaria reuertebamur.
 dicunt mihi p̄fati petrus & stephanus p̄bri &
 archimandrite uale: dicimus tibi: ora pro no

bis. Tunc aio ad eos. hodie monasterium suscepimus
et uultis abire. Substinate queso et consolamini
nos. & coegi eos. Cuius uespera facta esset. post orationes
cibo sumpto quieuiimus. Illi ambo in triclinio supe-
riore: ego uero ibi quidem: sed in interiore cubiculo.
Cuius dormirem ea nocte in qua monasterium uel
speluncae aptum est ostium hoc est sequenti die
tertia sabbati post orationes nocturnas: quasi manus
uiri pulsauit me tertio in dextro latere: et au-
dio uocem magnam dicentem mihi. Ecce ostium
aptum est: et ideo cognosce eum qui tibi patefecit
ingressum ne forsitan negligas. Ego uero cum mag-
no timore conuersus ad sedem et uideo stellam fla-
meam in ostio ubi quiescebam. Maioremque metu
concupiens: signaui me cruce christi: et illa de loco
illo minime mota est. Surrexi itaque et missi
manus in ostio ubi erat: & rursus inuenta est
in ostio sequenti. Cum aperuisse autem ostium
unus ex his qui ibidem quiescebant sensit. Et cum
ad secundum peruenissem ostium inuenta est eadem
stella in ostio tertio. Deinde conspicio eam in
inferioribus scale gradibus. Erant autem ostia utriusque
monasterii patefacta simul et speluncae ostium
patens. Et ecce precedebat me stella ipsa et
ego sequens eam ingressus sum: usque dum in ab-
soluta speluncae constitit. Et uidens hoc miraculum
adorauimus dominum pronus in terram per oras multas
Recordatus sum uero quod hospites herem uenerabi-
les uiros petrum et stephanum presbiteros et archidia-
conos: et ne suspicarentur ubi nocte fuerim
ab oratione surrexi. Ascendensque sursum: cum
uellem ingredi: cubiculum dicunt mihi: ubi
tam diu fuisti. Respondi quia ad opus necessarium
descendi. Cuius uellem intrare ubi quie-
ueram: dicunt mihi. Rursus ingrederis. At
ego sentiens attortum me factum ex reuelati-
one quam uideram: ueniam poposci: tanquam

male sanus et continuo mercēspi. Postq̄ uō ma-
 ne ferū est: uale dicentes mihi ad proprias cel-
 lulas abierunt. Ego uero ubi profecti sunt +
 diluculo consurgens p̄cepi fr̄ib; qui mecum erāt
 claudite ianuas manentes extrinsec; et si forsi-
 tan aliquis ad req̄rēdū uenerit: occupatum
 me ēē dicite. S. ep̄e nanq; ueniebat palladius
 p̄br̄ intrans et euangelium lectitans. Cum er-
 go solito uemissē: tunc ei fr̄s aditum negauerūt
 affirmantes id quod erat: quod euangelium
 quoq; sub clau archimandrite sit. Sec̄do etiā
 uenit: et excusatum est illi. Venit et tertio: &
 ingressus est. Ego nanq; turbulū sūmens mē-
 sum in eo imposui: & p̄m dñm suppliciter ob-
 secrabam: ut mihi locum thesauri celestis ostē-
 deret. Tollens etiam rastrum coepi fodere: et p̄
 ueni ad locum qui erat edificat; ex calce et or-
 dinariis tegulis. Quantiq; ego fodiēdo descē-
 debam: tantum sonus ualidior: q̄si ex repercus-
 sione hydrie reddebatur. Et postea q̄ fodi et de-
 scēdi usq; ad solum: repperi uelud arenā ex ere-
 fusam multumq; laborans uix arenā potius eq̄-
 strare. Post h. ec̄ aut̄ arena solata: una tegula
 maior apparuit. hanc suspendens: inueni s̄b
 ea tabulam marmoream. Tabulāq; suspēdēs
 hydriam repperi. hac cū metu et reuerētia lumē
 accēdēs et incensū ponens in turbulo palpa-
 ui diligenter: et adorās dñm diutius attonit;
 mansi: hydriamq; sc̄tam rursus operui. Statim
 uō uenit ad nos gennadi; diaconus et archimā-
 drita: salutansq; me ad ostium spelunce dixit
 mihi. Veni precor introeamus in speluncā pariter
 Et postea q̄ ibi simul orauimus: dedit mihi pa-
 cis osculum et fr̄ib; meis et ait. De capereto mo-
 nasterio meo nup̄ aduenio. vidi aut̄ tale som-
 nium: quasi utriq; stabamus in hōc specu: in q̄
 mundissimoz panum sicut solet erat magna

copia et portio superposita panibus. Immentia
uero populi multitudo ueniebat: et summebat
ex ipsis nec deficiebant: nec cessabant homines
qui acciperent: iamque nobis pre multitudine
turbarum deficientibus: coeperunt panes euolare
super manus nostras: & ita percipiebant omnes
quot quot ad hanc gratiam muneris confluere.
Postquam uero retulit mihi somnium: ego respondi
Bonum est quod uidisti. Et recogitans apud
me metipsum: quid sibi uellet hec uisio: rursum
que pertractans: ea que precesserat: dixi quia ui-
sio ista ex deo est. Sciens autem quia diuinitus ista
contingerent: indicavi ei qualiter sanctus baptis-
ta iohannes apparere dignatus est. Qui mox
ut audiuit mansit attentus et orare coepit
ut ei locum ostenderem quod et feci. Post hec
egressi sumus utriusque: et quod oporteret fieri tracta-
uimus. Visumque est mihi ut prius ire et indi-
carem stephano presbitero: et archimandrite mo-
nasterii quod appellatur darunium: et per ipsum
manifestaretur episcopo. Et uementes ad monaste-
rium eius non enim repperimus. Abierat enim
ut diximus ad monasteria que erant in agris
ex eo die quo nobis dederat monasterium et
ostium spelungete patefecerat. Cuius regressi fu-
issemus: placuit ut euocarem ad nos ciriacum
diaconum et archimandritam et reuelaremus
ei mysterium: per quod nobis sanctus iohannes
apparere dignatus est. Misimus autem ad eum
fratrem isacium dicentes ueni ad nos celeriter.
Ad quem cum frater uenisset dixissetque ei pro-
tinus obediens uenit. Quem cum salutassemus
indicauit nobis somnium quod uidit eratque con-
sonans uisioni: quam diaconus gennadius in-
retulerat. Et cum orassemus mox ei reuelatio-
nem sancti iohannis baptiste manifestare curau-
mus: et ait cogitemus: quid fieri debeat. Et ego

dixi puto conueniens eē: ut hęc innotescamus ep̄o
 Rursumq; cognoscentes qđ sepe memoratus stepha-
 nus presbiter et archimandrita de agro non ue-
 nerat. Mansimus diebus quinque: postea q̄ reue-
 latio nobis ostensa est. Die uō sabbatorū post me-
 ridiem sedentib; atq; sermōnantib; nobis: in-
 gressus est ad nos salus collectarius et maris lino-
 sola lecticarius: et locuti nobiscum cōtinuo reces-
 serunt. ego aut̄ dixi fr̄i isacio: ut post eos ho-
 stium clauderē: Itemq; residentib; nobis et lo-
 quentib;: ita sum repente uerberatus in genib;
 ut totus incuruaret: nec possem omnino consur-
 gere uel aliqd̄ operis implere. Tunc aiunt ad
 me gennadius & ciriachus: diaconi et archi-
 mandrite. Nonne diximus tibi noli moras
 innectere: sed eamus et innotitiam ep̄i deponam;
 qđ presbiter stefanus nondū dicit aduenisse. ego
 uō mansi uehementer afflictus. ipsi aut̄ uesp̄riū
 celebrantes offitium ingressi sunt ubi iacebam &
 denuntiauerunt dicentes: iureiurando satiffecim;
 sc̄to iohanni: suscipietes personā tuam: qđ omnem
 cām crasante solis ortū p̄te cognosca; ep̄us. Et
 ego r̄ndi bene admodum fecistis: hęc idem pro-
 mittentes. Et protinus a dolorib; releuat̄ sum.
 Sequenti aut̄ die dūico simul cum diacono
 ciriaco et iuliano monaco uēiente: ep̄o iā post
 matutinas orōnes de ecclia tunc egrediētē sug-
 gessimus dicentes: qđ sc̄s iohannes baptista
 reuelatus est. ipse uō stupefact; ait. Nullus
 hęc nouerit: et ne qđ ur̄m audeat cum cōtingē
 dixitq; ei diaconus ciriacus. Quando ueni-
 re dignaris. Et ille cras inquit adueniam. Po-
 stero aut̄ die cum pr̄bris et diaconis ep̄us ue-
 nit: et intrantes ad locum prociētes in facies
 suas adorauerunt. Malchus aut̄ pr̄br̄ unus
 ex his q̄cum ep̄o uenerant infideliter motus
 ait. Vnde hęc certum est: quod caput precur-

foris existat. Mittensq; manum ut cōtingeret hydriam cōfestim exaruit: adhesitq; manus eius ad os hydrie: nec eam abstrahere ualuit. Instantanter autē ab omnib; orōne facta: cunctisq; t̄ glificantib; deum atq; precantib; pro eo: uix tandē manum quidē potuit abstrahē sed ita permansit inualida. Ep̄us autē cum uniuersis qui secum uenerant: accipiens hydriam cum sc̄to thesauro ibi reposito interim in diacono id est in secretario sc̄te ecc̄lie collocauit: donec edificaretur basilica in nōmine eius. Que ubi perfecta est: cum dies sc̄ta deponitionis ei' instaret: apparuit sc̄te ioh̄s ei: cui' manus aruerat dicens: cum sit deponitio pone manū tuā sup hydriā statimq; sanabitur. hoc autē cum fecisset restituta est pristina sospitati. Celebrata ē autē deponitio sc̄ti iohannis precursoris dñi atq; baptiste in eadē basilica uicesimo octauo die mensis octobris: idē quinto kl̄ay nouēbriū p̄m̄dicatione septimam ad laudē & gl̄iam sc̄te et diuine trinitatis patris et filii et sp̄us sc̄ti in secula seculorū amē. *v. idus sept. passio sc̄ti adriani martyris.*

S Actū est in secunda interrogacione tyranni maximiani: ut ingrederentur persecutores nicomediorū ciuitatē ad interficiendos per singula loca eos q̄ in x̄pm crederent: et dum introissent ciuitatē festinus rex prexit ad templum: & prociuit in faciem suam adorauit deos suos: et iussit eis statim sacrificia offerri. Cūq; hæc audisset multitudo ciuitatis: cum festinatione uenerūt et offerebant tauros: alii uō uitulos: quidā uō oues: & arietes et hircos: ut et uolatilia. Erat enim idolis repleta tota ciuitas et ideo sacrificabant per omnes regiones: ut reple

rentur odore fumi sacrificiorum. Frecones autē
 assistantes uociferabant uoce excelsa ut omnes
 aduenirent ad offerendas hostias et uictimas
 diis suis. Qui autē ex his cōtēpsissent: tormen-
 tis affligerent. Siquis uero repperiret ~~z~~anus
 igni cōsumeretur. Constituerunt autē quos-
 dam: qui sua sollicitudine diligenter requi-
 rerent: per omnem regionē: uel ciuitatem: ut
 si inuenirent uiros ac mulieres credētes xpo sol-
 licite eos ad iudicē perducerēt proponentes ei
 diuersa tormenta uel ignem amarissimum
 si aliquē occultassent. Hi uō qui iudicasset
 accipere premia cōstituta a rege: Quo au-
 dito uicini uicinos tradebant: amici amicos:
 propinqui propinquos attendētes dona p̄mi-
 orum. Quidam autē nō propter munera: s;
 propter timorē regis tradebāt domesticos si-
 os. Poena enim terribilis possita erat aduersus
 eos: qui celassent xpianos. Tunc adueniē-
 tes hi qui propositi fuerant ad inquirendos
 occulte nuntiauerunt principi maximo
 dicētes. Ecce sunt quidam xpianorum abs-
 conditi in speleo: audiui mus autē eos psal-
 lentes in uigiliis nocturnis. Audientes uō
 hęc: qui erāt primi in palatio asūmentes
 secum multitudinem militū: & ueniētes cir-
 cōdederunt speleum. Et cōprehensos eos
 q̄ erant ibi: p̄duxerunt ad ciuitatē in qua
 erat rex ferro uinctos p̄ omne corpus: factū
 est autē cum prōcederēt rex ad adorandos
 deos suos: ut offerret eis hostias: optulerunt
 eos regi dicentes. Ecce rex: circum euntes
 nos omnem ciuitatē ac regionem inuenimus
 cunctos adorantes et colentes deos magnos
 et obediētes tuis preceptis. hi uō sunt inue-
 ti contempnētēs tua precepta: et insup̄ inu-
 riantes deos tuos. Statim autē ut audiuit

rex h. ec. uerba iussit stare currum suū et dum
appropinquassent currum eius: dixit ad eos rex
Vnde et h. De istis locis an de alia regione: At
illi dixerunt. Nati quidem in hac p̄ria sc̄dm
fidem uō gallilei sumus. Maximianus rex di-
xit. Non audistis qualis poena proposita sit
aduertus eos: qui huius religionis sunt. At il-
li dixerunt. Auduimus quidē et mirisimul
stultam tuam uisionē. Inrisimus ē satanā
qui operatur in filios infidelitatis quoz p̄n-
ceptus est tu. Rex uō dixit ad eos. Et audetis stul-
tam dicere nr̄am uisionē: Per deos magnos et
tormentis amarissimis consummā corpora
ur̄a. Et dixit ad p̄ncipes. Extendant et cedāt
lignis: & uideam⁹ si uenit deus eoz adiuuare
eos: uel si eripiet eos de ira ista. Nam et aduc-
ti sunt tres questionarii ad cedendos eos ner-
uis crudis. Sc̄ti martyres dixerunt. Ad auge-
re et alios tortores impiissime inimice dei: q̄a
quanto amplius adauxeris tortores: tanto
magis amplius multiplicas coronas nr̄as. Ma-
ximianus tyrannus dixit ad eos. Infelicis-
simi: ecce modo abscidi capita ur̄a et adhuc
coronas expectatis. Abnegate igitur ur̄am p̄-
fidiam doctrinam: & nolite mundum perdere
nos metipsos. Martyres dixerunt: perdat te
deus: q̄m seruos dei sine causa affligis: q̄m
in culpabiles. Maximian⁹ dixit. Lapidibus
in rotundis contundite ora ip̄oz. Questio-
narii uō accipientes lapides: contunderūt
maxillas eoz. Martyres dixerunt. Quasi in-
ueneris nos perpere agentes: sic nos tradidisti
tormento huic in misericordia. Nunc percuti-
et te angelus dei. Adhuc non es satiatus tor-
mentis que super induxisti in nos. Nec horru-
isti tot horis super negligiam penam: uel
que induxisti in nos supplicia. Nec cōside-

ras hęc qđ corpore circumdati sumus sicut et tu
 licet tuum corpus secundum uoluntatem et
 malam impium scias ac nequissimum. Lapidēs
 quidem tui acutissimi: nō potuerunt conte-
 rere maxillas nras. Agnosce o fili diaboli. Au-
 diens hęc tyrannus: cum magno furore dixit.
 Per magnos deos: qm̄ linguas uas faciam am-
 putari: ut ex uobis discant omnes homines nō
 contradicē dñi sui. xpi uero martyres dixe-
 runt. Nequissime tyranne: si tu eos q̄ scdm̄ sc̄ctm̄
 suos dominos contempnunt odio hēs uel tormē-
 tis affligis: quō nos cogis contradicere deo nro
 ut merito patiamur ea que tibi parata sunt.
 Maximianus rex dixit. Quid. n. mihi para-
 tum est puniendi. Sc̄ti martyres dixerunt.
 Que preparauit deus diabolo et angelis eius:
 et uasis eius: qđ estis uos impuissimū ignem et
 inextinguibilem: et uermem non morientē
 tormenta non finienda p̄enam eternam la-
 cul perditionis: tenebras exteriores: ubi est fle-
 tus oculoꝝ et stridor dentium. Sed et alia
 tormenta: quoz̄ spesies scit ipse solus: qui ea
 uobis preparauit. Maximianus rex dixit. ec-
 ce nunc faciam linguas uas abscidi. Sc̄ti mar-
 tyres dixerunt. Et si organum nre laudatō-
 nis abscidas: melius poterit ascendere ad deū
 gemitus cordis nr̄: et meli' clamabit ad deū
 cor nr̄. Nam et sanguis nr̄: quem in uacu-
 um effudisti h̄t os magne uocis sup̄ tubam cla-
 mantem ad deum: pro quo hęc patimur. Dū
 laudisset hęc rex furore repletus ait. Annota-
 te uniuscuiusq; responsionem et constrictos
 eos ferro p̄ omne corpus perducite in custo-
 diam uinculatoꝝ: ac per omnia affligite eos:
 ut sicut desiderat: tormentis eos conteram.
 Non enim solus gladii pena digni sunt. Necessē
 enim est: ut hoz̄ exemplo omnis p̄ria corrigat.

Adrianus uero nomine qui erat prior officii uidebat constantiam et magnanimitatem eorum aduersus tormenta: dixit ad martyres christi. Aduro uos pro deum uerum pro quo haec patimini: dicite mihi in ueritate: que est remuneratio uestra: quam expectatis pro uis tormentis. vident enim mihi aliqua magna & mirifica esse expectatis. Respondentes martyres dixerunt. Nemo potest nec os nostrum sufficiens esse: id enarrandum de his: neque auribus ad audiendum ea percipere. Adrianus dixit. In toto nihil audistis: neque per legem neque per prophetas: neque ex alia scriptura. Ruderunt sancti martyres et dixerunt ad eum. Nec ipsi prophete agnouerunt: sicut oportebat. homines enim erant simpliciter deum colentes: & quecumque acceperunt per spiritum sanctum. haec et locuti sunt. Scriptum enim et de gloria illa sic est. oculus non uidit: et auribus non audiuit: nec in cor hominis ascendit: que preparauit deus diligenti tibi se. Et cum audisset haec adrianus statim exiens stetit in medio eorum et dixit. Annotate meam confessionem cum his sanctis athletis dei: quia et ego christianus sum. Et mox cum festinatione aduenerunt exceptores ad palatium: ut renuntiarerent haec regi. Videns eos maximianus rex: suspicabat quod adrianus aliqua accusationem scripsisset aduersus martyres christi et ait. Legite celeriter relationem quam tibi misit dilectissimus noster adrianus. Estimabat enim eum quod aliqua contrariam relationem aduersus martyres dei scripsisset. Exceptores uero uidentes regi dixerunt. Ne extimescat rex quod accuset eos: sed semetipsum christianum profiteatur. Rogauit enim nos: ut nomen eorum cum eis quod damnati sunt scriberemus. Audiens haec maximianus rex: iratus est ualde et iussit eum celeriter ad se perducere. Qui aduenisset

que

dixit ad eum maximianus rex. Insanis adri-
 ane. Nūquid et tu uis tam male perire. Adria-
 nus dixit. Nō insanio rex: sed ex multa insa-
 nia ad sanam mentem reuertor. Maximianus
 rex dixit. Quid multum loqueris adriane.

Pete t̄ indulgentiam a me: et dic i cōspectu om-
 nium: qm̄ subreptum est in h.ec talia loq̄ sed
 et dele h.ec que dictaueras exceptorib: ut no-
 mē tuū scriberent: cum cōdemnatis istis. A-
 drianus dixit. Ex hoc quidē ego a deo meo
 indulgentiam petam pro prauis operib: meis
 et de his qui me preuenierunt errores. Audi-
 ens h.ec maximianus rex furore replet̄ ē. et
 iussit eum ferro uinctum ptrahi ad carcerē
 cum sc̄is martyrib: cōstitūens diē quando
 ipsum et sc̄os martyres audiret. vnus uero ex
 seruis adriani currens cum festinatione ad do-
 mum: nūtiavit cōiugi eius natalie dicens.

Dñs meus inferrat̄ p̄duct̄ est ad carcerem. At
 illa audiens h.ec. At illa audiens h.ec surrexit
 et sc̄dit stolam suam et ululans emisit uocē
 cū fletu: et ait ad puerū. In qua enim culpa
 muent̄ est: ut clauderetur in carcerē dñs mē
 Respondens dixit ad eam. Quosdam uidi tor-
 queri propter nomen eius q̄ dicit̄ xp̄us: et il-
 lis nō acquiescentib: ut sacrificarent diis: nec
 omnino obtemperaret̄ preceptis regis: tunc ipse
 dixit ad exceptores. Scribite et me cū uiris is-
 tis. libentissime enim cum his moriar. R̄ndit
 natalia et dixit ad puerum. Et nō itellexisti
 ex qua causā torquebant̄ illi. R̄ndit puer: &
 dixit ad eam. tam dixi propterea: q̄ nolue-
 rint sacrificare. h.ec cum audisset: natalia
 repleta est gaudio. et surgens mutauit stolā
 suā sc̄isam: et currens abiit ad carcerē ueloci-
 ter ad adrianum. Erat enim ex parētibus
 xp̄ianis. & sc̄oz filia. que ante quidē timu-

erat se manifestare & eis xpiana pp imminen-
tem amarissimā persecutionis impietatem.
Et dum ingressa fuisset ad carcerē prodeus
ad pedes dñi sui: osculabat uncula eius. et
dixit ad eum bñes dñe meus adriane: quā
ueniisti diuitias: quas tibi non dimiserunt pa-
rentes tui: qm̄ sic benedicet omnis homo qui
met dominum. Vere dominus meus: nūc cōgre-
gasti diuitias in iuuentute tua: quas nō po-
terās inuenire in senectute tua. Vere iā secu-
rus perges ad illum scēlm̄ recōdes tibi diuiti-
as quas inuenies in tempore necessitatis: q-
bus egent hi qui multa possidet: et habūda-
bunt hi qui sunt pauperes. Quando nō est fe-
nerandi tempus: nec mutuo accipiendi: dum
ullus neminem poterit liberare de poenis: nec
aliquis aliquē liberabit: nec pater filiū nec ma-
ter filiam: nec diuitie eum queas cōgregauit
nec serui proprium dominū: nec amicus ami-
cum. Omnes enim prop̄is sarcinis solliciti s̄t.
Tu enim solus domine meus omnia tua tecum
hēs: perge ad xp̄m̄ ut percipias illa promi-
ssa. Propter q̄ perge fiducialiter ad eum: nihil
q; timeas futuroꝝ maloz ut percipias tibi de-
bitam mercedē a deo tuo. Conculcasti eum
ex hoc ignem̄ inextinguibile et reliqua tor-
menta. Sed et hoc te feto domine meus: ut p-
maneas in hac uocatione qua uocat̄ es. Nec
pulchritudo tua intuitū tuum impediāt: nec
affines nec parentes: nec diuitie: nec possessi-
ones nec pueri: nec puellę: nec aliud aliquid
terrenum. Omnia aut̄ hęc trāseunt: omnia q;
corrumpuntur. Illa nunc solum modo pone
ante oculos tuos: que sunt eterna. Et ne as-
pitias hęc que pertrāseunt: nec intuitum tu-
um dissoluant amicoy adulationes: nec fu-
rentur tuam fidem suis mollib; ac seductorib;

uerbis. Quam potius odio habeto eorum adulationes
 abnega eorum impiissima consilia. Ad eos solus
 attende: qui tecum sunt sancti. Imitare eorum con-
 stantiam et patientiam: nec te terreat furor regis
 nec timeas diuersas species tormentorum: nec te con-
 tuitus ignis: neque flamma perireat. Et dum fuisset
 loqui haec tacuit. iam enim ad uesperum erat.
 Tunc dixit ad eam adrianus. Perge nunc in domum
 tuam soror mea & refice aliquod. Et dum agnoue-
 ro fieri interrogationem meam mittam ut accersiam
 te ut agnoscas finem meam. Exurgens autem na-
 talia a pedibus uiri sui: circuibat omnes sanctos illos
 et osculabatur singulorum uincula. Erant enim
 numero uiginti tres et deprecabatur eos dicens. Ro-
 go uos serui christi dicit te eum consilia patientie di-
 cite ei que sunt illa premia que dantur his qui perma-
 nent. Ipsum enim sanguinem uestrum obtulistis sa-
 crificium in tribulatione uestra. hic enim est fruc-
 tus tormentorum uestrorum. his semper doloribus: silue-
 fici animi. Lucificate et uos huius animam cum animas
 cum animabus uestris. ut sit debitor uestris christus.
 Et in hoc sitis eius presens prohibet qui erant secundum
 carnem parentes eius impiissimi. Et ideo con-
 fortate eum de illis beatissimis monitis: ut futu-
 ra credens adimpleat agonem. Et dum haec dixisset
 proxit ad pedes eorum et adorauit uincula eorum
 quibus circumdanti erant. Et iteque ingressa est ad
 adrianum. Erat enim in interiori custodia exre-
 sus in ligno et dixit ad eum. Vide dominum meum
 ne aspicias ad pulchritudinem corporis tui: nec
 ad decorem iuuentutis tue. haec autem omnia es-
 ca uerum sunt. Nec seducant te aurum aut
 argentum: aut uestes pretiosae: aut possessiones
 uel reliquorum implicatio. Non enim aderunt
 cuiquam in hora illa iudicii: quoniam omnia ista hic
 remanent. Haec enim est illic ut aliquis det
 munera pro anima sua: nec est qui accipiat.

Solummodo sc̄arū animarū suscipiet munera deus
Et dum hęc dixisset: ualefaciens abiit ī domū
suam. Post dies autē aliquos dum audisset adria-
nus quod fieret: quod fieret. interrogatio eorū
dixit ad sc̄os martires. Si acquiescitis mihi
dñi: pergā ad domū meam: ut adducam
ancillam ur̄am sororē meā et presit passio-
nī. Spondi enim ei cum iuramēto dicēs
qm̄ in fine passionis n̄re accersiam te. et dū
acq̄uissent. Et dū acq̄uissent dedit mūne-
ra hīs qui erant custodes: et perrexit dans fidei
iussores congregationem sc̄orū martirum q̄
erant ibi. Et dum p̄geret: uidit eū q̄dam con-
ciuis illius ciuitatis et agnouit eum et pre-
currens nuntiauit natalie cōiugi ipsius di-
cēs. Absolutus est adrianus: et ecce uenit puia
tam enim in proximo reliqui eum. Audiens
autē hęc illa non credidit dicens. Et q̄s po-
tuit eum absoluere de uinculis illis. Non mi-
hi contingat ut absoluant illū: nequando se-
paretur a sc̄is illis. Et dum adhuc loq̄retur:
ecce puer domesticus eius superuenit dicens.
Cognosce quia dñs meus dimissus est: ecce ue-
nit. Et dum hęc audisset natalia suspicata
est: eo q̄ refugisset martirum et cōtristata
est ualde et flebat amarissime. Et cum ui-
disset eum surgens proiecit que erat ī manib̄
suis: et clausit hostium domū et clamans
dicebat. Longe a me efficiat hęc q̄ corruit
a deo: & mentitus ē dño deo suo. Nō mihi
contingat loqui ori illius p̄ qd̄ abnegauit do-
minū suum: nec audia ex lingua: que dolo-
se egit in conspectu f̄atoris sui. Et cōuersa di-
xit ad eum. O sine deo pro omnib̄ hominib̄: q̄s
te cœgit apprehendere opus quod nō potui-
sti p̄ficere. Quis te separauit a sc̄is: Aut q̄s
te seduxit ut recederes a conuentu pacis ut

repausationis: Dic mihi quare in fugam conuer-
 sus es ante q̄ fieret pugna. Quare proiecisti
 arma tua anteq̄ uideres repugnātē t̄ hostem
 Quō uulneratus es: nec dum emissa sagitta: et
 ego mirabar: si ex gente sine deo et de ciuita-
 te impiorum: aliquid deo offert. Quō poterat
 ex gente homicida: hostia munda deo con-
 sectari. Nec n. poterat ex loco immūdiſſimo
 et de medio eorū q̄ amatores sunt effuſiois
 sanguinum: mundissimum thimiama offerri
 deo. Nunc ergo quid faciam infelicissima
 que cōiuncta sunt huic ex impiis impio. Nec
 concessum mihi est unius hōis spatium: ut r-
 uocarer uxor martiris: sed ut diceret cōiunx
 trāsgressoris. Ad modicum q̄dē exultatio mea
 fuit: ecce p̄ secula erit obprobriū meum. Ad ho-
 ram exultaui inter mulieres: et ecce cum cō-
 fusionē conuersor in medio earum. B̄tissi-
 mus aut̄ adrian⁹ hęc audiēs libētissime susci-
 pibat uerba eius. Valde enim curabat sermo-
 nib; eius: amplius anxians implere q̄d pro-
 miserat. Mirabat̄ autē; q̄ ex ore femine talia
 egrederētur: eo q̄d esset iuuenis et nup̄ nupta
 Erant enim menses tredecim ex quo cognouerat
 uirum suum: uel commorata fuerat cum eo. B̄t̄
 aut̄ adrianus: cum uidisset eam tribulari ual-
 de: q̄ omnino afflictam: dixit ad eam Aperi in
 domina mea natalia: non enim sicut tu estimas
 effugi martyrium. Non mihi cōtingat hęc. Sed
 ideo ueni: ut accipiam te et presēs sis cōsu-
 mationi n̄re sicut promiseram tibi. At illa nō
 credebat dicens. Vide quō me seducit trāsgres-
 sor: ecce quō mentitur alter iudas. Recede
 a me homo: nam meis iam interficiam ut sati-
 eris. Et dum moraret̄ ad apperendum: dixit
 ad eam aperi citius. Nam uadam ultra non
 uides te. Et post hęc lugebis: eo q̄d non uide-

ris me ante excessum meum fidei iussores enim de
di congregatione sanctorum martirum. Et dum in
quiescent me et non inuenierint: hi qui prelo sunt
subsistere habent: sancti martires et et mea tormen-
ta simul et suas proprias penas: et non poterunt
sufficere: dum sunt quasi mortui. Ex his penis
que illate sunt eis a tyranno. Dum audisset na-
talia uerba hec: statim aperuit et et inuicem se
suis uestigiis prostrauerunt. Et dixit ad eam uir
suus. Beata es inter mulieres: quoniam tu sola aparuisti
super terram amans uirum tuum. Benedicta co-
rona tua. Tu enim es fructus uictorie et mar-
tyrum consortis: et si non patiaris: et accipiens
eam: perrexit. Euntibus autem eis in uia dixit adri-
anus. Dic quomodo ordinasti soror mea substā-
tiam tuam. At illa respondit et ait ad eum. **N**
oli domine meus: noli memorari: iamque sunt mu-
di huius nec te attendant ad se. Solimmo hoc
memorare in quo uocatus es. Auferat ergo a te
omnia seculi huius corruptibilia. Solimmo
illa festina uidere: que non transierunt: que repo-
sita sunt tibi et illis sanctis cum quibus ambulasti
in uia domini. Et dum ingressi fuisset carce-
rem: festina prociuit ad pedes sanctorum ancilla
dei et adorauit uincula eorum. Inuenit enim
corpora eorum putrefacta a tormentis: ita ut uer-
mes caderent de ulceribus eorum. Et inclinasse
extergebatur omnem putredinem eorum. Mittens autem
puellas suas: iussit ut affererent ei omnia lin-
teamina eius multa et ualde pretiosa. Erat enim
in clarissimis feminis secundum parentes: et secun-
dum uirum breue nata in omnibus. Et dum at-
tulissent puella linteamina: accipiens manibus
suis: tergebatur de eis ulcera sanctorum. Et colligauit
de ipsis manus et pedes eorum. Erant enim
dissoluta membra eorum de pondere ferri. Per-
mansit autem cum eis in carcere diebus septem

curans ulcera sanctorum martyrum. Completa autem
 die productionis eorum maximianus rex iussit ex-
 hiberi sanctos in conspectu suo. Et statim aduentus
 ad carcerem in qui missi fuerant: compellebant
 eos ut egrederentur. Et dum uiderent eos resolu-
 tos a poenis sic in nudis animalibus portauerunt eos
 quia non poterant ambulare. Omnes enim uicti
 fuerant in una catena. hadrianus uero athleta
 christi sequebatur eos uinctis retrorsum manibus. Et
 dum appropinquassent auditorium: uident
 eos is qui prepositus erat super causas introiit
 ad regem et ait. Ecce presentes sunt ante consisto-
 rium condempnati illi. Maximianus tyrannus
 dixit. Succinto perpendiculo ante pudenda
 introducantur omnes simul ut inuicem uide-
 an suos cruciatul. Commentariensis dixit regi.
 Illi qui prius tormentis afflicti sunt: non possunt
 interrogari. Sed adrianus nunc introducat:
 quod adhuc recens est. Nam illorum undique cor-
 pus ita putrefactum est: ut costae eorum foris
 secus uideantur. Et si modo interrogati fue-
 rint: expirant et finiunt uitam: et non capi-
 unt que eis preparata sunt tormenta. Nos uero
 nolumus ut incompendio torti uite finem acci-
 piant: quasi nihil peccauerit. Nunc ergo accipi-
 ant indulgentias paucorum dierum: ut digna festis sa-
 nis percipiant penam. Si ergo iubes nunc adria-
 nus introducatur. Et dum expoliassent eum
 introduxerunt illum portante per se metip-
 se eculeum. Et dum pergeret dixerunt ad eum
 sancti martires. Ecce adriane dignus effectus es
 ut tollens crucem tuam sequaris christum. Vide
 ergo ne absoluaris timore et reuertaris re-
 trorsum et fiat merces tua manis: et ne thesau-
 rum tuum depredet diabolus. Hec terreant
 te ea que uidel tormenta: sed respice ad ea
 que expectas et fiducialiter accedes confunde

Maximianus rex dixit
 succinto eo perpendicu-
 introducatur

mentē tyranni. Non enim condigne sunt passi-
ones huius temporis ad futura gloriā que re-
uelabitur in nobis. Natalia uō adiungēs se
ei dicebat. Vide dominē meus ut solūmodo
ad deum fiat mens tua: ne tuū cor ī aliquo
trepidat: dum uideris proposita tibi tormē-
ta. Labor quidē nunc modic⁹ sed in secula seculorū
laudatio: sed et eterna repausatio. Modicum
quidem nunc patieris: sed cōtinuo cum ange-
lis exultabis. Si enim dum carnālī militabat
ab his qui erant principes tui: nudus uirgis ce-
debaris propter modica stupēdia: multo magis
aut nunc sustine omnia que inferuntur ti-
bi tormenta propter regna celoz. Et dū int⁹
fuisse adrianus: uideris eum maximian⁹ tyrā-
nus dixit. Adhuc permanes tu in illa insana
et uis de hac uita male exire. Adrianus dixit.
† am tibi dixi: qm̄ recessi ab amentia et in deo
paratus sum uitā finire. Maximian⁹ dixit.
Ergo nunc non sacrificas: nec adoras deos
inductissimos sicut ego uel omnes. Adrianus
dixit. Quare dū tu erras alios errare facis et te
metipsum perdis: et multitudinem hanc poplī
quos adorare facis deos tuos qui sine anima
sunt: ut relinquunt deum q̄ fecit celum &
terram mare et omnia que in eis sunt. Ma-
ximianus rex dixi. Ergo modici tibi uident⁹
dū: q̄ magni sunt. Adriannus dixit. neque
modicos: neq; magnos eos dico: sed sunt ni-
hil. Et dū hęc audissē tyrannus: iussit eū
lignis tundi. Audiēs autē bñssima natalia
qm̄ coepit cedi festina cucurrit ad sc̄tos mar-
tires: annuntians eis et dicens. Ecce dñs me⁹
adrianus inchoauit martirium. Audietes
autē hęc sc̄ti: mox steterunt pro ipso in orō-
ne. Tyrannus uō dixit ad eos: q̄ eum cede-
bant. Dicite ei. Noli blasphemare deos. Adri-

anus dixit. Si ego ita torqueor pro eo quod
 blasphemauerim eos qui non sunt putas ne qua
 illa et quanta sint tormenta: que tibi prepa-
 rata sunt: qui deum uiuum et uerum blasphem-
 mas. Maximianus rex dixit. hec uerba te
 illi seductores docuerunt. Adrianus dixit.
 Quare seductores dicis eos: qui ductores sunt
 uite eterne: Seductores magis estis uos
 qui laqueatis animas ad perditionem. Audiens
 haec Maximianus rex furore repletus: iussit
 eum a quattuor lignis cedi ualidis. Adrianus
 dixit. Tyranne in quantum multiplicas in
 me diuersa tormenta: tantum amplias mihi
 multitudinem corone: omnes uero interro-
 gationes et responsiones que fiebant ab Adri-
 ano renuntiabat beatissima natalia sanctis mar-
 tiris. Maximianus rex dixit. Ergo nunc
 confitere deos: et parte t. uel uiuere tue
 Ut quid in uanum festinas perire. Iuro t. per
 deos: quoniam uides pulchritudinem tuam com-
 parior tibi. Adrianus dixit. Ecce parco mihi
 ut non in toto peream. Maximianus rex di-
 xit. Ergo nunc confitere deos: ut t. reppitue-
 tur: et ut te honorificet: et in locum tuum te
 restituant. Non enim similis illi es: qui te-
 cum iuncti sunt. Tu enim bene nati et ma-
 gni filius licet sis iuuenis: magnis tamen ho-
 noribus dignus es: illi autem rustici et filii
 stultorum sunt et pauperes. Adrianus dixit.
 Noui quia scis priam meam uel genus nec
 non et auos meos. Si autem cognosceres nunc
 illorum sanctorum bene nationem uel diuitias aut patriam
 quam expectant: statim caderes ad pedes eorum pro-
 uolutus: et deprecareris eos ut orarent pro te. Sed
 et propriis manibus inciperes infringere deos tuos.
 Audiens haec Maximianus rex iterum iratus est
 et iussit eum a quattuor uiris fortissimis in ue-

tre cedi . et dum uidisset effundi uiscera eius iussit
pari ei . Erat enim ipse beatissimus adrianus uir-
tis et delicat^o annor^u circiter uiginti et octo . Ma-
ximianus rex dixit ad eum . Vides ne quantum
tibi parcam . Si ergo solummodo uoce tua moueris
deos : statim fecissem uenire medicos ut curaret
uulnera tua et hodie mecum esses in palatio . A-
drianus dixit . Quauis promittas mihi ut cu-
rera medicis : uel & honores me et introduceas me
in tuum regale palatium . Et quis diu tui promit-
tant se mihi repropitiari : ipsi mihi facturi sunt :
uel quale beneficium mihi conferant et tunc a-
dorabo eos et sacrificabo eis : uel hostias offeram .
quoadmodum tu uis . Maximianus rex dixit
hi loqui non possunt . Adrianus respondit . Impi-
issime : quid ergo sacrificas tu q^{uod} loquens eis q^{uod} no-
loccuntur . Et cum haec audisset tyrannus : ual-
de iratus est : et iussit eum cum his q^{uod} cum eo
uicti fuerat : costructum ferro mitti in carcerem .
Constituens diem in qua omnes simul producerent^{ur}
ad audiendam . Et accipientes eos milites : produ-
xerunt in custodiam . Alios trahebant : alios uo-
q^{uod} soliti erant a poenis portabant . Beatissima aut^{em} +
natalia sollicite confortabat adrianum uirum
suum : mittens manum suam sub ceruice ei dice-
bat ei . Beatus es d^{omi}ne meus : eo q^{uod} dignus effect^{us}
es in numero sc^oror^u . Beatus es lumen meum ut pati-
aris pro eo : qui pro te passus est . Perge nunc dul-
cis meus : ut uideas gl^{ori}am eius . Qui enim comu-
nicauerint passioni eius : similiter communicabit
gl^{ori}a ei . Et dum introissent in carcerem recli-
si sunt gaudio repleti . Accedentes omnes salu-
tabant eum . Etiam hi qui in pauimento iacebant
et ambulare minime poterant : manibus suis rep-
tantes festinabant offerre ei pacem : et osculari
eum osculo sc^o . Beata uo^o natalia extergebat
sanguinem beati adriani : et superungebat ex eo

corpus suum. Et dum osculati essent eum sancti
 martires dicebant ei. Letare in domino dilectis-
 sime: quoniam nomen tuum scriptum est: cu-
 pteculis senis dei. Adrianus autem dixit ad eos
 Vos gaudete uestra enim corona est et uir labor.
 Sed magis orate: ut nihil aduersum me semi-
 net diabolus. Multum enim defeci corpore.
 Sancti martires dixerunt ad eum. Confide quoniam
 non preualebit diabolus aduersum te. Lon-
 ge enim fugit a tua patientia. Et quod nos timeba-
 bamus de te: cum adhuc esses homo. Cum au-
 tem supgressus es naturam humanam: non poterit iam
 amplius aduersarius preualere aduersum te.
 Non ergo formides: quoniam christus uictoria
 tua. Diaconis uero uir et alie mulieres que
 erant: note permanebant in carcere curantes ulcera
 sanctorum. Alie quod curabant uulnera: alie autem
 suis stolis quas uestiebant extergebant putre-
 dinem uulnery eorum. Omnes uero diuiserunt
 sibi numerum sanctorum administrandum eis.
 Cognouit autem tyrannus quia concurrebat ad eos
 multitudo feminay et ualde honestay: con-
 stitutus est ualde et precepit ut preterent in-
 gredi ad eos. Videns hoc sancta natalia: que prohibi-
 te sunt mulieres ministrare eis: exurgens ton-
 sorauit crinas suas: et induit uestem uirilem
 et introiit sicut uir ad sanctos martires et cu-
 rabat omnium uulnera: quot quot susceperat
 supradite femine ad curandum. Et dum com-
 pleret ministerium suum in cura sanctorum ueni-
 ens sedebat ad pedes adriani: et deprecabatur
 eum dicens. Rogo domine meus: memorare con-
 iunctionis nostre. Memorare quoniam cohop-
 ta sunt tecum in hoc martirio. Memorare quoniam
 ego iunxi te in hoc agone certaminis. Memora-
 re: quoniam ego preparaui tibi has coronas. Depre-
 care ergo dominum nostrum: ut me accipiat tecum: ut

quod comunicauimus in unum in hac uita misera-
bili et plena peccatis: ut simul simul in illa be-
atissima uita que est sine dolore. Propter quod
peto te dñe meus: ut hanc primam petitionem po-
stules a deo nro. ut has primas petitionum tuarum
preces offeras ei. Scio enim: quia prestat tibi
quodcumque petieris ab eo. Tu ipse bene nos-
ti peruersitatem cuius uiribilis huius et impie-
tatem regis. Ne quoniam suggerat ipse tyranno: ut
me coniungat homini sine deo: ne polluant
impium thorum tuum uel sancta coniunctione nostra.
Rogo te salua coniugem tuam: sicut didicisti
ab aplo. Dona mihi mercedem continentie et
ut permaneam tecum. Et dicant per me om-
nes mulieres obtemperare uiris sanctis: uiden-
tes sollicitudinem tuam erga me. Et cum hec di-
xisset surrexit. et quemadmodum unicuique
cura exposcebat: cibabant eos simplicibus et
delicatis cibis. Constricti enim erant dolori-
bus: quia incipiebant ulcera eorum ad sani-
tatem perducere. Cognoscentes autem alie mu-
lieres: quia tonsorant se natalia uel etiam
in cultu uirili ministrare sanctis. Tonsorane-
runt se et ipse induentes cultum uirilem et
ipse introibant in carcerem: ut ministrarent
sanctis. ut et et alie que erant seculares bene na-
te ita facerent. Maximianus autem rex dum hoc
cognouisset: quod fecissent mulieres: quia iam
in defectione erat spiritus martirum. iussit ma-
idem aeneam afferri: et sub copeis eorum: ut uel-
te magno confringerentur tibi eorum. Dicens.
faciam eos ut non communi morte sicut et
ceteri homines exeant de hac uita. fecerunt
ergo questionarii sicut eis uisum fuerat por-
tantes uasa pertulerunt in carcerem. Beata uero na-
talia: cum uidisset eos uenientes: occurrit
eis et deprecabatur dicens. Rogo uos ut initium

faciant ab adriano meo: ne forte uident quemad-
 modum amarissima pena sc̄is infertur: timeat̄
 terreatur. fecerunt ergo illi sic eis dixit natalia
 Et dum subposuissent questionariū meudē enēā
 sub pedib; eius: b̄ta uō natalia adprehēdens
 pedes sc̄i adriani: extendit super meudē. q̄sti-
 onariū uō eum magna uirtute percutientes ab-
 siderunt pedes eius. Rex ait sc̄a natalia ad be-
 atum adrianum comparē suum. Eretor te +
 te domine meus seruus xpi: adhuc dum in te
 uigō sp̄us: extende manū tuam: ut abscidat
 eam a te: et in omnib; equalis efficiaris sc̄is
 martyrib;. Amplius enim a te illi tormenta s̄b-
 stinuerunt. Extendens uō b̄tissimus adrianus
 manū suam dedit eis. At illa supposuit eā in
 eudi. Questionariū uō percutientes absiderūt
 eam: et dum ammouissent a b̄to martyre me-
 udem statim reddidit sp̄m. Circum euntes autē
 milites per omnes sc̄os eum meude et uectē fer-
 reo: confregerunt crura eorum. Veniebāt enim +
 martyres extendentes pedes suos prius q̄ uenisset
 ad eos questionariū: clamantes & dicentes. Do-
 mine ih̄u xpe suscipe sp̄m n̄m. Et hęc dicentes red-
 diderunt sc̄as animas. Maximianus uō rex iul-
 sit corpora eorū igni exuri dicens. Ne forte ue-
 niant gallillei. Et tollant eos. B̄ta uō natalia
 abscondit manū sc̄i adriani: que erat abscessa
 ab eo celans in sinu suo: ut non simul igni cre-
 maretur. Questionariū uō sc̄m preceptū tirā-
 ni portabant corpora sc̄orū: ut ea mitterent
 in ignem. iam enim preparata erat fornax ar-
 det. B̄ta uō natalia sequebat̄ corpora sc̄orū
 suscipiens stillantem sanguinem eorū: de quo
 tamē propriū corpus situm p̄ugebat. Seque-
 bantur et alie mulieres religiose et bene nā-
 te susipientes sanguinē sc̄orū. Martirū in lin-
 aminib; et purpurā qui stillabat de eorū corpo-

ribus. Alie uo in sinus suos suscipientes absconderunt
Nam et uestimenta questionarioꝝ que erant sangui
ne infusa sc̄oꝝ clarissime femine coparauerunt
auro multo uel gemmis et ornamentis preciosis
Et cum peruenissent questionarii ad fornacē ar
dentem miserunt sc̄os in ignē de superiori ore
fornacis. Astantes aut mulieres clamabant flē
tes et dicentes. Memoramini nr̄i dñe i regē ur̄a;
Natalia aut impetu sc̄o: cui uox magna uoluit
se ipsam mittere in ignem. Missis aut corporib;
omnium sc̄oꝝ in ignem: subito facta sunt toni
trua magna: et pluuie et grandines et corru
sationes: uel tremotus: ut et natar et sicut i
diluuiio ciuitas et omnis locus. Simul etiam
extincta est fornax ardens a multitudine im
brium et tempestatum. Questionarii uero
uidentes iram terribilē: fugerunt. Alii uo ca
dentes in facies suas expirauerunt. Curretes
uo qui ibi aderant fideles: et natalia simul
cum aliis mulierib; fidelib; et religiosis rapu
erunt sc̄oꝝ martiri reliqas: & inuenerunt
eas illesas: ita ut nec capillus eorum exustus
eēt ab igne. Religiosus aut quidā loci illius
cum sua coniuge procedens ad uestigia nata
lie uel sc̄m: qui aderant: rogabant dicentes
Ecce nos iuxta ciuitatem hanc manebamus
ut essemus in secreto. horretes uo impietate
uel sanguinis effusionem que fiebat a rege
impio in hac ciuitate uel sanguinis effusione
que fiebat a rege impio in hac ciuitate: ideo
fugientes abiimus ibi: ad orientes loca no
stra. Propter qd date nobis corpora sc̄oꝝ: et
leuamus ea in nauicula nr̄a: et euntes reco
dimus ea apud nos: usq; dñi moriatur rex
iste impiissimus. Et tunc translationē eoz digni
faciemus: ut omnes ueniētes adorent eos. Si u.
reliquerimus eos hic: addiscet impiissim; rex

et tollet iter et incendet eos: quos deus liberauit
 de igne p tonitrua et terremotus et tempestates
 Et placuit hic sermo in conspectu omnium q
 erant ibi et leuauerunt corpora eorum in na
 ui: & pertulerunt ea in bicantium: flante uen
 to de puppe. Natalia uo remansit in domo
 sua huius secum manu bñssimi martiris adriani.
 Dicebat enim. Ne forte comprehendantur cor
 pora sc̄oz et inueniar ego simul tradēs spem
 meam. Accipiens uo manum sc̄i martiris adri
 ani inuoluit purpura et infundēs in mirro po
 suit eam in grabato ad caput suum nullo sci
 ente. post aliquot uero dies cognoscens qdā
 tribunus ciuitatis: qd b̄ta natalia ēēt in eade
 ciuitate: ueniens ad palatium rogauit regem
 ut eam acciperet in coniugio: erat enim mul
 tum diues et prima in clarissimis mulierib
 et ualde pulchra. Tribunus uero tñsimis ad
 eam honestas feminas: ut ei loquerentur de cō
 iugio. b̄ta uo natalia audiēs hec uerba ita res
 pondit. Et ego audiens hoc: multum gauisa
 sum. Quis enim mihi poterat prestare hoc ut
 coniungerer tali uiro. Sed hoc peto ut detur
 mihi trium dierū spatium: ut me preparem.
 Non enim estimabam me in gri. h̄ec autē
 propterea dicebat: uolens fugere et abire ubi
 erant corpora sc̄oz martirum. Et his uerbis
 seduxit mulieres: que misse fuerant a tribuno.
 Ip̄a uo post egressionem illarum abiit ad recl
 natorium suum ubi erat manus sc̄i martiris
 adriani: et prociens in faciem suam clamabat
 cum lacrimis ad dñm dicens. Domine deus
 nr̄: deus tribulantium: qui iuxta es his: qui
 tribulato sunt corde: respice in me ancillam
 tuam: & ne permittas maculari cum corporale
 adriani martiris tui. Fretor te dñe deus me
 us: ne obliuiscaris adriani serui tui. Misere

dñe miserere mei: & ne obliuiscaris uinculorū
eius: quæ sustinuit propter nomen tuū. Mi-
sericors es domine: ne in uacuū facias tormē-
ta eius: et miseras quas uiderunt serui tui
q̄ pertulerunt propter te: sed illius memo-
rare. Erue me dñe a cōsortio inimicōꝝ: ut nō
polluat multiformis mimic⁹ tuorum adriani
serui tui: tu dñe qui liberaſti sc̄ōs tuos de illo igne
libera de expectatione impij huius. Et dum oras-
set: ex multo merore atq̄ tristitia soporata est.
Et ecce unus de sc̄ōs illis martyribꝫ assistit ei di-
cens. Pax tibi natalia ancilla xpi. Confide.
qm̄ non despexit te deus: ne q̄ nos oblitū sumus
omnium laborum tuorum: quos exhibuisti i
nos. Cui beata natalia dixit. Dic etiam mihi
sc̄te: assistit uobiscum dñs meus adrianus co-
ram xpo. Et dixit ei. Etiam ante nos ei apparuit
Sed exurge ascende in nauicula: et nauigans
ueni iuxta nos ubi sunt corpora nr̄a. tibi enim
uisitabit te deus et perducet te ad nos. Et dum
uigilasset natalia et in semetipsa reuersa fuis-
set. exurgens reliquit omnia sua: solummodo
manum b̄ti martyris adriani tulit secū. Et exi-
ens ascendit in nauim: & nauigans ut ueniret
ubi erant corpora sc̄ōꝝ. Et cum ascendissent
nauim: inuenit multitudinem uirorum et
mulierum: qui et ipsi fugiebant a conspectu
impiissimi regis: et cum eis nauigauit. Addi-
scens aut̄ tribunus qui eam petierat. eo quod
fugisset natalia: ingressus palatium postulabat
regem adiutoria militum. Et dum accepisset
ascendit nauim aliam & sequebat̄ eā. Et cum
nauigasset quasi mille stadia exurgens uen-
tus contrarius reuocauit eos retrorsum unde
ascenderant. Quidam aut̄ ex eis mortui
sunt: & in impetu fluctus demersi sunt in
profundum. Media uō nocte apparuit eis

spiritus seductionis: ubi beata natalia nauigabat i
 spetiem nauis in qua etiam uidebant eē epyba
 te. Et dicebat eis quasi uoce nauclerii. vnde +
 existis et ubi pergitis. At illi dixerunt. Ex nico
 media ciuitate egressi sumus: et in bicantium
 nauigamus. Dicit eis itez spūs erroris. Erratis +
 uos. Non enim est ipsa nauigatio ad aliam pte
 pergite: que est ad sinistra. Volens eos in pella
 gus mittere. Estimabant enim illi q uere nau
 te orientales essent. Exurgentes transmutabat
 uela: ut pergerent illuc ubi dixerat eis. Et ecce
 subito apparuit eis sc̄s adrianus ueluti in carabo
 sedens et clamans dixit ad eos. Venite sic que ad
 modū est uetū ur̄m: nec sequamini eum: ipse
 est enim qui persequit uos: ut uos perdat. Et sta
 tim nusq̄ comparuit ille spūs erroris. Exurgēs
 aut sc̄a natalia: uidens q̄ precedebat eos sc̄s a
 drianus repleta est gaudio. uentus uō prosper ex
 urgens duxit eos in locū bicantii p̄ usq̄ illuce
 sceret. Et descendentes de nauis abierunt in
 domum ubi erant corpora sc̄oz. Procidens uō
 sc̄a natalia: adorauit corpora sc̄oz martiri
 qui patienter omnia tormenta sustinuerūt.
 Et summes sc̄a natalia manum que fuerat abscis
 sa: posuit eam iuxta corpus sc̄i Adriani: et in
 clinans genua sua orauit. Et ingressa est interi
 cubiculum et salutauit omnes fr̄s uel sorores
 dicens ut orarent pro ea. Illic enim erat cōgrega
 ta multitudo fidelium. Qui et rogabant eam
 ut modicum requiesceret: ualde enim fuerat
 fatigata in nauis. Et cum requieuisset statim
 apparuit ei sc̄s adrianus per somnium dicens.
 Bene uenisti in pace ancilla xpi et filia martiri.
 Veni ad nos in regem tuam: ueni et percipe ea
 que debent tibi. Et continuo euigilans narrat
 omnib: et denuo obdormiuit: et statim sc̄a
 natalia emisit spiritum. Venientes uero fr̄s

uel sorores que erant ibi ut eam excitarent inue-
nerunt eam defunctam. Exurgentes uero ora-
uerunt: et accipientes eam posuerunt iuxta cor-
pora sanctorum. Et dum complerent orationem post
depositionem corporis eius: signauerunt ipsam
domum. Multitudo autem uirorum et mulierum
ibi permanentes et abrenuntiantes omnibus
que sunt huius seculi: seruebant domino: cuius
honor et gloria in secula seculorum amen. **XVIII.**

KL. octobris. passio sancti cornelii episcopi et maris.

Temporibus decii cesaris: maxima persecuti-
o orta est christianis: et precepit decius ut
clerici ubicumque inuenti fuissent sine audien-
tia punirentur. Eodem autem tempore tenuit decius
beatissimum papam cornelium: cum in uersio-
dero eius: tam presbiteris quam diaconibus. Quem precepit
centum cellis exilio deportari. Qui dum esset
in exilio: multi christianorum ueniebant ad eum et con-
fortabant eum. Alii autem de carcere mittentes
ad eum scripta confortationis dicebant. Eodem
uero tempore beatus cyprianus episcopus scripsit beato
cornelio: cum esset in custodia de celerino
lectore qui in tantam confessionem aduerte-
ra fuisset distentus. Tunc decius cesar hoc audi-
to: quia multi ei scriberent: et et a beato cypria-
no iussit mitti centum cellis et adduci beatis-
simum cornelium papam urbis rome. Quem
et precepit sibi noctu in tellure presentari ante tem-
plum palladis. Quem ita aggreditur dicens.
Sic definisti ut nec deos pudeas: nec precepta ma-
iorum consideres: nec iuris iuramentis terrearis: ut
contra rem publicam litteras accipias et dirigas.
Beatissimus cornelius: urbis rome episcopus dixit.
Ego de corona domini litteras accepi non contra rem
publicam litteras accipias et dirigas. Beatissimus
cornelius urbis rome episcopus dixit. Ego de
corona domini litteras accepi non contra rem publicam:

sed magis ad animas redimendas. Tunc deuius ce-
 sar iracundia plenus iussit os eius cum plumba
 tis cederetur. Et precepit ut duceret ad templum
 martis: ad sacrificandum deo marti. Quod si
 non consenserit diis: ut illic capite puniatur.
 factum est autem: cum duceretur unus ex mili-
 tibus nomine cerealis: coepit rogare beatissimum
 papam corneliū ut intraret in domū eius: quia
 uxor eius: quinque annis in lectulo paralytica
 iacebat. Qui cum puenissent ad arcum stel-
 le ubi manebat: rogabant eum omnes comi-
 litones eius et ingressus est in domū cerealis cum
 duobus presbiteris et uno clerico. Dedit autem hanc orō-
 nem beatissimus papa cornelius dicens. Domine
 deus creator omnium uisibilium & inuisibilium
 qui dignatus es ad nos peccatores uenire: ut
 nos saluos faceres: tu erige allisa hanc famu-
 lam tuam: et dona ei misericordiam tuam
 sic ceco nato donasti lumen ad agnoscedam
 gloriam tuam. Et tenens manum salustie: erexit
 eam dicens. In nomine ihu xpi nazareni sur-
 ge et sta super pedes tuos. Non mea auctoritate
 dico: sed domini mei ihu xpi: qui fecit ce-
 lum et terram mare et omnia que in eis sunt
 et uiuit in secula seculorum. Et responderunt
 omnes qui aderant et dixerunt amen. Et
 protinus exiit se salustia clamans et dicens
 Vere xpus est deus et dei filius. Et dicebat
 ad beatum cornelium papam. Baptiza me per
 xpm te coniuuro. Et currens que erat deni-
 ca impleuit uas aqua et attulit ei. Accipies
 autem aquam beatissimus cornelius. Benedixit.
 Eadem autem hora miserunt se omnes milites
 ante pedes eius clamantes et dicentes. Pater
 sancte redime animas nostras ut simul percipiamus
 sacri baptismatis emundationem. Respondens
 autem beatissimus cornelius dixit eis. Si credi-

his ex toto corde uro delebunt omnia delicta uia.
Responderunt omnes milites pariter una uoce:
dixerunt ei. Nos omnes desiderio desidera-
mus tecum mori feliciter: quam uiuere infe-
liciter: quia modo querimus qd uerum est
deum uiuum et scdm. Nam ignorantel ado-
rauimus idola uana surda et muta. Tu ergo
purifica animas nras: et precepit ut omnes
flecterent genua sua: et cum lacrimis oraret
et sic baptizauit omnes. In nomine p̄ris et fi-
lii et sp̄s sc̄i. Et obtulit pro eis sacrificium +
laudis et participati sunt omnes corpore et
sanguine dñi nri yhu xpi. hoc audiens deci-
cesat: eo q. uiginti et unus milites baptizati
fuisent in domo cerealis: q. statim mittes te
nuit omnes una cum b̄ssimo papa cornelio
et iussit ut omnes ducerent ad templum +
martis ad sacrificandum deo marti. Q. d. si
non consenserint: cum eo simul omnes pari-
ter capite amputentur. Qui cum ducerentur
omnes: pariter uoce clara dicebant. Etia t.
dñe deus in excelsis. uenientes aut foris
muros porte apie ante templum martis ex-
puebant dicentes. Pereant dii demonioru
simul cum decio. Eodē aut die decollati st
una cum b̄ssimo papa cornelio uiri promi-
cui sexus numero. Viginti et unus. Sed et ce-
realis: cum uxore sua salustia: sub die uice-
simo octauo kalenday octubrium. Eadem
uō nocte uenerunt derici: et b̄ta lucina cum
familia sua et rapuerunt corpora sc̄orum
martyrum: que et sepelliuit in agrum suum
in cripta iuxta cimiterium calisti: ubi et oro-
nes eorum floret ad laude et gl̄iam dñi +
nri yhu xpi. q. cū deo p̄re et sp̄s sc̄o uiuit
et regnat in secula seculoy amen. *Eodē die
passio sc̄i Cipriani episcopi et martiris.*

TUSCO & basso cōsulib: carthagine i sēctāio
 paternus proconsul cypriano epō dixit. Sa-
 cratissimi impres ualerianus et gallienus: lras
 ad me dare dignati sūt: i qb: p̄cepunt: eos qnō
 romanā religionem colunt: debē eos romana ceri-
 monia recognoscere. Exquire tibi de nomine t
 tuo quid mihi respondeas. Cyprianus epus dixit
 xpianus sum et epus: et nullu et nullos alios de-
 os colo: nisi unum et uerum deum qui fecit celū
 et terram mare & omnia que i eis sunt. huic dō
 xpiani deseruimus: hunc deprecamur diebus
 ac noctib: pro nobis et pro omnib: et pro mco-
 lomitate ipsorum imperator. Paternus proco-
 sul dixit. Et i hac uoluntate pseueras: Cyprianus
 epus dixit. Bona uoluntas que deū nouit:
 mutari non pōt. Paternus proconsul dixit. Pote-
 ris ergo secundum preceptum ualeriani et galiei
 exul proficisci. Cyprianus epus dixit. Proficis-
 car. Paternus proconsul dixit. Non solū de epis
 sed et de presbriis mihi scribē dignati sunt. Uolo
 ergo scire ex te: q̄ sunt p̄bri qm hac ciuitate con-
 stituti sunt. Cyprianus epus dixit. legib: uris t
 bene atq; utiliter censuisti: delatore nullum esse
 debere. Itaq; a me deferri non possunt: in ciuita-
 tib: suis inueniunt. Paternus proconsul dixit. Ego
 hodie in hoc loco exquiro a me inueniant. Et
 adiecit. Precepunt etiam ne in aliquib: locis cō-
 ciliabula faciant aut cimiteria i grediātur. Si
 quis itaq; hō tam salubre preceptū nō seruauerit
 capite plectetur. Cyprianus epus dixit. fac qd
 tibi preceptum est. Cūq; cyprianus martir a t
 deo electus de ciuitate curbitana i qua exilio
 ex precepto aspasiū paterni proconsulis dat⁹
 fuerat regrederetur in ortis suis manebat. Ibi
 cotidie sperabat uenire ad se sicut illi ostensū
 fuerat. Et cum illic demoraret: de repente
 idib: septembris tusco et basso consulibus

uenerunt ad eum principes duo: unus ex offiō ga-
lerii maximi proconsulis: qui casto paterno succē-
serat: alius uō equester custodes eiusdem offitii
maximi proconsulis: & ambo eum in curriculo leua-
uerunt et in sexto tulerunt eum. Vbi galerius ma-
ximus proconsul bone uoluntatis recuperande
grā secesserat. Et ita Cyprianus a principe & thratore
eiusdem offitii galerii maximi proconsulis ductus
secessit ad hospitium eius. Et cum illic esset in ui-
co: qui dicitur satrani inter ueneria & salutaria mā-
sit aut illic uniuersus populus fratrum. Et cū hoc
ciprianus epūs comperisset: castigare puellas pre-
cepit: qm̄ in uico omnes ante ianiam hospitii pū-
cipis manserunt. Et ita altera die octauo decio
k̄l. octobr. mane multa turba conueniebant ad
sextum secundum preceptū galerii maximi pro-
consulis. Et ita galerius maximus proconsul cy-
prianum offerri sibi precepit in atrio sauciolo
sedenti. Atq; ibidem oblatū est ei. Galerius ma-
ximus proconsul cypriano epō dixit. Tu es tasci-
cyprianus. Cyprianus dixit. ego. Galerius maxi-
mus proconsul dixit. Tu papa et sacrilega mē-
te hoībi prebuiisti: cyprianus epūs dixit. ego. Ga-
lerius maximus dixit.asserunt te sacratissimi im-
peratores ceremoniari. Cyprianus epūs dixit. Nō
facio. galerii maximus proconsul dixit. consule
tibi. Cyprianus epūs dixit. fac quod tibi preceptū
est. Nam in re tam iniusta: nulla est cōsolatio. Ga-
lerius maximus proconsul conlocutus cum con-
siliario: uix egre sententiam dixit. Diu sacrilega
mente uixisti: & nefarie tibi conspirationis homi-
nes aggregasti. Et inimicum te diis romanis et sa-
crilegibus constituisti. Nec te pii et sacratissimi
principes ad secta ceremoniorum suorum reuo-
care potuerunt. Itaq; cum sis. nequissimi criminis
actor et signifer deprehensus: eris ipse documē-
tum his quos scelere tuo tecum aggregasti. San-

gume tuo sanctiatur disciplina. Decretum ex ta-
bella recitabit. T. ascium cyprianum gladio ad-
uerti placuit. cyprianus episcopus dixit data sen-
tentia. Deo gratias. Post eius sententiam populus
frim dicebat. et nos cum eodem decollemur. Et
ita cyprianus martyr in sextum post pretorium
in agro perductus est. et ibi se lacerno birro ex-
poliauit et ubi genua poneret in terram prostravit.
Et ita se dalmatica expoliauit: et diacono tra-
didit et in linea stetit. Et coepit spiculatorem
substinere. Et cum uenisset spiculator iussit
suis ut eidem spiculatori aureos uiginti quinq;
darent. Lintheamina et manulia: ante eum a tri-
bus mittebantur. et ita cyprianus manu sua
oculos texit. Qui cum leuissimas manuales liga-
re sibi non possent. iulianus presbiter et iulianus
diaconus. ligauerunt ei. Et ita passus est episcopus
cyprianus: eiusque corpus propter gentilium
curiositatem in proximo positum est ad cereos
et sculacel. Inde per noctem sublatum est in are-
am macrobri candidi procuris que sunt uia
mapaliensi iuxta piscinas. Et illic in mappa-
lia positus est in pace. Post dies galerius maxi-
mus proconsul decessit cum uoto et triumpho
magno in laude domini et dei nostri ihesu christi.
Cui est honor et gloria et potestas cum patre una
cum spiritu sancto in secula seculorum amen. **xvi kl.**
octobris. Passio sancte Eufimie uirginis et mar.

Sub dioclitiano imperatore: proconsule au-
tem prisco in europa erat congregatio ma-
gna christianorum in ciuitate calcedonia. prisceus au-
tem proconsul amicum habebat impiissimum apel-
lianum nomine sofistam gentilium quiq; as-
siduus erat deo marti. hic appellianus accusa-
tor fuit christianorum dicens. Optime uirorum et
eloquentissime in oratione proconsul: notum sit
dignationi tue de magno deo Marte: quod

omnes pariter inuictissimi et magni regis de-
creto sacrificium reddimus magno deo marti
Et placuit hic sermo proconsuli prisco ad sub-
uersionem animarum perditarum. vnde r-
edicta scribens: terribilia in locis publicis et fe-
stis proposuit ita designans. Viri amici cal-
cedonenses: omnibus uobis notum sit. Purifi-
cemus nos in diebus octo: ut decretum regis cu-
stodientes immolemus magno deo marti. Si
quis autem neglegens: aut alterius secte cultor in-
uentus fuerit: tormentis pessimis puniatur
Est autem signum hoc sacrificii. Quacumque hora
tuba sonauerit: omnes simul ad templum mar-
tis concurrentes alacriter sacrificemus: repro-
piciante nobis magno deo Marte. venit autem
appellianus curiose agens per singulos dies
et horas cum latraret ad demones suos. Er-
go tubicinator quidam clamabat: luctuosa
uoce colligens eos omnes: qui uanam spe sequi-
bantur. Erant autem: et quod dominum habebant in animo
et in domo una in superioribus inclusi instabant
orationibus. Assidua autem erat ad illos euphemia
phisotromis senatoris filia: cuius mater di-
cebatur theodora. Ascendebat in superiora
domus sue ad orationem dei cultrix et faciebat
elemosinam expectans mercedem de celo ue-
turam sibi appellianus autem discipulus dia-
boli dicit ad proconsulem. Sunt hic uiri aliqui
qui se in superiora domus clausurunt: et nec de-
cretum imperii: nec tue pietatis preceptum audi-
re uolunt. Quod si istis fuerit concessum: mul-
ti auertent se a sacrificio magno martis: et
adherebunt illis: et dispergent irridetes sacri-
ficia nostra. hoc audito proconsul iussit ad-
duci eos. Qui cum adducerentur: in medio eorum
erat euphymia: gratissimum habens uultum:
habetu pudica super omnes que erant cum ea illu-

minans continentia pudicitie sue facies uide-
 tum. Cumq; uenissent ante tribunal dicit ad
 eos proconsul. Obaudite omnes pariter dec-
 tum imperatorum: & immolate magno deo
 marti. Illi aut omnes simul cum sc̄ta euphi-
 mia: sicut ex uno ore dixerunt. Notum sit
 tibi proconsul: q; nos serui sumus magni et
 perpetui regis: qui sedet in celis et x̄po eius: q;
 p̄ris uoluntate extendit celos: firmavit ter-
 ram: et cuncta constituit. Illum nos adora-
 mus: et illi sacrificium beneplacitum nos ip-
 sos offerimus. Priscus aut proconsul hoc au-
 dito dicit ad eos. Misereor unumquēq; ur̄m
 et defero positioni. h̄ns cogitationis mentem
 excelsam: et substantiam forme unius cui-
 q; ur̄m: imperatore et sacrificiis deorum frui
 mini: ex quibus maḡ poteritis eē amici et co-
 giti regis: nec nō ducat̄ uobis uel p̄ncipat̄
 acquiretis. Audientes aut hęc fortissimi
 illi reformauerunt tristitiam uultus sui ad
 adipiscētiā diuinā: h̄ntes secū mediā
 magnā illā sc̄tam euphemiam in choro an-
 gelico et dixerunt. Nos o proconsul sc̄i dei
 excelsi sumus ad illam fidem quam nobis
 tradidit inuenire: ut cōsequamur promissi-
 onem ipsius quam dixit. Euge serue bone et
 fidelis: in modico fidelis fuisti in multis te
 constituam. Sed nec tu ignoras proconsul q̄
 omnis cui creditur administratio festinat se
 ipsum commendare illi qui sibi credidit p̄nci-
 patum et potestātē: ut ad maiora possit ac-
 meliora puenire. Si ergo corruptibiles cum
 sint homines et corruptibilibus seruientes tē-
 porales et inutiles querunt honores: q̄to ma-
 gis incorrupto et eterno deo fidem nr̄am de-
 bemus exhibere ad cōsciā ut merito postule-
 mus promissionem incorruptibilem et semp̄i

ternam: que abripi non pot ullo modo: fac igitur
quod tibi placet: nos aut parati sumus pro cele-
sti scia nos metipsos morti tradere: et percipe-
re thesauros repositos ab omnipotente deo. Priscus
aut proconsul h.ec audies immutauit facie
suam et iussit singulos eorum tormentis puniri.
Cunq; quererentur per singulos dies sustine-
bant tormenta magna uinis: et fortes aduo-
cabant se ipsos ad sustentatione certaminis.
Magnum aut sensum et forte certattem euphi-
mia: cu gaudio ad brauium xpi peruenire in-
struebant. Nam dicebant ei: ut fortiter curre-
ret fide adornata et mente stabili et sapien-
tia xpi induta possidere debes eum cum pri-
bus inextinguibile hinc lampada. Concorre-
mqt et connumerare in obuiam cum quib; il-
lis uirginib; candidatis sponso: q mercede tibi
reddet integram i regno celorum. Et cum com-
pleta fuisset et nona decima dies in certamine
scitorum: erant in carceri nutriti ia spiritu scito. Vi-
cesimo aut die priscus proconsul hinc consilio
cum impiissimo appelliano: cui nomini simul
erat et arbitrium processit ad interrogatione
scam: et sedens pro tribunali iussit eos addu-
ci. Adducti igitur fortissimi hebant secum la-
padam sciam euphiam. et interrogauit eos
proconsul dicens. Dicite mihi adolescentes: si p-
saxistis ut sacrificetis deo marti. Illi aut qua-
si ex uno ore: una uoce: cu bona certatrice eu-
phimia dixerunt. Quadiu teipm illudis et
non discedis ab ea: que te cotinse fallacia: et
non recognoscis eum qui te fecit. Tunc pl-
cus dixit ad ministros diaboli. Alapis cedite
illos: et dicite eis: obaudite deo marti. Mini-
stri aut diaboli ita fecerunt. Cunq; cederent
facies uultus aut eorum magis albescebant. Defe-
cerunt aut ministri cedentes et facti sunt sic

mortui. Appellianus autem satanae condiscipulus:
 qui mentem habebat diaboli erroris: dixit ad pro-
 consulem. Veneratos hos tormentis: misistite
 ad regem. Et placuit hic sermo proconsuli et
 omnibus qui cum eis erant et iussit mitti eos in vin-
 cula carceris donec mitterentur ad regem. Erat
 autem numero quadraginta novem: cum quibus erat san-
 cta euphymia. Et cum ducerentur ad carcerem
 venit quidam quasi fera currens: quasi latro: quasi lupus
 in gregem et arripuit magnam et beatam euphy-
 miam estimans quod sicut ipse infirmus et im-
 mutabilis erat: infirmum inveniret vasum. Illa autem
 diligens Christum et Christo dilecta: gaudio repleta eri-
 gens oculos suos ad celum dixit. Adiuva me
 Christe spes mea: domine iesu sustentatio mea: salua-
 tor meus et fortitudo mea ne peream a te domine.
 Priscus autem haec audiens dixit. honora te ipsam
 et generis tui substantiam vel notitiam ne admit-
 tas. Sed et si corrupta es verbis ut mulier reuer-
 tere et immola deo martiri. Illa autem a deo fortis
 et certatrix bona ait. Non in natura corporis
 fortitudo certaminis: sed in virtute ipsius sancti in-
 firmitas substantie confortatur: sed nec sensus
 deerit in certamine. Igitur corpore quidem
 mulier: sensu autem virili adito: et parata
 sum patrum meorum prophetarum promissionem
 implere. Tunc priscus proconsul iratus est quod
 a muliere vinceret vel superaret: iussitque argu-
 mentum stare rotarum: et mediam illam imposi-
 ut extensa et contrita cito redderet. Ipsi: Illa
 autem rotis imposita: pectorale sibi imposuit Christi
 signaculum et ait. O iniquus: quia diffundis
 venena in inimicum veritatis: ut priscus sede-
 at operarius iniquitatis diaboli artes ingrens
 diabolicas: mali fallaciam et misteria patris sui
 perficiens. Diabole nimice malefice dolose: non
 tangit membra anime mee: argumtus artium

tuarum hñs. 14. xpm auxiliante mihi spero per
maiora et fortiora tormenta certaminis susten-
tatione omnib; approbari. Dicente aut illa hęc
C orrigebant ministri rotas et per singula membra
confringebatur corpus eius. Sensus aut animi
eius conualescebat: et benedicēs dominū dice-
bat. Grā tua et lux ueritatis tue inextinguibi-
le lumen: qui sede ueritatis obtines: qui non des-
picis inuocantes te in ueritate: saluator meus
respice in me miseram ancillam tuam et eripe
me a uoragine huius inuisti: et ab impiissimo
diabolo et a terrorib; prisci. hęc aut cum dice-
ret: confestim angelus de celo descendēs: cōste-
git argumenta rotarū: & dissoluit ministros
ita ut fierēt paralitici. Emminute sunt facies
eorū. Certatrix aut bona exiit sine macula ita
ut uideret illari uultu coram omnib;. Dixit aut
priscus proconsul iratus. Per impiis genium et
deorū propitiationem: qđ nisi sacrificaueris deo
marti. igni te concremabo. et nō poterit te adiu-
uare: quē putas colere deus tuus. Dixit autē
euphymia. Ignem mihi minaris q ad medicū
uidet et confestim extinguitur. Sed non sū
ita uirtute soluta: ut terrores tuos timeam.
P er sacros pioꝝ q pro xpi noie in carce agone
magno certauit: non timebo hñs adiutorem.
xpm: sed conculcabo tyrannicos tuos terrores.
Exterritus aut proconsul: iussit succendi for-
nacem: ita ut flāma fieret p cubitos: quadra-
ginta et quinque latitudo ignis. & adduci prece-
pit scām euphymiam ab aliis ministris. Ste-
tit aut illa bta hilari uultu: in integro corpore
et ait. Benedictus es deus q tu in excelsis habitas
et humilia prospicis in celo et in terra: quē t
glificant angeli adorant archangeli. Inuoco
te et ego exigua et miserrima istadiis bonitatis
tue: ut signaculū mihi imponas xpi per quod

queam salutare eius inuenire. Ostende mali-
 gno huic et inimico xpi: quia tu misisti angelum
 ad tres pueros et dissipasti flammam ignis: et tira-
 ni extinxisti terrores. Mitte et nunc in me an-
 cillam tuam auxilium tuum et eripe me de
 ore leonis et a laqueo uenantis et a terroribus p-
 consulis. Nomen enim tuum gloriosum est et terri-
 bile. Cumque haec dixisset: proconsul dixit mi-
 nistris. Proicite eam in ignem. Ministri autem
 premitam illam tenebant. Unus autem ex mini-
 stris nomine sostenes habens cultellum ad emgu-
 lum: respicit ad proconsule et dicit ei. Tuber-
 me proconsul hoc gladio interfici: imposibi-
 le est enim mihi super sanctam istam micere manum.
 Video enim ante oculos exercitum candidatorum
 expectantium illam. Victor autem minister iu-
 gilans ad sanctam: soluit conam sancte euphymie
 et ait. oro te proconsul solue me a necessita-
 te ista: graue est enim in ea manus extendere.
 Video enim oculis in ora fornacis stantes uiros
 qui dissipant ignem. Expectant autem sanctam con-
 seruare immaculatam. Proconsul autem iussit
 eos quidem custodiri: alios consistere. venit autem
 cesarius quidam et barbarus nomine et apprehen-
 dentes beatam martyram proiecerunt super ignem.
 Confestim susceperunt eam ministri deitatis
 unici filii dei: angeli lucidi: angeli pacis: et dis-
 perserunt flammam ignis. cunctis igne combu-
 stus fuisset: cesarius stabat in media fornace sancta
 et beata quasi in platea honesta regem deum con-
 spiciens. et expansis manibus ait. Benedictus es
 domine deus patrum nostrorum: qui es memoratio
 malorum meorum siue omnium quae diuinitas et fides te
 tuam non spernunt: sicut ancilla tua. aibus et
 oculum ueritatis tuae dilexisti et iectiles expu-
 listi tempestates iniquitatis et deus iustitiam
 tuam non spernunt: sicut ancilla tua et oculum

ueritatis tue direxisti et expulisti tempestates +
miquitatis et iustitiam tuam. ^{cat} Florere in me fecisti.
Qui intellectu spūs scū tui tenebrosū a me serpente
segregasti: qui recto aspectu ueri luminis dñi nr̄i
yhu xpi illuminans eos qui in te sperant: da et mi
hi ancille tue in conspectu tuo: dignum concertamē
mereri cum eis qui in ueritate tua cursum cōsuma
uerunt. cum autē hec dixisset: exiit de fornace cō
mendans ministros regionum seculorū xpo. Posu
it autē illam in carcere proconsul dicens. vsq; ad
crastinum sit in custodia: et cogitabo quem admo
dum perdam illam. et abiit glificans dñm. Gra
tulabantur autē et fortissimi milites xpi in certami
ne bte nr̄i euphimiē: et dicebant. deus q̄ benedic
tus es in secula: da ancillam tuam offerri tibi in
sacrificium: & connumerari cum p̄rib; q̄ cum dei
tatis desiderio nomen tuum confessi sunt. Ad
huc sedens proconsul iussit adduci sostenen et
uictorem et dicit ad eos. Immolate diis. Illi autē
responderunt. Nos o proconsul seducti a tenebro
so inimico quem tu colis pro tempore seruientes
perdidimus apud deum uerū spem nr̄am. credi
mus autē per certatricem euphimiā illumināi
tenebras nr̄as: qua potens est deus delere ea que
contra nos fuerant: que secundum inimicum
ueritatis fuerant: et conscribere nos sc̄torū libro.
¶ ac igitur sub celeritate p̄ris tui opera et afflige nos
tormentis: quia non subiaceamus uesanie tue: nec
edicto regis nec in mundo et fallaci deo tuo. ^o
audito proconsul: iussit arenam exerceri et mitti
ursos: ut cum bestis pugnarent. Missi sunt autē
it̄ ambo simul et dixerunt ita. Dñe omnipotes
t̄ au castus et mundus: deus qui timore tuo
humu. regis cuncta: q̄ cōstituisti fundum ma
ris: ut ai. q̄ solidasti terram et segregasti tene
bras a. ^o luce: q̄ draconē occidisti: et soluisti
dolorem mortis: solue nos a cogitatione rapacis

et eripe nos ab homicide rapina: et da nobis cum
 pace immaculatam animam et corpus posside-
 re. Et cōfestim uox sc̄ta est de celo dicens. Exau-
 diui orōnem ur̄am: et cōmendantes se metipsos
 deo immaculati tradiderūt animas suas. vides
 aut̄ proconsul surrexit et abiit in pretorium.
 Et sublata sunt corpora sc̄torū xp̄ianis: et orna-
 tos eos seppelierunt in locum uenerabilem. Ma-
 ne aut̄ cum sc̄m esset processit proconsul audi-
 re b̄tam euphimiā. Illa aut̄ egrediebatur de car-
 cere sic bona uiuencula xp̄i: et cantando uox
 terribili dicebat. Canto tibi dñe canticū nouū
 sup̄ terrā ac clarificabo te dñe in uirtute mea.
 Psalmum dicam tibi inter gentes: et nomē tuum gl̄i-
 ficans hereditatem possidebo. Cantando igit̄ gl̄i-
 ficans & psalmum dicens et ymnū: uenit ad
 tribunal. Et dicit ad eam proconsul. Quā diues
 amens et te ipsam perdis. Magnus deus cui impr̄
 sacrificat: propitiū tibi erit si adoraueris eum
 Obaudi ergo et sacrificā: ut uiuēs mater demō-
 strens. Illa aut̄ cum risu r̄ndit. vere insipies
 et sine intellectu uocabor: si incertis et disipa-
 tis: et his qui non sunt natura dii par uero et
 demoniis mutis et surdis obaudiero: impro-
 be & inconstans ueritatis christiane. Asstrict⁹ at̄
 liqueo serpentis festinas sicut ipse est tartari et ignis
 inextinguibilis et abyssi heres: et eos qui in ueri-
 tate conturbant tecum ducere uis. Sed ego nō
 ita: quia xp̄i hēo firmamentū: uirtutē indefici-
 entem. Iussit ergo itez proconsul quatuor
 lapides afferri: et in angularibus eorū machinas
 et argumenta cōstitui: ut mitterentur lapides
 ab argumentis et conterēt carnes eius. Perfectū
 est aut̄ opus et iussit imponi eā lapidibus liga-
 tam. Ingressa aut̄ sub lapidibus et flectēs genua
 cum lacrimis orabat dicens. Te deprecor dñe
 deus meus: tibi inclinabo genua cordis mei.

Ante tuum conspectum me ipsam contero. Lacri-
mas meas coram te effundo: et dorsum meum
preparo in flagella: & corpus meum et faciem
meam non auerto ab spuro. Timore tuum repro.
Miserere mihi ancille tue: ne concedas pessimo
huic aduersum me malignari: ut impediatur
mentem meam. Sed denuda et erade omnem
maculam sordidam. Mirifica me in ueritate tua.
Non contingat me inconstans et inutile argu-
mentum in tene sonanti cimbalo cognita con-
stituar: ut glorificet nomen tuum in secula.

// cumq; traherentur
Lapides cummutiss
Lapides

hæc cum diceret inclinauit genua: et illi mini-
stri quidem fatigabant trahentes argumentis la-
pidibus: ita ut fierent puluis. Illa autem iacebat sicut
agnus: immaculata coram domino. Et uidebat eam
proconsul et qui cum eo erant integram corpo-
re et constantem. Itaque uisit effodi foueam: et
circumdam aqua multa: et bestias carnifices
immittere in eam: et sciam euphramiam immittere
in medio eius ut obuiantes bestie eam comede-
ret. Illa autem cum sciret factum ante preceptum con-
sulis cucurrit et stans in obsidione: primum
abiecta putredinis sorde: et inconuenienti
inscriptione: ornata autem et composita ad sensibi-
lem et deificam conuersationem ita ait. O despe-
rate & omni fallacia plene: minister sathane
et princeps: uiste enim tibi nomen hoc affixum
est. Pristeres autem qui sunt ferratores celestes
tibi preparantur: qui te susceptum torqueant
quoniam irritasti deum: qui tribuit uitam et ueri-
tatem: omnes caste deitatis christi milites mi-
rius affecisti. Et cum hæc dixisset: signat se
dextra leuaque inuocat dominum suum christum dicens.
Lumen meum mecum christe ingredi: sicut i-
gressus es: cum danielo in lacu leonum et cum
iona propheta in uentre ceti quod est in mari:
proiecit se ipsam in aquam: et occurreret bestie

uniuersę portaban^t eam sup aquam sicut nutrix
 propum infantę seruentel timori dei. videns aut
 proconsul qa magna signa fiunt: dixit ad appel
 lianum: Que sunt hęc: aut qf est qui eam ad
 iuuat. Qm demones obtinet et magicis suis
 ueneficat omnia. Proconsul aut dixit. Quare
 nõ dii nr̄i retribuunt ei. Appellianus dixit.
 P ro paciētia et pietate sua. Tunc p̄sul iussit
 lapides acutos cum gladiis in paup̄mēto figi ob
 scuro et modica terra cooperiri: ut illa ex i
 prouiso ueniēs ad lacum proiecta in illis mo
 reretur: sicut aper in sciul in foueam cadit. Illa
 igitur in sciēter factum est hoc argumentu;
 Et sc̄m cum esset: uenit euphimia nobili gne
 et hilari uultu: et tāta passa et nihil lesa. Et
 a ministris cum compelleret rapta ab angelis et
 t̄nsposuerunt illam: et i locum illum ministri
 incurrerunt in argumentum operis sui et mor
 tui sunt. Aperuit itaq; os suū sc̄a euphimia.
 et dixit. B̄ndict̄ es tu deus: q cognoscis corda
 q sacramenta pietatis continet: q prebes the
 sauros celestes in de pradatos: qui extendisti
 terrā et solidasti eam: querto tuo fecisti cuncta
 p̄ xpm: qui lucē oriri fecisti: qui tua uolunta
 te unicum filium tuū misisti de celo: ut sol
 uat dolores et constringat immanem p̄ncipē
 q astant militib; tuis his qui pro tuo nomine
 certant et confirmas pietatis fidem. Adiutor
 esto et libera animam meā p̄ orōnes sc̄toꝝ tu
 oꝝ: qui in carcere tenentur propter deitatem
 tuam cursim consumant. Custodi ancillam
 tuam: conserua me domine ad unitatē sp̄s
 sc̄ti tui: qa tu es immemor maloꝝ et saluos fa
 cis in tempore tribulationis. videns aut procon
 sul iussit eam adduci ante tribunal: et dicit
 ad eam. Nosti euphimia qa ingenua cū sil
 et de genere primo persuasum est t̄. et p̄mā

listi in fallacia uidelicet in p̄is preceptis non satisfi-
ciens & non mihi uel obseruantiam prestisti: sic
sapiens et uenerabilis. At m̄ obaudi et ignosce m̄
iniurias: quas tibi feci et sacrificia deo m̄arti: ut
non in obprobrium sis nationi tue. Illa aut̄ con-
tinuo xpi sensum h̄ns ait. Ut quid facies tua a
maritudine et dolo est plena: ad laqueum uer-
bis compositum. O bestiarum reformatum indu-
mentis lupi aut̄ rapacis predam pficiens. O pro-
lati sermones felle amariores. Insipiens aut̄ eroi-
si derelinquens thesaurū uite: diabolo cōmuni-
cauero. Ergo noli seduci pro cōsul q̄a suadet t̄
mihi immundis imolare demonis: sed nec co-
ges me dicere deos. Nam quō diū esse possunt t̄
qui nunq̄ fuerunt: uel quō sensum h̄ns uiuus
deum immobili et nunq̄ uiuenti assimilat̄ aut
huic sacrificium offeratur. Nam taurum ad-
ducis de grege multo mugientē. & delibas dia-
bolo: et non intelligis: quā meliōre te accidis
simili tibi insensato. Nō obaudio igit̄ amari-
sermonib; tuis: sed festina et fac quod uis. Q̄
ro enim per tua argumenta itroire i stadium
sempiternum ubi pater ē: ubi angeloz p̄nceps
est: ubi perfect̄ agonitheta ē: ubi sanguis uer-
tatis est: ubi xpus nutrit eos qui pro illo certāt
Tunc rat̄ pro cōsul: iussit eam uirgis cedi. et
dicebat ei Sacrificia diis. Que cum cederetur
dicebat: Nō me tangunt uirge tue. Uulnerat̄
es et non h̄es substantiam: eccecat̄ es a con-
tinente tenebras satana. Victa ē tyrannica
tua uirtus: quam operatus es ab iniquitate.
Tunc indignat̄ appellianus: cum pro cōsule
iussit afferri serras acutas et sartagine: et p̄
argumenta artis ferrari membra eius per par-
tes et interponi in sartagine: ut fiant tanq̄ t̄
puluus. factum est aut̄ & hoc argumentū
et adueniens sc̄ta euphonia: posita est super

ferras et statim lente contracte sunt. & sarragi-
 nes extincte sunt: & nihil nocuit eam. Erat
 enim angeli cum ea. Videns aut appellianus
 cum proconsule: quia miles dei euphymia ui-
 ceret per sustentatione: factis consilio ut perde-
 rent eam: iusserunt arenam agi: & iduxerunt
 ancillam dei in stadio. Illa aut cum steteret
 in stadio dixit. Motus es deus eis qui te muccat.
 Suscipe animam meam: sic suscepisti patris nostri ab-
 rabe sacrificium: ita per sacrificium humilita-
 tis mee: suscipe spiritum meum. Et cum haec dixisset.
 Signauit se et inuocauit nomen domini. Et exierunt
 quattuor leones: et duae bestiae: leones quidem
 insipientes: osculauerunt uestigia eius: similiter
 et bestiae. Ut aut compleret certaminis eius mar-
 tirium: currens una ex bestiis momordit eam:
 liuorem tamen nullum fecit ei. Et uox facta est de
 celo. Ascende Euphymia et ita in locum sanctum:
 recipe palmam tuam. Cumque uox facta fuisset:
 et sonus factus est: ita ut commoueret locus ille
 et tremuerunt omnes. Sancta uero Euphymia ait.
 Da nequissimo huic proconsuli secundum cor eius
 et tu egredere cum seruis tuis domine ihesu christe.
 Et cum haec dixisset: reddidit spiritum. Veniens aut
 mater eius et philophon pater eius: sumpserunt
 corpus eius. et curatum ex more: sepelierunt
 in locum nouum quasi mille passus a ciuitate cal-
 cedonensium. Proconsul autem destinauit eos
 querant in carcere: factos ad regem: datis literis ut quod
 placuisset imperi disposuisset de eis fieri. Preci-
 piens questionariis in pace et libertate eos per uias
 custodiri. Inciderat enim in tedio ingenti et
 torquebatur. Completum est autem martirium sanctae
 euphymie: sexta decima die mensis septembris
 in gloria dei patris omnipotentis: et christi ihesu filii
 eius: ita ut cognita sit commemoratio beatae Euphi-
 mie et uenerabilis conuersatio confessionis eius.

et certaminis eius que facta est mense septembrio
prisco proconsule europa. Omnes ergo qui pro
nomine dñi nri yhu xpi sc̄te martiri congau-
demus: glificemus dñm et pr̄m et sp̄m sc̄m: ut
precib; sc̄te martiris inueniamur parte h̄ere +
cum illa in secula seculor; amen. *XV. KL octo-
bris dep. sancti Satiri confessoris.*

Deduximus fr̄s dilectissimi hostiam ^{vua}
hostiam incōtaminatā: hostiam deo placē-
tem: dñm et fr̄m meum satyrum. Meminera
esse mortālē: nec fefellit opinio: sed super ha-
bundauit gr̄a. Ita q; nihil h̄eo qd̄ querar et h̄eo
in quo des gr̄as agam: quia semp optauī: ut
si que pturbationes: uel eccliam uel me mane-
ret in me potius ac meam resederet domum
Deo igitur gr̄as: quia in hoc omnium metu: cū
omnia motib; sint suspecta barbaricis: cōmune
merorem: priuato dolore tr̄segi et in me con-
uersum est: quicqd̄ timebamus omnes. Atq;
utinam hic consumatum sit ut dolor meus pu-
blici doloris redemptio sit. Nihil quidē hūi
fr̄es karissimi in reb; humanis tanto fr̄e ptiosi
nihil amabili; nihil carius. Sed prestāt pua-
tis publica. Ipsius quoq; si quis sc̄tiam suscitare-
tur: mallet occidere pro aliis: q̄ sibi uiuere. Prop-
terea enim pro omnib; secundum carnē xp̄us
est mortuus: ut nos non solis nobis uiuere di-
sceremus. Accedit illud q; ingrāt̄ diuinitati eē
nō possum. Letandū enim magis q; talē fr̄m
hūerim: q; dolendū q; fr̄m amiserim. Illud n.
munus. hoc debitum est. Ita q; perfunctus sū:
q; diu licuit: cōmisso mihi fēbre. Qui deposuit
pignus recepit. Nihil inter est utrū abiures +
depositum an doleas restitutū. In utroq; fidei
ambiguum: uite periculū est. An si pecuniā
neges: culpa est. Si hostiam neges: pietas est:
Cum pecunie fenerator illudi possit: nature

auctor et necessitudinis creditor fraudari non q̄at.
 I taq; q̄to uberior foenoris summa: tanto gratior
 usura sortis. Vnde ingrati de fr̄e esse non possum?
 q̄a quod sic cōmunis fuit reddit: quod gr̄e sin-
 gularis est meruit. Et mihi necesse est mori: il-
 li necesse non fuit. An qui de seruo dicit sic uo-
 lo eum: sic manere donec uenio. Quid ad te: nō
 potuit ipse sic manere. si uellat. Sed p̄petuitate ui-
 te huius: sibi pretium mihi sacrificium perdidisset.
 Quid igitur maius est solatium nr̄i: quā qd̄ secū-
 dum carnem et x̄pus est mortuus. Aut cur ego
 uehementius fr̄em: cum sciam illā mori nō potuis-
 se pietatē. Cur solus preceteris fleam: quē fletus
 omnes. Priuatum dolorem: cōmuni dolore diges-
 si. Itaq; licet priuatum finis: tamen fletus est
 publicus. Et ideo non pot̄ fletus esse diuturnus
 qui uniuersorum est affectib; consecratus. Nam
 quid te mi frater amantissime fleam: qui mihi
 sic ereptus es: ut esses omnium. Non enim pdi-
 di usum tui: sed cōmutaui. Ante corporale in-
 separabilis: nū indiuiduus affectu. Manes enī
 mecum ac semper manebis. Et quidē cum ui-
 ueres nobiscum: nunq̄ te priā eripuit mihi: n̄
 ipse mihi unq̄ priam pretulisti: q̄ nunc altera;
 prestitisti. Coepi enim hic iam non esse peregrinus
 ubi melior mei portio est. Nunq̄ enim i me to-
 t̄ fui sed in altero nr̄i: pars maior amborum. Vter
 q; aut eramus in x̄po. In quo et sūma uniuersitatis:
 et portio singulorū est. Nunc uō frater q̄
 progrediar: quo cōuertar. Bos bouē requirit: se-
 q; non totum putat: et frequētī mugitū: pū-
 testatur affectum: si forte defecerit: cum quo
 ducere collo aratra consueuit. Ego te fr̄ non
 requiram: aut possim unq̄ obliuisci tui: cum q̄
 uite huius semper aratra substinui. Labore enī
 inferior: sed amore coniunctior. Non tam t̄
 mea uirtute habilis: quā tua patientia tollera-

bilis: quio semper sollicitus affectus latus meum
tuo latere sepebas. Caritate ut fr: cura ut pater:
sollicitudine ut senior: reuerentia ut iunior. Re-
uocat apostolus: et tanq̄ frenos meroris indu-
cit dicens: sicut nup̄ audistis. Nolumus uos ig-
rare fr̄s de dormientib: ut nō tristes sitis: sicut
et ceteri qui spem non hēnt. Date ueniam fr̄s ca-
rissimi. Neq; enim omnes possumus dicere imi-
tatores mei estote: sicut et ego xpi. Sed ad imi-
tandum: si auctorem queritis: habetis quem pos-
sitis imitari. Non omnes ad docendū idonei.
¶ **V**tinam omnes ad discendum habiles: non gra-
uem lacrimis: contraximus culpam. Nō omnis
infidelitatis: aut infirmitatis est fletus. Alius nē
dolor: alia est tristitia diffidentis. Et plurimū
refert desiderare quod hūeris: et lugere: quod
amiseris. Non solus dolor lacrimas h̄t: habet
et letitia lacrimas suas. Et pietas fletum excitat
et orō stratum rigat: et predicatio: iuxta prop-
heticum dictum: lectulum lauat. Dum stupet
animus: nec amissum credo: quē adhuc cerno
presentem: nec mortuū puto: cuius adhuc of-
ficia non requiro: quib; ego uite mee. usum
& spirandi omne munus addixerā. Quid eī;
referre tante gr̄e tanti labori. Ego te fr̄ heredē
feteram: tu me heredē reliquisti. Ego te sup̄stite
optabam: tu me sup̄stitem dimisisti. Ego pro mu-
nerib; tuis ut cōpensarem beneficia uota refere-
bam. Nunc et uota perdidisti: sed tamē tua bene-
ficia non amisi. Quid agam mei successor he-
redis: quid agam mee uite sup̄stites: quid
agam exors hūius quod cupio luminis. Quas
grates: que munera referam tibi. Nihil a me
preter lacrimas hēs. Non habeo qđ mihi iam
mundus eripiat. Et si sc̄a sup̄sit soror uite
gritate uenerabilis. equalis morib; nō im-
par offitiis: tibi tamen ambo plus timebamus

In te uite huius uicinitatem repositam putabamus
 propter te uiuere delectabat: propter te non pige-
 bat mori. Te enim ambo superstitem precabamur.
 Tibi nos superuiuere non iuuabat: quando non t
 cohorrui animus: cum metus huiusmodi titilla-
 ret: Quò consternata mens erat egritudinis
 tue nuntio. V. e. misere opinioni. Putabamus
 redditum: què uidemus dilatum. Tuis enim t
 uotis apud sc̄m marturè laurentui imperatum
 esse: nunc cognoscimus comineatum. Atq; uti-
 nam non solum comineatum: sed et prolixum t
 uite tempus rogasset. Postuisti annos plurimos
 impetrare uiuendi: q potuisti comineatū intrāe
 ueniendi. Et quidē tibi omnipotēs. eterne d̄s
 grās ago: quod uel h. ec. nobis suprema solatia
 non negasti: quod amantissimi fr̄s ex siculis atri-
 cam sue regionib; exoptatum: nobis redditum
 contulisti. habeo quas complectar reliquias: h̄eo
 tumulū quem corpore tegam. h̄eo sepulchrū
 super quod iaceam. Et comendabiliore deo fu-
 turum eē me credam: qd supra sc̄i corporis
 ossa requiescam. Vtinā sic potuisse aduersus
 mortem quocq; tuam meum corpus obicere.
 Si gladius petitus esses: me pro te potius suffigē-
 dum dedissem. Si exeunte potuissem reuocare
 animam meam potius obtulissem. Nihil mihi
 profuit ultimos hūisse anhellit: nihil flatul me-
 os inspirasse morienti. Putabam enim q. aut t
 tuam mortem ip̄e suscipere: aut meā uitā in te
 ip̄e transfunderem. O. infelitia illa: sed tamen
 dulcia suprema osculorū pignora. O. amplex⁹
 miseri: inter quos exanimū corp⁹ obriguit: halit⁹
 supremus euauit. Stringebam quidē brachia:
 sed iam perdidērā quē tenebā: et extremū sp̄m
 ore relegēbam: ut cōsortium mortis haurirē.
 Quid igitur nunc agā. cum omnes uite istius
 suauitates: cuncta solatia: cūcta deniq; orna-

menta amiserim. Tu enim mihi unus eras: domi
solatium: foris decori. Tu inq̄ in consiliis arbiter
cure parti ceps: deprecator sollicitudinis: depul
sor meroris. Tu meorum assertor actuum cogi
tationumq; defensor. Tu postremo unus: in q̄
domestica sollicitudo resideret publica cura
requiesceret. Testor sc̄am animam tuam me
in publicis eccl̄ie: id sepe ueritum redisti: obui
gasti moram. Ita domi forisq; eruditor q̄am
et arbiter sacerdotis: ut domestica cogitare nō
sineres: publica curare censes: ut non uere
ar: ne uidear arroganter dicere: h. ec enim
laudis tue portio est: q̄a sine offensione ulla
et gubernasti domū fr̄is et cōmendasti sacer
dotium. An ego possum aut non cogitare
de te: aut unq̄ sine lacrimis cogitare. Et po
tero unq̄ aut tanti nō meminisse fr̄is: aut
sine lacrimabili quadam meminisse gratia
Quid enim mihi unq̄ iocundum: quod non esse
ex te protectum: Quid inq̄ mihi sine te: Aut
tibi unq̄ sine me uoluptati fuit. Q̄s non usu
nobis: et prope uisus ipse: somnusq; cōmuni
Que discretā unq̄ uoluntas. Quid non co
mune uestigium. Ego certe te fr̄ absētē q̄i
presentem reflexa sepius ceruice querebam
et quorum alloqui atq; aspicere uidebar in.
Sed tanq̄ suspensum collo iugum: ubi speratis
excideram: trahere me putabam. Vterq; enim
nrm ex alterius ore pendeat. Nō intento as
pectu legere iter: sed mutuo sollicitos exci
pere sermones: haurire oculoz grām spirare
fr̄ne imaginis uoluptatē. Quā uirtute tua
tacitus mecum ipse mirabar: quam plaudebā
mihi: quod tali me domnus fr̄e donauerat
tam pudico: tam efficaci: tam innocenti tam
simplici. Vt cum tuam innocentiam cogitare
efficaciam desperarem: cum efficaciam cernerē

cordm

innocentiam non putare: sed utrunq; mira qdā
 uirtute iungebas. Deniq; ea que ambo nequi
 ueramus concludere: solus implesti. Reuocabā
 te frater: ne ipse affricam peteres: ac potius
 aliquē destinares. Timebam te comittere
 uētis: fluctib; credere et solito metus maior
 in cesserat animum. Sed et peregrinationem
 explicuisti et rem ordinasti: et ueteri et se-
 tinoso ut audio nauigo: iterum te fluctib;
 credidisti. Nam q; dum celeritate aucupāis
 cautelam pretermissisti. Auudus nre grē: dis-
 simulans periculi tui. O fallax letitia. O incer-
 ta humanarum rez curricula. Ex affrica red-
 ditum: et mari restitutum et naufragio ser-
 uatum: putabamus iam nobis nō posse eri-
 pi. Sed grauiora naufragia i terris positi
 sustinemus. Nam quem non potuerunt
 naufragia ad mortem deducē strenuis na-
 tatib; et uitata: eius mors coepit nobis eē nau-
 fragio. Quid emm supest suauitatis: qb;
 tam predulce decus: tam carum huius mū-
 di tenebris lumen extinctum est. In quo nō
 nostre solum familie: sed totius p̄rie decus
 occidit. hēo sane uobis p̄res dilectissimi: ple-
 bs sc̄a maximā grām: qd non alium meuz
 dolorem: q̄ ur̄m putatis: quod uobis acci-
 disse hanc nri creditis solitudinem: quod
 fletum totius ciuitatis etatum omnium: oī-
 ū ordinum: noua quadā pietate difertit.
 Nō enim misericordie priuate dolor: sed qdā
 publice officium et munus est grē. Aut si
 qua uos mei tangit m̄ia: qd talem fr̄em
 amiserim: hēo fructū uberē: hēo nri pignus af-
 fectus. Mallē fr̄e uiuente. Sed tamen publi-
 cum officium in secundis reb; iocūdu est:
 in aduersis gratius. Neq; uō otiose uel mac-
 tib; aptoz tabitam mortuam flentes uidue

describuntur: uel in euangelio mota lacrimis ui-
due prosequens turba funus adulescentis indu-
citur: cui resurrectio debebatur. Illam tamen
tabitham uidue hinc tota ciuitas fleuit. Non
ergo dubium est uis lacrimis aploꝝ patri-
cium comparari. Non inq̃ dubium est xpm
ma motum: cum uos flentes uideret: & tunc
non tetigit loculi suscepit: tñ comendatum
spiritum. Et si non appellauit corporis uo-
ce defunctum: diuine tamē potatis auctate
a cruciatib; mortis: et nequie spiritalis incur-
sionib; eius animam liberauit. Et si nō re-
dit in loculo: qui erat mortuus: tamē rege-
uit in xpo. Et si non locutus est nobis: tamē
ea que sunt supra nos cernit: et que potiora
sunt nobis iam se uidere letatur. Iam iam
frater animo meo karissime: quāq̃ in maturo
tu discesseris obitu: beatus tñ q̃ ista nō susti-
nes. Nec amissum firmi merere cōpelleris qm̃
absentē diu ferre non poteris: sed recursū
celeri reuisebas. Quod si tunc sollicitudinis
mee tedia repellere: mestitiam fr̃ne mentis
ablenare properabas: q̃to nunc crebrius afflic-
tum animū delectis reuisere: & ex te cōceptum
per te lenire dolorē. Ac mihi tñ dat aliquas
officiū usus inducias: et obsequii sacerdotalis
intentio abducit animum. Sc̃ta uō sorore q̃
fiet. Que licet diuino metu pietatē temperē
rursus tamen ipsū pietatis dolorē studio
religionis attendit: strata humi et totum
gremium sui complexa tumulū laborioso fel-
la incessu: tristis affectu: dies noctesq; merore
integrat. Mā licet fluctū plerūq; sermone sus-
pendat: morone renouat: & quā scripturarū
memoria consolationes serentib; precurret:
flendi tamen desiderium precandi assidu-
itate compensat: lacrimarum ubertatem

Tunc precipue quando nemo interrumperet pos-
 sit instaurans. Ita quod miseraris hēs: quod repre-
 hendas non hēs. flere enim in orōne uirtutis
 est: et quam uis familiare uirginibus quibus
 melior sexus tenerior affectus: contuitu comu-
 nis fragilitatis: in lacrimas etiam sine dome-
 stici sensu doloris exuberat: tamen cum maior
 causa merendi est finis meroris excludit. De
 est igitur consolandi uia: quia suppetit excu-
 sandi gratia. Neque enim possis prohibere quod
 doceas: presertim cum religionis astruat
 lacrimas non doloris: et communis seriem de-
 plorationis in metu pudoris obtexat. conso-
 lare ergo: qui potes adire animū penetrare
 mentē. cernat te esse presentē: sentiat non
 esse defunctum: ut cuius secura de merito
 eius functa solatio: discat pro eo non graui-
 ter dolere qui se admonuerit: non dolendū.
 Sed quid ego demoror fr: quid expectem: ut
 nra tecum comoriat: et qui cū sepelliatur orō.
 Licet ipsa spes et examinis corporis forma
 soletur: oculosque manens gra et permanēs i
 figura demulceat: nihil inquam moror. Prece-
 damus ad tumulum: sed prius ultimum i
 corā populo uale dico: pacē pdico: osculū
 soluo. Precede ad illam comunem omnibus
 et debitam: sed iam mihi preceteris deside-
 rabilem domum. Para hospitii consortium.
 et que admodū hic omnia nobis fuere comūia:
 ita illic quoque ius diuiduū nesciamus. Ne
 queso cupientē tu diu deseras: properāte,
 expecta: festinantē aduua. Et si diutius i
 morari tibi uidebor: accersere. Neque enim im-
 q̄ prolixius absumus a nobis. Tu tamen i
 solebas reuētere. Nunc quoniam tu redire iam i
 nō potes: nos ad te ibimus. Aequū est ut i
 offitium rependamus: subtrā uicem. Nunq̄

nobis fuit uite conditio discretior: semper
aut sanitas: aut egritudo comunis. Vt cum
alter eger esset: alter incurreret cum alter
reualesceret: uterq; cōsurgere: quō ius nr̄m
amissimus. Et nunc conditum egritudinis
fuit: quō mortis consortium non fuit. Tibi
nunc omnipotens deus innoxiam cōmēdo
animam: tibi hostiam meā offero. Cape pro
pitius ac serenus fr̄nū munus: sacrificiū sacer
dotis. hęc mei iam liba premitto: in hoc ad te
pignore uenio: nō pecunie sed uite pignore.
Ne me diuicijs residere facias tanti foenois
debitorem. Non mediocris est fraterni amo
ris usura: nec uiris nē fors: quam cumulat
incrementa uirtutis. Possum ferre: si cito co
gat exsoluere. Prestante dño nr̄o yhu xpo: q
secum et cum spū sancto uiuit et regnat de
us per cuncta secula seculoy amen. *X. kl. oc
tobris passio bt̄issimoy mār. mauricii uel ei
p*
Passionē sanctoy martirum: qui *sc̄mit.*
hunc locū gl̄ioso sanguine illustriant: p
honore gestorum stilo explicamus. Ea utiq;
fide: quā ad nos martirii ordo puenit. Nam
per succedentium relationem rei geste memo
riam: nondum interceptit obliuio. Et si pro
martyrib; singulis loca singula: que eos possi
dent: uel singule urbes insignes hntur. Nec
immerito: quia pro deo summo pretiosas sc̄i
animas refundunt. Quanta excolendus
est reuerentia sacer hic locus. in quo tot pro
xpo martyrum milia ferro cessa referuntur.
Nunc iam ipsam bt̄issime passionis causam lo
quamur. Sub maximiano: qui romane rei
publice: cū dioclitiano collega ipū tenuit p di
uersas fere puital laniati aut iterfecti sūt mar
tiz popli. fde nāq; maximianus: sic auaritia:
libidine: crudelitate ceterisq; uicijs obsess⁹

furebat: ita et execrandis gentiliū ritibus et erga de-
 ū celi profanus impietate suā ad extinguendū
 xpianitatis nomen armauerat. Si qui tunc dei et
 ueri cultum profiteri audebant: sparsis usq; q̄q;
 militum turmis. uel ad supplicia: uel ad necem
 rapiabantur: uelut uacatione barbaris data pror-
 sus in religione arma commouerat. Erat eodē
 tempore in exercitu legio militum. q̄ thebei ap-
 pellabant. Legio aut̄ uocabat̄: que tunc sex mi-
 lia ac sexcentos uiros marmis hēbat. hi in auxi-
 lio maximiano ab orientaliū partibus accersiti
 uenerunt uiri in rebus bellicis strenui uirtute et
 nobiles: sed fide nobiliores. Erga imperatōre
 fortitudine: erga xpm deuotione certabant.
 Euan gelici precepti etiam sub armis nō in memo-
 res: reddebant: que dei erant deo: et que cesa-
 ris cesari restituebant. Itaq; cum et hi sic cet̄i
 milites ad dilaniandam xpianoz multitudi-
 nē destinaretur: soli crudelitatis ministerium:
 detractare ausi sunt: atq; huiusmodi preceptis
 se obtemperaturos negant. Maximianus non
 longe aberat. Nam se circa otodori itinere fes-
 sus tenebat. vbi cum ei per nuntium datum eēt
 legionem hanc aduersus mandata regia rebel-
 te in his angustiis substitisse in furorem insti-
 ctu indignationis exarsit. Sed prius mihi q̄
 reliqua commemorem situs loci istius: relatio-
 nem miserendus uidetur. Locus hic sexaginta
 fere milibus a genuensi urbe abest. Quattordec-
 im uero milibus a capite limannici lacus: quo i-
 fluit rodanus. Locus hic iam inter alpina ui-
 ga muralle situs est: ad quem p̄ gentibus diffi-
 cili t̄nsitu: asperum atq; arduum iter panditur.
 Infestus namq; rodanus saxosi montis radicibus:
 uix p̄uium uiantibus aggerem reliquit. Eunctis
 transmissisq; angustiarum faucibus: subito nec exi-
 guus inter montium rupes: campus aperitur

In hoc legio sc̄ta confederat. Igitur sicut supra dixi-
mus cognito maximianus thebeos r̄nso precipiti
ira feruidus: ob neglecta imperia decimum que
q; ex eadem legione gladio ferri iubet: quo fa-
cilius ceteri regis preceptis territi metu cederet.
Sed integratisq; mandatis edicit: ut reliqui in
persecutione xpianoz cogantur. Vbi uero ad
thebeos denuntiatio iterata peruenit: cognitū
q; ab eis est iniungi sibi rursus executiones pro-
fanas: uaciferatio passim ac tumultus in castris
exoritur: affirmantium nunq; se ulli in h.ec
sacrilega ministeria cessuros. Adoloz profana
semper detestatos: sacris diuine religionis cul-
tu institutos: unum se eternitatis deum colere
extrema experire satius esse: quam aduersus
xpianam fidem uenire. His demde compertis
maximianus: omni bellua cruentior: rursus ad
ingenii seuitiam reddit atq; imperat: ut iterum
decimus eoz morti tradat. Ceteri nihilominus
ad h.ec que sperneret compellerentur: quibus
uissis denuo in castra perlatis segregatus est atq;
percussus: qui decimus sorte obtinuerat. Reliq;
uero se militum multitudo mutuo sermone
instigabat. Ut in tam preclaro opere persistere
t incitamentum tamen maximū fidei in illo tem-
pore penes sc̄m mauriciū fuit: primiternum
tunc sic traditur legionis eius. Q̄ cū ex uerio
ut in exercitu appellant campi doctore: ac
dido senatore militum accedebat exortando: sin-
gulos et monendo: fidelium cōmilitonum et
martyrum exempla uigens pro sacramento
xp̄i: pro diuinis legib;: si ita necessitas ferret
omnib; eē moriendū sua debat. Sequendosq;
ammonebat socios illos et contubernales suos:
qui iam in celo precesserant. Flagrabat enim in
tunc iustissimis uiris martiri gl̄iosus ardor.
his itaq; primorib; suis atq; auctorib; animati ma-

ximiano adhuc insana estuante: mandata mittūt
 sic pia et fortia que feruntur fuisse in hoc modo:
 Milites sumus imperator tui: sed tamen serui: quod
 libere confitemur dei. Tibi militiam debemus il-
 li innocentiam. A te stipendium laboris accepim⁹
 ab illo uite exordium sumpsimus. Sequi impe-
 ratorem in hoc nequaquā possum⁹: ut auctore nege-
 mus deum: utiq; auctorem nr̄m dñm: auctore
 uelis nolis tuum. Si nō itam funesta compel-
 lumur: ut hunc offendamus: tibi ut fecimus hac-
 tenus adhuc parebimus. Sin aliter illi parebi-
 mus potius quam tibi offerimus nr̄as in quē
 libet hostē manus: quas sanguine innocētium
 cruetare nefas ducimus. Dexterę iste pugnare
 aduersus impios atq; inimicos sciunt: laniare
 pios et ciues nesciunt. Meminimus nos pro ciuib⁹
 potius q̄ aduersus ciues arma sumpsisse. Fu-
 gnauimus semper pro iustitia: pro pietate: pro
 innocentium salute. hęc fuerunt hactenus no-
 bis pretia periculorū. Fugnauimus pro fide quā
 quo pacto conseruamus tibi. si hęc deo nr̄o nō
 exhibemus. Iurauimus primū in sacramenta di-
 uina. Iurauim⁹ inde ī sacramēta regia. Nihil
 nobis de secundis credas necesse est: si prima p-
 rupimus. xp̄ianos ad penam per nos regi ui-
 bes: iam tibi ex hoc alii requirendi nō sunt
 hęc nos hic confitentes deum patrē auctorem ⁊
 omnium ⁊ filium eius iesum xp̄m credim⁹
 vidimus laborū periculorūq; nr̄orū solutus: nobis
 quoq; eorū sanguine aspersis trucidare ferro.
 Et tamē sc̄tissimorū cōmilitonū mortes et frum
 funera: non fleuimus: non doluimus: sed potius
 laudauimus: et gaudio prosecuti sumus: q̄a
 digni habiti essent pati pro dño deo eorum. Et
 nunc non nos: uel hęc ultime uite necessitas
 in rebellionem cogit. Non nos aduersum te im-
 perator armauit ipsa saltē que fortissima est

in periculis desperatio. Tenemus ecce arma et non resistimus: quia mori quàm occidere satis maluimus et innocentes interire: quàm noxii uiuere preoptamus. Si quid in nos ultra statueris: si quid adhuc iusseris: si quid amoueris ignes: tormenta ferro subire parati sumus. Christianos nos fatemur: persequi Christianos non possumus. cum hæc talia Maximianus audisset obstinatosque in fide Christi cerneret: antros uirorum desperans gloriosam eorum constantiam posse reuocare una sententia: interfici omnes decreuit: et rem confici: circumfusis militum agminibus iubet. Qui cum missi ad beatissimam legionem uenissent: stringunt in sanctos impium ferrum mori non recusantes uite amore. cedebantur itaque passim gladiis: non reclamantes et saltim aut repugnantes: sed depositis armis et ceruices persecutoribus prebentes: et uigulum per cursoribus uel in tectum corpus offerentes. Non uel ipsa suorum multitudinem: non armorum munitione elati sunt: ut ferro conarentur asserere iustitie causam. Sed hæc solum reminiscentes se illum confiteri: qui nec reclamando ad occisionem ductus est. et tanquam agnus non aperuit os suum. Ipsi quoque tanquam grex dominicorum ouium lamare se tanquam abirruentibus lupis passi sunt. Opera est terra hic procumbentibus immortalium corporibus piorum. Fluxeruntque pretiosi sanguinis riuus. Que unquam rabies absque bello: tantam humanorum corporum strage dedit. Que feritas ex sententia sua: tot simul perire uel reos iussit. Ne iusti punirentur multitudo non obtinuit: cum multum esse soleat quod multitudo delinquit. hac igitur crudelitate immaniissimi tyranni confectus est ille sanctorum populus: qui contempsit rem presentium obspem futurorum. Sic interfecta est illa plane angelica legio que ut credimus cum illis ange-

lorum legionibus: iam conlaudant semper in ge-
 lis dñm deum saboth. victor autē martir nec
 legionis eiusdem fuit: neq; miles: sed merite
 iam militie ueteranus. hic cum iter agens
 subito incidisset in hos qui passim epulabāt
 leti martirum spoliis: atq; ab his ad cōuescē-
 dum munitatē prolatam ab exultantibus
 per ordinem causam cognouisset: detestat⁹
 conuiuial: detestatusq; conuiuium refugie-
 bat. Regrentib⁹q; ne et ipse forsitan xpian⁹
 esset: xpianū se et semper futurum ēē respū-
 dit. Aestatem ab irruentibus interfectus: ceteris
 q; martiribus in hoc ipso loco sicut morte ita
 et honore cōiunctus est. hęc nobis tantum
 de nō istoz martirum comperta sunt nōia
 idest bñssimorum mauriti exuperi candidi
 atq; uictoris. Cetera uō nobis quidē incogni-
 ta: sed in libro uite scripta sunt. Ex eadē le-
 gione fuisse dicuntur et illi martires ursus
 et uictor: quos salodoro passos fama confirmat
 S alodorum uero castrum est sup arolam flu-
 uium: neq; longe a reno positum. opere pti-
 um est et ilud indicare: qui demde maxi-
 manum trucem tirannum exitus consecu-
 tus est. cum dispositis insidiis genero suo
 constantino. Tunc regnum tenente morte
 moliret: deprehenso dolo illius apud massi-
 liam captus: nec multo post strangulatus te-
 rrimoq; hoc supplicio affect⁹ impiam uitā
 digna morte finiuit. At uō bñssimoz martirū
 corpora post multos passionis annos scō theo-
 doro huius loci epō reuelata tradunt. In q̄
 honore: cum extrueret basilica: que uaste tē
 adiuncta rupi uno tantū latere acclinis iace-
 bat. Sed nunc iubente preclaro meritis am-
 brofio huius loci abbate de nouo edificata i-
 bidinis ēē dignoscit. Neq; em̄ hoc emittēd⁹:

32
quod post longum temporis tractum beati innocen-
ti martiris membra rodamus reuelauit. Iugum enim
dilluuium uicinum in secessu uergens: religiosa
quadam soli pernitie ad sepulturam martiris famu-
latrix unda peruenit. Prolatas namque reliquas lem-
ter lambens: non ideo a sinu terre protulit: ut
in gurgitis sui procellam dimergeret. Sed ob glo-
riolam deuotionem intra ambitum basilicæ ce-
terisque martiribus sepulture precipere sociari. Cu-
ius translationem ad sancte recordationis domi-
tiano genuense: et grato augustane urbis: uel
protasio tunc tempore huius loci episcopi celebratam
recolentes cotidiana deuotione et laudibus
frequentamus. Quid miraculi tunc appaueit
nequaquam tacendum putauimus. Accidit: ut inter
reliquos artifices: qui uocati uenisse ad hoc
opus uidebant: quidam ad eam faber: quem adhuc
gentilem esse constaret. hic cum dominico die
quo ceteri ad expectanda diei eius festa absces-
serant: in fabrica solus substitisset. in illo secre-
to se subito clara luce manifestantibus sanctis: hic
idem faber rapitur: atque ad poenam uel ad sup-
plicia distenditur. et uisibiliter turbam marti-
rum cernens: uerberatus est increpatur: quod
uel die dominico ecclesie solus deest: uel illud fa-
brice opus sanctum suscipere gentilis auderet.
Ad ideo misericorditer a sanctis sanctum constituit:
ut faber ille consternatus et territus salutare
sibi nomen posceret: statimque christianus effectus
est. Neque illud in sanctorum miraculis pretermi-
tam: quod perinde clarum: atque omnibus notum
est. Mater famularum quinti egregius atque hono-
rati uiri: cum ita paralisi fuisset obstricta ut
ei et pedum usus negaretur a uiro suo: ut il-
lic permultum itineris spatium defereretur
poposcit. Quo cum peruenisset: sanctorum martyrum
basilicæ famulantium manibus illata pedibus

ad diuersorium redit ac sanitate depremor tu
 is restituta membris miraculum suū circontu
 lit. h. et duo tantum mira passionis sc̄torū m
 serenda credidi. Ceterum satis multa sunt q̄
 uel in purgatione demonum uel in restaura
 tione claudorum: aut sanitate februm: ceteris
 q̄ infirmitatib; cottidie hic per seruos suos uir
 tutes domini operantur. Quia multa narra
 da sunt: si per singula scribant. t. amē fidelib;
 cordib; absq; lectione cognita eē noscuntur.
 Que quanta et qualia miracula istic per sc̄tos
 suos ad honorem et gl̄iam nominis sui dñs
 operare non desinit. Quod uibente sc̄to et p̄cla
 ro xp̄i martyre sigismundo rege est institutū.
 huc usq; hodie deo protegente ē cōseruatum.
 Propterea hic laudes dei serui canentes ore
 psolunt: cui est honor et gl̄ia ipius et pote
 stas per omnia secula seculorum AMEN.

viii. kl. octobr. passio sc̄te tede uirgis et mris.

In illis dieb; proficiscente paulo iconio
 ab antiochia facti sunt ei comites de
 mase hermogenis erarius simulatione pleni
 et fite blandiebant: paulo quasi diligenter
 eum. Paulus aut hñs magnam benignitate
 in se: nihil mali suspicabatur in eis. Dilige
 bat aut eos ualde: ita ut omnia uerba dñi et
 doctrinā: secūdu euāḡl̄m interpretabat eis. et de
 natiuitate et passione et resurrectione chri
 sti demonstrabat eis: et quē admodum fecissq;
 magnalia xp̄us: per uerbum interpretabat
 eis: et quē admodum fecississet magnalia
 xp̄us: per uerbum interpretabat eis: et quē
 admodum de maria ex semine dauid secū
 dum carnem: et de sc̄to spiritu: iesus xp̄us fi
 lius dei extelli eō natus instruebat eos. Et q
 dam uir honesti forus: audient paulum ueni
 entem iconio euit cum filiis suis simā et ce

none et uxore sua recta obuiam paulo: ut eum
susciperent. Narrauerat enim eis titus: qualis
esset in actu et figura paulus: non enim noue-
rat eum onesiforus: sed tantum ex auditu
sciebat eum. et iter faciens per uiam regalem
que ducebat listris stetit expectans eum ueni-
entem et uenientes intuebatur secundum iudi-
cum titi. Viderunt ergo eum uenientem ui-
rum statura breui: capite reburro: naso aq-
lino: gratia repletum: cuius uultus tanquam an-
geli apparebat. Idem uero paulus uides hone-
siforum letatus est ualde. honestiforus au-
tem dixit ei. Aue minister benedictione dei. et
ille ait. Gratia tecum: et cum omni domo tua.
Demas uero et hermogenis zelati sunt: et eo ma-
gis ampliore sua declarauerunt simulatio-
nem: ita ut diceret demas: nos non sumus be-
nedicti: quia nos minime salutasti. Ad quos:
honestiforus dixit. Homo uideo in uobis inquit
fructum iustitie: si autem est et in uobis et in uo-
bis aliquid boni: uenite et uos in domum me-
am: et requiescite. Ita quod introeunte paulo
in domum honestifori letitia magna facta est
et erat sermo dei de omni iustitia et de con-
tinentia paulo haec docente. Beati qui puro sunt
corde: quia ipsi deum uidebunt. Beati qui se in
castitate custodiunt: quia anime eorum templa dei
efficientur. Beati abstinentes: quoniam cum ipsis lo-
quitur deus. Beati qui seculo renuntiauerunt:
quoniam ipsi deo placebunt. Beati qui coniugia ita habent
tanquam non habentes: quia ipsi hereditabunt
uitam. Beati timore dei habentes: quoniam angeli effi-
cientur. Beati qui uerba dei metuumt: quia ipsi
consolabuntur. Beati qui baptismum Iesu custodi-
diunt: quia ipsi in lumine regescent. Beati
qui sapientiam Christi accipiunt in agnitionem
quia filii altissimi uocabuntur. Beati qui cum pri-

dentia xpi mandata cōseruant: et p̄cepta ipsius nō
 contempnunt: quia ipsi ueste lucida induuntur
 B̄ti qui propter fidem et caritatē dei morti tradēt
 ambitionem seculi contēpnentes: q̄a ip̄i angelos
 iudicabunt: et ad dexteram xpi stabunt. B̄ti r̄
 misericordes: q̄a ipsis miserebit deus: et nō uide-
 bunt iudicii diem amarum. B̄ti sp̄s uirginū;
 q̄a absq̄ tristitia et periculo permanebūt: et nō
 pdent iustitię suę mēcedē. Sermo em̄ dei illis
 fiet ī salutem ī diem filii dei uiuū. & requiē hē-
 bunt in seculo futuro in lumine sempiterno r̄
 h̄ec igitur paulo per totam diē predicante in me-
 dia ecclia. hoc est in domo honesti fori: uirgo r̄
 quedā nomine thecla theoclie filia: thamirō des-
 ponsata: que erat iuxta domum honesti fori
 manens: audiebat dici de paulo quē admo-
 dum facerē de castitate et orōne sermonem.
 Que sedens ad domus suę fenestram minime
 recedebat ab ea: sed fidē iam h̄ns in deo affectu
 maximo xpi ducebantur: uidebat enim pluri-
 mos introeuntes ad paulum et cupiebat: ipsa
 quoq̄: ut inter hos digna eēt audire pauli ser-
 monem. Neq̄ enim effigiem eius uiderat: sed tā-
 tum ex aliorū dictu sermonem illum facere au-
 diebat. Cūq̄ a fenestra minime recederet: xpi
 iesu fide intentā: ut sup̄ius memorauimus: m̄r
 eius misit ad thamirum accersiens eum. At il-
 le gaudens aduenit: quasi iam eam ad nupti-
 as accepturus: et interrogauit dicens. vbi est
 mea thecla ut illam uideam. Theoclia uō r̄
 thamirō dixit. Nouū tibi spectaculū thamirē
 dictura sum: dies enim sunt tres et noctes tres
 ex quo thecla xpi nescio cuius amore detenta
 ab hac fenestra nō recedit: neq̄ ad manducan-
 dum: neq̄ ad bibendum et quasi ad epulas i-
 tenta ita adheret: uiro cuida peregrino seduc-
 toria et uaria ac uana uerba de illo loquēti

ut etiam mirum sit: quo talis pudica uirgo tam
seuissime affligatur. Iste homo thamire iconioꝝ
ciuitate commouit: atq; sollicitat et tuam thecla
Omnes enim homines: sed et omnis pene ciuitas
ad eum ingrediuntur: et affectu doctrine eius
tenentur. In qua docentur. unum timere deum
atq; caste uiuere semper: sed & mea filia thecla
ueluti aranea: ita deuincta est eius uerbis et cap
ta uano desiderio atq; noue doctrine attonita
his uidelicet que ab eodem dicunt talis uirgo
perit. Accede itaq; ad eam et loquere illi: sibi
enim desponsata est. Ille uo amans et diligens
eam: obuiigans illam ait ad eam. Thecla: q
talis es: que te passio uel amentia tenet: potius
conuerte te ad me et erubescere. Hecno et mater
talia dicebat. Thecla cur talis es: sedens deorsu
respiciens ac neminem nrm intueris: amens effec
ta. Sed cum hec dicentes: nihil proficeret: cuncti
plorabant: atq; se lamentabant. Thamirus q
quia erat uxore priuatus. theoclia uero q
filia: ancille aut domina: multo itaq; erat pla
ctus luctusq;: sed ad hec thecla minime moueba
tur: neq; conuersa est ad eos: sed erat pro uerbo
dei doctrine pauli deuincta. Thamirus igitur
profiliens perrexit ad hospitium pauli et obserua
bit introeuntes ad eum. Videns uo quosdam ui
ros exeuntes ab eo: atq; inter se de pauli doctna
disputantes: ait ad eos. Quis est iste dicite mi
hi: aut quis est hic qui intus uobiscum est seduc
tor: qui animas adulescentium ac uirginu per
uertit: quod nuptie minime fiant: sed plura
det illis: ut sic permaneant. Spondeo itaq; me
uobis multam pecuniam daturum: si mihi quis
sit hic dixeritis: na sum porciuitatis. Demas aut
& hermogemis dixerunt. hic quidem quis sit ne
scimus: confirmat aut iuuenes. et mulieres et
uirgines dicens eis. Altera resurrectio no erit

ura nisi scī pmanferitis: et carnē urām nō conqua-
 ueritis. Thamirus autē dixit eis: uenite ad domū
 meam et refescite et reficite uos. Et abierunt ad
 pretiosam cenam: et diuitias magnas et mensā
 splendidam: et satiauit eos portionibus. Thami-
 rus autē amans theclam et uolens adipisci mat-
 rimonium in die qua statutū fuerat a theoclea +
 mire: dixit eis. Uinq; est huius doctrina: dicite
 mihi: ut et ego sciam: non enim minime tribulor
 propter theclam quia amat peregrinū istū hos-
 pitem paulum. Dixerunt autē demas & hermo-
 gemis: ex uno ore thamiro. Perduc eū ad sex-
 tiliū presidē: et dic eum persuasorē ēē populi
 doctrine xpiane: & secundū senatū cōsultum.
 perdet eum in auditum: et tu habis theclam +
 mulierem tuam: et nos te docebimus resurrecti-
 onem: quam dicit iste futuram esse iam factā:
 quī resurreximus et resurgemus semp in filios
 nr̄os. Et hęc ut audiuit thamirus: replet celo
 et furore: surrexit ante lucē: et abiit in domū
 honesti fori: cum turba copiosa et fustibus et
 magistratibus cum magno clamore dicens. Im-
 postdr̄ perueristi comōy ciuitatē: et cōstabilitā
 mihi uxore euertisti: ut et nollet nubere: et cō-
 prehēdēs paulum astrictū trahēbat ad presidē.
 Et omnis turba sequebat eum et clamabat dices
 hic homo magus est: peruertit enim corda ho-
 minum et multam turbam populi persuasit.
 Tunc thamirus ad tribunal presidis dicebat.
 Rogo dñe sextili: quis est hic homo: nescim⁹
 aut unde uenerit: qui non sinit nubere uirgi-
 nes: uel qua de causa hęc facit. Tunc demas &
 hermogemis dicebant thamiro. Dic illum xpiani-
 um ēē et celerius periet. Statim proconsul
 constabiliuit sensum suum: et iussit paulū
 sibi offerri: quem dum uiderē dixit. Quis es
 tu: et quid doces. Nō enim minime et tunc

accusant. Et paulus clara uoce: respondit dicens.
Si ego hodie interrogor: quid doceam audi pro-
consul. Deus uiuus: deus uerus est: deus celas
cuius sunt omnes misit me: ut a errore ido-
latricae: & a corruptela & ab immunditia hoies
reuoce: ut iam amplius non peccet. Propter
quod misit deus filium suum: quem annuntio
ego: et doceo omnem hominem in illo habere spem
salutis: quod solus condoluit: erranti seculo: nec
iam sub iudicio sunt iudicium terrestrium
sed habeant timorem dei et notitiam castitatis
et caritatem ueritatis. Si haec ergo quae a
deo mihi tradita sunt doceo. o. proconsul
quid mali doceo: aut quid iniuste loquor.
Proconsul autem his auditis: iussit paulum in car-
cerem recipi dicens. Quousque mihi uacuum
sit ut eum diligenter audiam custodiat. cum
uero thecla hanc rem scisso noctu uerisal suas
exuens de brachiis ianitori dedit: et patefac-
ta ianua: ad carcerem perrexit: atque illic spe-
culum argenteum: carceris custodi dedit. Ac
sic ad paulum ingressa est et ad pedes eius sedes
audiebat eum christi sapientiam docentem. Pau-
lus uero nihil metuens: immo et dei auctoritate:
libertatem quam hinc loquebatur: cuius audi-
entis illa sermones augebat in fide christi et ui-
ciosa eius osculabatur. Inter haec thecla que-
rebat a suis: ubi nam esset: & quasi perisset per
diuersas uias inuestigabat. Quidam uero ex
hominibus ianitoris indicauit illis: quod nocte
foras exisset. At illi eundem ianitorem pro-
nati sunt. Quibus idem ait: quod illa dixerit
uado ad peregrinum: ubi uinctus habetur. Per ge-
tes itaque ad carcerem sancti iudicium ianitoris
inueniunt eam doctrinam dei a paulo au-
dientem. Inde uero exeuntes turbas conci-
tarunt ciuitatis: & iudici sancti nuntiauerunt

Tunc proconsul iussit paulum ad tribunal
 adduci: theclam et accersiri precepit. At
 illa cum gaudio ibat exultans. Populus uero et
 paulo de carcere exeunte uehementer clamabat
 dicens: magus est tolle eum iam. cum autem
 audiret eum proconsul in suis iustis operibus
 et consilium caperet: theclam aduocauit dicens.
 Quare nubere non uis: secundum iconuorum legem.
 Illa autem stabat christum cogitans et intuens paulum.
 Qua tacente ac responsum minime dante:
 theoclia mater eius uociferans dixit. Ad
 ure proconsul inuicta in medio amphitheatro
 ut omnes femine ab ista instructe metuant et
 talia cogitare. Proconsul uero hoc audiens ue
 hementer condoluit: et paulum quidem flagel
 lans extra ciuitatem repulit: thecla uero ut cre
 retur: iudicauit. Atque confestim surgens inde
 proconsul ad amphitheatrum perrexit. Quae
 magna frequentatio populi ad spectaculum in
 secuta est. Inter haec et thecla: uelut agnus in de
 serto: pastorem paulum christi doctorem et dei famu
 lum regrebat. Quae intuens celum: deinde po
 pulum: uidit dominum yhesum ueluti paulum sedentem
 et ait. Quasi impatientem me paulus uenit
 spectare: et cum eum intenta respiceret: il
 le recessit ab oculis eius in celum. Adulescen
 tes itaque atque ministri attulerunt ligna ut
 male incendio cremaretur. Quae cum introisset
 proconsul uehementer ei admirabat uirtutem:
 atque constantiam. Ordinauerunt ergo ligna
 et iussit publice supascendere eam. Illa autem
 extensis manibus: similitudinem crucis faciens
 ac signans se ascendit super ligna composita.
 At illi confestim ignem supposuerunt: sed eam
 minime contingebat incendium. Deus enim
 miseratus est eius et mugitu atque strepitu ter
 ram mouens: se dedit: ac desuper nubes de ce

lo aqua grandisq; comixta descendens supra me
moratum extinxit ignem. Turba que omnis in
de dispersa est: ita ut multi morerentur timore.
T hecla uero ope diuina adiuta incolumis euasit +
Dum h. ec. ita gerunt thecla ex inde secessit. Pau-
lus uero ieiunans cum onesiforo eiusq; coniu-
ge: ac filius qm monumento erant clausi in uia
que ab iconio pergitur. & cum iam plures eent
dies ieiunii accidit: ut onesiphori pueri esuri-
rent ac dicerent ad paulum esurimus. et pa-
nes unde emerent non hebant. Relinques
enim onesiforus ea que sunt mundi: paulu
cum omni domo sua sequebat. Tunc paulus
exiit se tunica qua superutebat: et dans pue-
ro dixit ei. vade fili eme panes plures et affer.
cum uo missus puer panes emerit: uidit the-
clam uicinam suam et admirans ait ad illa.
T hecla quo uadis. Illa uero respondens ait. Pau-
lum xpi mei quero: ab igne erepta: cui puer:
veni inquit: & ego te ad eum perduco. Sollici-
tus enim est tui causa atq; ieiunans orat: dies
hns iam sex. cum itaq; ad monumentu cum
puero puenisset: inuenit paulum orantem
atq; dicentem. Domine pater iesu xpe: the-
clam ignis non tangat: sed adesto illi: qa tua
est famula. Illa aut retro stans clamauit. Pr
dmi nri ihu xpi: q celu ac terram constituisti
qui dilecti filii tui pr es: benedico te qa tu li-
berasti me: et fecisti ut doctore nominis tui
paulum uiderem. At paulus surgens: uidit ea
et dixit. Deus qui solus corda intelligit homi-
num: pater dmi nri ihu xpi: glorifico te ac be-
nedico: quia quod te rogavi: accelerasti mi-
hi prestare. erat itaq; multa dei claritas in
tra monumentum: orante et exultante pau-
lo. & onesiforo. cum reliqs omib; hebant
aut panes quinq; & olera et aquam: atq; epu-

labantur in sanctis operibus christi. Inter hec thecla ait
 ad paulum. Tondeo me et sequor te quocumque
 ieris: qui ei respondens ait. Tempus inquit
 persecutionis est: et iter asperum ualde: et tu
 speriosa es: ne aliqua te temptatio deterior com-
 prehendat: quam sustinere non possis. cui the-
 cla. Da mihi tantum in domino signaculum
 et nulla a me agridit temptatio. Tunc pau-
 lus honestorum cum omni domo sua bap-
 tismum in conio remisit. Ipse uero profectus est.
 Mox uero ut ingressi sunt antiochia: sirus quidam
 alexander nomine antiochensium primus in
 tum potens in ciuitate: et in principatu prece-
 lens: uidens theclam adamauit eam: atque paulo
 multas cepit pollicere diuitias: donare quod plu-
 rima ut eam sine tradere uoluptati. Paulus
 autem dixit ad eum. Nescio prorsus mulierem
 quam dicis: neque mea est. At ille multum potens
 occurrit illi in publico et amplexus est eam.
 Illa autem tanta non ferens iniuriam pauli christum
 inuocabat atque proclamabat in ciuitate dicens.
 Ne oprimas peregrinam: ne uim facias dei
 cille conio sum prima: et quia nubere nolui
 pulsa sum ciuitate. Et arripens eum: clam-
 dem illi consedit: et coronam quam portabat de
 capite eius excussit: statuitque eum hebetem et
 idem uero alexander: licet eam diligeret: tamen
 postquam se destitutum conspexit ipso rubore duc-
 tus: obtulit eam sicut sacrilegam proconsuli. Quod
 confitente se christianam et hec eadem sibi perpe-
 trasse: damnauit ad bestias alexandro muhe-
 ra dante. At uero ciuitas omnis obstupuit
 mulieribus: ante tribunal ululantibus ac uocife-
 rantibus: malum iudicium iniustum iudicium
 tunc thecla proconsulem postulauit: ut tantum
 modo usque in illum diem: quo esset ad besti-
 as pugnatura: castitas eius inuolata permane-

ret. Itaq; trifine cuidam diuiti femine. cuius fi-
lia nuper fuerat mortua custodienda est tradita
queq; interim thecle solatio fruebatur. Cum
aut pridie numeris fere publicani coepissent.
statuerunt eam super caueam lene ferocissime
atq; ingentis forme. trifina uo regina retro-
se quebat. Tunc leena preclaros pedes thecle la-
biebat. vnde omnis populus uides hec nimi-
um mirabatur. Causa aut eius elogiū sacri-
legam legebatur. At uo populus omnis cum
suis mulieribus et filiis clamabant dicentes de-
us iniusta sunt in hac ciuitate. cum igitur
publicata fuisset: rursus accepit eam trifina:
eiq; diligentiam adhibebat. filia enim eius defu-
cta in somniis illi apparetis dixit. Mater peregrinam
deditutam theclam: meo loco habeto: utot & pro-
me. et tisserat ad locum scorum. Postq; igitur
missa est pompa trifina theclam ad domum
reduxit. Lugebat eam simulq; illum diem: q
erat ad bestias pugnatura: amabat enim et di-
ligebat eam: ac si propriam filiam falconil-
la. Tunc itaq; ait ad illam. filia mea thecla
ora pro filia mea ut uiuat. hoc enim uidi in
somnia. At illa confides in deo eleuan: uocem
dixit. Deus celoz filius altissimi: da illi secu-
dum suam uoluntate: ut filia eius falconilla
uiuat in eternum. Cuiq; hec trifina illam po-
stulante audiret. maior ei luctus accreuit: q
tanta eius sapientia et tale decus feris obiceret.

Postera aute die: cum primū lucesceret ue-
nit alexander ut eam suscipere dicens
proconsul iam sedet et populus spectat: da ergo
ut ducam bestianam. Trifina aut regina ita
uociferata est: ut et alexander fugeret dicens.
filia mea falconilla secundus mihi luctus in
domo est: & nullus q sololet me: aut q solati-
um mihi prebeat: filia enim mea mortua e

& neq; cognati sunt mihi et ego sum uidua: sed de
 filie mee thecle adiuua theclam. Tunc proco-
 sul misit stratoclem ut adduceret. Trifina aut
 non recessit ab eadem: sed tenens eius manum +
 cum illa pergebat dicens. filiam quide meam fal-
 conillam ad sepulchrum deduxi te uero teclam
 ad bestias prosequor pugnaturam. Que audi-
 es recla amarissime fleuit atq; gemes dixit ad
 dominum. Dne deus meus: cui ergo credo: et +
 que scio ueritatis esse deum ad quem et confu-
 gi: qui me ex igne punitioso liberasti: et ab eius a-
 trocissimis inimicis eripuisti: retribue triumpho +
 mercede que tue famule condolce et quia me
 castam inuolatamq; seruauit. Inter hec tumit-
 tus uehementissimorum clamorum tollebat: rugi-
 tus et et fremitus ferarum: nec non clamor po-
 puli et mulierum ingens uociferatorum: quo-
 rundam quidam dicebant inducat sacre-
 ga quorundam uero clamantium perit ci-
 uitas pro hoc iusto iudicio. Ac demde dicebat
 Aufer omnes proconsul. infandum enim est hoc
 spectaculum et inquam iudicium. At thecla
 ex manu trifine sumpta spoliata est: & pro-
 cincta: atq; in stadium missa. Demde leones
 et ursos ad eam deuorandam miserunt
 inter quas bestias: erat et leena illa seuiissima
 atq; mire forme: que cursu uemens ad pe-
 des eius recubuit: et cum hoc uidēs omnis
 populus & multitudo mulierum existimabat:
 q; ursus in eam impetum faceret: cui leena
 illa occurrens confestim eum necauit. Rursus
 inmissus est illi leo qerat eiusde alexandri
 cui leena obuia uadens complexa est eum: &
 diu inter se feritate sua pugnantel pariter
 expuauerunt. Quod uidentes populi et mu-
 lieres: multo magis timere et flere coeperunt
 eo q leena: que illi auxilio erat: cum leone

fuisset mortua. Post hæc. Posthæc dimittunt ei plu-
rimas feras. Illa uo manib; extensis orabat. Et
cum compleisset oronem. conuersa uidit magnam
fossam aqua repletam: multasq; belluas marinas
habentē: et dixit. Nunc tempus est lauandi: ibiq;
se emisit dicēs. In nomine dei patris et filii et spūs
scī: Ego hodie baptizor. Populus deinde omnis
q; mulierum multitudo uidēs: lacrimata est
et coepit clamare. Holi thecla: nolite mittere.
Proconsul etiam prohibebat. dolens ne tantum
decus a bestiis comederet. At illa. neminem
audiens: misit se: hoc tantum dicēs in nomi-
ne tuo domine. Et statim bellue que illic erāt
ignis et fulgoris splendorem uidentes: mortu-
e supnatari coeperunt. Erat autē circa eam
quasi ignea nebula: ita ut neq; a feris con-
tingeretur: neq; unda posse uideri. At ue-
ro mulieres alius fortiorib; feris inmissis u-
lulabant: ne ab aliqua illaz discerperetur.
Ex quibus quedam aromata mittebant: alie
ueto nardum: alie iantium: quā plurimē
autē: pretiosum unguentum mittebant. Tā-
tam deniq; memorata; rez fere copiam ista-
dum iactauerunt: ut ipsa odoris abundan-
tia: omnib; feris in somnium conuersis a nō-
la eaz contingeret. At uo alexander: cum
uideret illā: nullis bestiarum morib; attre-
tari: ait proconsuli. Tauros hęc: ualde fe-
ces: ac metuendos: ad ipsos illam ligemus. Cui
proconsul dolens respondit. fac quod uis. Ita-
q; ligauerūt manus eius ac pedes: & medios
eant inter tauros statuerunt: et femorib; eoz
ignita ferramenta supposuerunt: quo ex do-
lore uulnerum ferociore effecti eam citius
interficerent. Uerum idē tauri cum exire
cepissent: flamma qua erant incensi: funes ex-
ulti sunt: quib; fuerat illa in nexa: que iam

erat: quasi non uincta. Dum hęc in stadio geruntur
 trifina iuxta arenam stans deriuit: atq; exami-
 nis facta est: ut et serui eius clamarent: mortuam
 eę trifinam reginam. Proconsul autē hęc audi-
 es obstipuit animo: omnesq; ad eum ciuitas cō-
 mota est. Alexander autem audiens procidens
 in terram proconsulem rogabat dicens miserē
 mei. Et tota ciuitas subclamabat: solue matu-
 rius hystariam: ne omnis ciuitas cum illa de-
 pereat. hęc enim si audierit cesar: fortasse
 ipsam et perdet ciuitatē: eo qđ trifina eius cō-
 gnata sit mortua. Tunc itaq; proconsul the-
 clam de medio ferarum uocauit: atq; perconta-
 tus est eam dicens: Que es tu: aut que sunt q̄
 circa te aguntur: quia nulla ferarum te con-
 tingit. Que rēdit illi. Ego dei uiui sum famu-
 la. Quod autē circa me dicitur est: quia in eū
 in quo deo p̄ri complacui saluatōrē mundi cre-
 didi: propter quem nulla ferarum: me contin-
 gere potuit. hic est enim deus solus salutis termi-
 nus et uite mortisq; discretio. Ipse enim fluc-
 tuantib; tranquillum existit refugium: hęc e-
 refectio eorum: qui pro dei nomine opprimū-
 tur: ipse est munimē hisq; spem suam in deo
 hnt: ut compendio dicam: si q̄s in hunc deū
 non crediderit: eternam uitam non hēbit:
 sed in perpetuum morietur: hęc cum audisset
 proconsul iussit uestimenta eius afferri: et in-
 diuitheclam. Illa autē ait. Qui me expoliatā
 ac nudam de igne eripuit: q̄ inter feras con-
 stitutam saluam conseruauit. Ipse me indu-
 et in die iusti iudicii sui uestimentū saluta-
 re. Que accipiens uestem suam: et induit se.
 Deinde proconsul uelociter curionem misit: ad
 populū dicens. Theclam religiosissimam
 dei famulam: dimitto uobis. Ad hęc multi-
 tudo populi et mulieres: maxima uoce clama-

bant: unūq; ore laudem referebant dicentes:
unus et uerus deus: qui theclam saluauit.
Tantus autē clamor extitit: ut ipsis uocibus
et omnis ciuitas motu quodā contremesceret.
Trifina autē hoc audiens cum frequentia populi
occurrit: et amplectēs theclam ait. Nunc cre-
do quōm mortui resurgunt: nūc credo quōm fi-
lia mea uiuit. Eam uero ad domum: et om-
nia mea tibi conscribo. At illa. pergens cum
ea ingressa est domum et regeuit ibi die-
bus octo. Sermonem eam suo catheticans:
ita ut ex ancillis audientes eam plurimē cre-
derent: et esset in domo maxima gratula-
tio. At thecla. paulum ubi esset regrebat:
de quo indicatum est ei: quod in smyrnis
esset. Quod cum auditum esset: adsump-
sit secum et alias: quas ipsa deo adquisierat:
et perrexit in smirnam. Ibiq; paulum rep-
periens sermonem dei docentem supuenit.
Qui cum eam uidisset: obstipuit. Simulq;
et alias intuens que cum ea erant: turbatus
est: timens ne forte aliqua temptatio accidis-
set ei. At thecla hoc intelligens ait. Paule
lauachrum accepi: quod enim operatus est tibi
in euangelio: operatus est et mihi in laua-
chro. Tunc paulus assumens eam: perduxit
eam in domum hieremie: et cum omnia que
gesta sunt: ab eadem didicisset: ipse quidem
mirabatur. Audientes uero. confirmabantur
in fide dñi yhu. Tunc pro trifina pariter o-
rauerunt. Post hæc: surgens thecla ait paulo
proficiscor iconio. Qui ei dixit. perge: et do-
ce dei sermonem. Trifina autē multam
uestem et aurum thecle sumiserat: ex qua
quantitate plurimam partē: paulo relinquit
ad usum scitorum et pauperum. Ipsa uero pre-
xit iconio. Et cum peruemisset illa in gres-

sa est honesti phori domum: et ibi se prostravit
 ubi paulus sedens antea docebat ac lacrimas
 dixit. Deus meus et huius domus in qua mi
 hi lumen effulsit iesu xpe filius dei: deus ad
 iutor me^{us} in carcere: adiutor ad iudicium
 auxiliator in ignem adiutor inter feras: qm
 tu es deus cui glia in secula: adiuua seruos
 tuos: & ora inimicoy in festa nobis obstrue
 T hamyrum p inde obitum repperit: mrem uo
 theocleam uiuam inuenit. Quam ade conuo
 cans ait illi. thecha mr ecce iam crede q ui
 uit domn^{us} in celis in sempiternu. Siue enim
 diuitias cupis dabit tibi in me: siue filiam q
 ris: ecce adsum tibi. Et haec testificans. in selu
 tia abiit: atq; multos in dno: illic dei doctrina
 illuminas cum bono cursu regeuit in pace.

Regnante dno nro iesu xpo: cui est honor et
 glia in secula seculoy amen. *iii. kl. octobr.
 dedica. basilice archangeli mihaelis*

Memoriā bñ mihaelis archangeli toto
 orbe uenerandam. Ipsi. n. et opere con
 dita: et consecrata nomine demonstrat ecclia
 Que non metalloz: sed priuilegio comendata
 signorum uulifata scemate: sed celesti est phi
 ta uirtute. Ut pote quam fragilitatis humane me
 mor archangelus celo ueniens: ad promerenda
 ibi mortalib; supnoy societate propria manu
 condere dignatus est. vertice si qdē excelsi mo
 tis posita de corpore eiusdē saxi spelunce in
 stat precauata ostenditur. Est autē i capanie
 fimb;: ubi inter sinum adriaticum et monte
 garganum ciuitas sepont^{is} sita. Q^{ui} a moenibus
 ciuitatis ad duodecim milia passuū erectus in
 cacumine supremo bñ mihael archageli qua pfa
 tus sum gestat eccliam. hac mortalib; hoc mo
 do cognitam libellus in eadē ecclia positus in
 dicat. Erat autē i eadē ciuitate uir prediel

nomine garganus. q̄ et ex uentu suo mōti uocabu-
lum indidit. huius dum peculia quorum infini-
ta multitudo pollebatur passim per deuexi mōtis
latera pascere. Contigit taurum armenti gre-
gis consortia spernentem angularē mcedere so-
litum: et ad extremum redeunte peculio domū
nō esse regressum. Quem dominus collecta ser-
uorum multitudine p̄ deuia queq̄ regrens
inuenit tandē in uertice montis forib̄ cuius-
dam assistere spelunce: tra p̄ motus: cur soli-
uagus mcedere: correpto arcu appetit illu;
sagitta toxicata: que uelut ueunti flamine
retorsum: eum a quo iacta est: mox reuersa
percuellit. Turbati ciues et stupefacti: qualiter
res fieret effecta. Non enim accedere propriū
audebat. Consulunt ep̄m qui triduo a deo
monuit esse ieiunio querendū. Quo pacto. Sc̄s.
dei archangelus ep̄m p̄ uisionē alloq̄r dicens.
! qm̄ benefecisti quod homines latebat a deo gre-
do mysterium. Causa uidelicet hominis suo
telo percussū. Sciatis aut̄ hoc mea gestum uo-
luntate. Ego enim sum mihael archangelus
q̄ in conspectu domini semper assito. Locumq̄
hunc in terris incolere: totumq̄ seruare insti-
tuens: hoc uolui probare in ditio omnium me-
que ibi geruntur: ipsiusq̄ loci esse inspectorem at-
q̄ custodem. his reuelationib̄ compertis: consu-
etudinem fecerunt ciues: hic dñm precib̄ sc̄m
q̄ deponere mihaelem. Duas q̄dē tibi ianuas
cernentes. Quarum una australis: que et maior
erat: aliquot gradib̄ in occasum uergentibus
adiri poterat. Sed ne ultra criptam intrare
ausi preforib̄ cotidie orōni uacabant. erat aut̄
ipsa domus angulosa: non in modum operis
humani per speciem fctā erectis parietib̄ neq̄
tecto altis: sed in star speluce precauata. Ac se-
pius imminentib̄ petris asperata scopulis diu

se altitudinis factus. et quod in aliquo loco et
 uertice premebat in alio uix potuisset manu
 attingi. Credo docente archangelo non orna-
 tum lapidum: sed cordis querere et diligere
 puritatem. Vertex uero montis. tam intrinsecus
 quam extrinsecus partim cornea silua detegi-
 tur partim utrenti planicie dilatatur. Inter
 hec neapolitani pagani adhuc ritibus oberran-
 tes. sepontinos et beneuentanos: quod est milibus
 a sepono distant: bello lacessere temptant.

Tantumdem salubri consilio repto populi christianorum
 triduanum fecerunt ieiunium. Sancti michaelis
 fidele patrocinii implorantes: ut eis liceret
 auxilium habere archangeli: contra paganos.
 Quo tempore adhuc pagani ludis scenicis et
 falsorum deorum incitant auxilia. Nocte
 uero quo mane dies belli imminebat: sanctus
 domini archangelus episcopi per sompnis populo christi-
 anorum astabat: preces dixit exauditas uicto-
 riam spondet ad futuram. Et quarta hora et
 diei anonuit esse hostibus occurrendum. Leni
 ergo mane. et de angelica certi uictoria do-
 minico redacti spiritu obuiunt christiani paganis.

At in primo belli paratu mons garganius in me-
 so tremore concutitur: fulgura crebra uolat
 et caligo tenebrosa: totum montis cacumen
 obduxit. Impleta propheta: que dominum laudat
 dixit. Qui facit angelos suos spiritus: et mi-
 nistros suos flammam ignis. fugientibusque pa-
 ganis: summentibus uictoriam christianis: partim
 ferro hostium: partim igniferis sagittis expulsi
 et neapolim fugientes sequentibus christianis ce-
 ciderunt aduersarii: meniaque sue urbis mo-
 ribundi subintrant: plusquam milia ducenta ful-
 mine interempti uiderentur: regi regum christo
 colla submittentel: armis fidei induatur: qui
 aut periculo euaserunt pro certo intellexerunt

quod angelus domini in adiutorium aduenit christianis
quia plusquam milia quinquaginta extra muros ciuitatis
prostrati fuerunt sagittis angelicis. Aduenerit
ergo mane: cum oblationibus et magna instan-
tia precum: ad templum archangeli. vota gratias
agentes regiam australem intrantes. Et ecce lon-
ga porticus in aquilone porrecta: et que ipsam
attingens ianuam posterulam ultra illam non
fuit ullus ausus ingredi. videntes ibi lapide
ante hostium spelince ad orientem: super quam
sunt uestigia preta artius: atque pstrictius: sic
iuuenis hominis uestigia solent super niuem ap-
parere. Atque ob hoc signum uestigiorum archa-
geli locus ille apothonia est uocatus. culmen quoque
uenerabile desuper mittentes. Intelligentesque christi-
ani: quod signum hoc presentie sue: sanctus domini
archangelus ostendere uoluit: atque in circui-
tu uestigiorum mittentes altaria in honore
sancte marie semper uirginis et sancti petri princi-
pis apostolorum: et sancti iohannis baptiste. omnia
desuper contexerunt palteolis uenerabilibus
semper mane uementes: gratias deo agentes. Quod
sic dignatus est. fragilitate humanam angeli-
co auxilio adiuuare. Nullus enim hic noctur-
no tempore ausus fuit ingredi: sed aurora facta
acta: matutinos ibi decantabant hymnos. con-
siliu facientes. inter se christianis: si ausi fuisset
locum hunc antistiti sui dedicatione confir-
mari. Et doctique uerbis uenerabilis episcopi
missos direxerunt ad romam. Virum apostoli cum
interrogantes: quid de hoc agendum fuisset
si ausi fuissent locum hunc consecrare qui
tunc de roma ciuitate super miliaria quinquaginta
pro persecutionem fugiebat: in firasti monte
absconditus fuit. Quem incolae sancti siluestri
clamant: quia ipse ibi propter fidei persecu-
tionem in ipso monte clau latuerat. Ibi quoque in

uentus doctor ap̄ticus: talia mandata remittens
 ep̄o. Si hominis est illam confirmare ecclia;
 que ab archangelo facta fuit: a deo querendum
 est initium rei istius. Et si uobis agendum ē
 illam dedicare: maxime hoc die quo uobis
 uictoria data ē super terram dei uoluntas p̄
 canda est. Ambo ergo agamus: cum cuius n̄ris
 ieiunium triduanum. Precantes filium dei
 q̄ gr̄am quam p̄ s̄mum sue sedis ministrū
 cōferre dignatus est. Et certum usq; in finem
 p̄ducatur. his omnib; ita gessit: tertia nocte locut⁹
 ep̄o: sc̄ti mihael dicens. Nō est uobis opus h̄c
 quā ego dedicaui eccliam dedicare. ego qui
 condidi et dedicaui. Vos aut̄ intrate: et me
 astante p̄rono: locum hunc precib; frequen-
 te. Et quidem ibi cras missam celebrate: po-
 pulus iuxta morem communicor̄: meum est
 ostendere quomō p̄ me metip̄m locū istum
 in terris consecraui. Leti ergo mane uene-
 runt: cum antistite suo popl̄i Sepiani: cum ce-
 reis et lampadib; et incensis uariis astantes
 sacrificio diuino intrantes templū archange-
 li. Altare quoq; uenerandū uidētes: et p̄te
 septentrionalē rubro cōtecto palliolo prope
 mediam parietē stans. Ex ipso aut̄ saxo quo
 sacra edis contegitur: dulcis et nimirum luci-
 da gutatim aqua dillabit: qua mcole stillam
 uocant. Propter hoc et uitreū uas ibi pendet:
 eiusdem receptui paratū. Populo aut̄ iuxta
 morem communicato: singuli solēt p̄ gradus
 ad hoc uocabulum ascendere donūq; cele-
 stis liquoris gustare. Nam et gustus s̄uauis
 est: et tactu salubris. Demq; non nulli post
 longas flammal februm: h̄c stilla gustata
 celere salutē cōsequunt̄: & uarias quasq;
 infirmitates stilla ista fugat. Quannū sepe
 angelicum auxilium nit̄q; deesse i loco isto

maxime tamen ipso die natalis sue ecclesie: maior
uirtus angelice potestatis credat: tunc adesse
quia in ipso die inuentionis ecclesie plus ma
ior populus uenire de prouinciis in circuitu
sitis. Omnes sani et gaudentes redeunt in
sua. Omnes dicentes gratiarum actiones: quod
per summum archangelum: cuius nome est inter
pretatum: qui sicut deus talem gram mundo
per eum donare dignatus est. Sicut ap[osto]lus di
xit. Quia angeli sunt: et ministraturi sp[irit]us
ministerium missi: qui hereditate accipiunt
salutis per auxilium eius: qui uiuit et regnat
cum deo p[ater]e sine fine p[er] eterna secula amen.

viii. idus octobris Passio pelagie uirginis.

In diebus illis fuit in antiochia uirgo no
bilissima nomine pelagia diebus de nocte
tibus oronibus uacans: toto metis nisu publi
ca negotia fugiens: sed quo magis uirorum
euitabat aspectus: eo amplius mulierum in se
concupiscentie stimulos excitabat. Pulchritu
do enim audita: nec uisa in alia uirgine ma
gis tunc non erat. Ideo q[ue] amplius desiderat
stimulis animus carnalium fatigatur cupidi
tatum scilicet amoris atq[ue] cognitionis: dum
et nihil occurrit: quod minus placeat et plus
putatur esse quod placeat. Quod non iudex
oculus explorat sed animus amator exoptat.
Itaq[ue] sancta uirgo pelagia: ne diutius alerent
potiendi spe cupiditatis integritate pudoris
professa sic extinxit improborum facies ut &
non amaretur: sed proderetur. Ecce persecutio
nis puella fuge te nescia: certe pauida ne in
cideret in inuidiarum manus: pudor ani
mum ad uirtutem para uit. Tam reliqiola
extitit beatissima pelagia: ut morte pro xpi no
mine non timeret. Tam pudica ut et expecta
ret. Venit enim corone dies: maximaq[ue] omniu

expectatio. Producitur namq; puella in medio
 professa q; est se pro xpianitatis obtentu seu
 castitatis religione certamen sustinere non
 recusare. Sed ubi uiderunt carnifices constā-
 tiam professionis eius metu pudoris paratā
 ad cruciatu: erubescēte ad aspectum uiroy
 excogitare coeperunt: quē admodum spetie ca-
 stitatis ipsius: seu religionis tollerent. vt cum ab-
 stulissent. quod erat amplius et eriperent qd
 reliquum erat. Aut sacrificare uirginem i
 aut lupanari prostitua uident. Quid colent
 deos qui sic iudicant: aut quem admodum
 ipsi uiuunt q ita iudicant: hic puella nō q
 de religione ambigeret: sed de pudore trēpi-
 daret ipsa secum: Quid inqt agimus. hodie
 aut martyr aut uirgo: altera nobis inuidet
 corona. Sed nec uirginis nomen agnoscitur
 ubi uirginitatis auctor negatur. Nam quē
 admodum uirgo: si meretricē queras: quē ad-
 modum uirgo: si adulteros dicas: quē admodum
 uirgo: si amorem perdas. Collerabilius est
 mētem uirginē quā carnem hēre. Vtrunq;
 bonum: si liceat: si nō liceat saltē nō homini
 caste: sed deo simul. Et raab meretx fuit: sed
 post q deo credidit: salutē inuenit. Et uidit se
 ut adultero placere ornauit: que tamen q
 hoc de religione: non amore faciebat: nemo
 eam adulteram iudicabat. Bene successit ex-
 emplum. Nam si illa que se comisit religioi
 et pudore seruauit: et priam: fortasse et nos
 seruando religionem seruabimus et castita-
 tē. Qd si uidet: pudicitiam religioni prefer-
 re uoluisse: perdita patria etiam pudicitia
 perdidisset. Itaq; talibus in formata exemplis:
 simul animo tenens uerba dñi quibus ait. Q-
 cunq; perdidit animam suam propter me
 inueniet eam. fleuit. tacuit. ne eā adulter lo-

quentem audiret: nec pudoris elegit iniuriam
sed xpi recusavit. claudite aurem uirginel: di-
citur puella dei ad lupanar: Sed aperite aurem
uirginel: dei uirgo prostitui potest adultera
non potest. vbi cumq; dei uirgo est illic dei tem-
plum est. Nec lupanaria infamant castitatem
sed castitas et loci aboleat infamiam. Discite mar-
tirum miracula scite uirginel: discite locoꝝ uoca-
bula. Strepent ancipites foris: certant singuli
q; predam p̄mus inuadat. At illa manibus ad
ad celum leuatis: quasi ad domum uenisset
orōnis: non ad libidinis diuersorium: xpe inqt
domuisti per gram tuam in conspectu scitoꝝ tuoꝝ
feros leones potens es et nunc in conspectu ancil-
le tue domare etiam hominum feras mentes.
Caldeis rorauit ignis: iudeis se unda suspendit
misericordia tua non natura sua. Susanna in sup-
plicium genua fixit: et de adulteriis triumphauit.
Aritit dextra: que tēpli tui dona uiolabat.
Nunc templum ipm adtrectat tuum: ne pa-
tiaris incestum sacrilegii: qui non passus es fur-
tum. Bndicatur et nunc nomen tuum: ut que
ad adulterium ueni uirgo discedam. Vix nā-
q; pellagia compleuerat precem et ecce uir mi-
let: specie terribilis irrupit in cubiculum in q
uirgo sc̄ta orabat. Quē uirgo deuotissima ui-
des cōtremiuit: sed nō est inmemor lectionis
diuine. Et danihel inqt supplicium susanne
expectaturus aduenerat: et quam populus dā-
nauit unius absoluit. Pōt enim et in hoc lupi r-
bitu ouis latere. h̄t et xp̄us milites suos: q et
legiones habent. Aut fortasse percursor intra-
uit ne uerearis anima. Tales inquit solet xp̄us
martyres facere. O uirgo fidel tua te saluam
fecit. cui miles. Ne quieso paueas soror: fr̄ huc
intraui: saluare animam nō pdere. Serua me
ut ipsa serueris: quasi adulter ingressus sum.

si uis martyr egrediar. vestimenta mutemus: con-
 uentumt mihi tua: et mea tibi. Sed utraq; xpo +
 tua uestis me uerum militem faciet: et mea te +
 uirginē consecrabit. Bñ tu uestieris: ego melius
 exuar ut me persecutor agnoscat. Summe hitum
 qui abscondit uirginē: trade qui consecret mar-
 tirē. Induere clamidē: que occultet membra
 uirginis seruet pudorem. Summe palliū quod
 tegat crines: abscondat ora. Solent erubescere +
 que non lupanar intrauerint. Sane cum egres-
 sa fueris ne respicias retro. Memor uxoris lothi:
 que naturam suam: quia impudicos scilicet
 castis oculis: respexit amisit. Ne uerearis: ne +
 quid desit sacrificio. Ego pro te hostiam deo +
 reddam: tu pro me militem xpo. hēs bonam mi-
 litiam castitatis: que stipendiis militat: semper ter-
 nis: lorica iustitię: que spiritali munimine: cor-
 pus includat. Scutum fidei: quod uulnus repel-
 lat. Galeam salutis: qua preincta ab inimicis
 iaculis tuearis. Ibi enim est presidium nrę salu-
 tis: ubi xpus ēē cognoscitur. Quoniam mulie-
 ris caput uir uirginis xps. Et inter hęc uer-
 ba clamidem exiit: suspectus adhuc hitus p-
 secutoris et adulteri. vt uirgo ceruicem: clami-
 dem miles offerret. Que pompa illa: que gratia
 cum in lupanari ambo de martirio certantur.
 Addantur persone miles et uirgo. hoc est dissimi-
 les inter se nature sed dei miseratione cōsimiles:
 ut compleatur oraculum. Tunc lupi et agni:
 simul pascentur. Ecce agna et lupus: nō solum
 pascentur simul sed etiā immolantur. Qd ptra:
 Mutato hitu euolat puella de laqueo: iam non
 suis alius ut pote q̄ spiritalib; ferebat. Et quod
 nulla unq̄ uiderunt secula: egreditur de lupa-
 nari uirgo sed xpi. At illi qui uiderant oculis
 et uidebant: ceu raptores ad agnam: lupi fre-
 mere ad predam: unus q̄ erat imodestior itro

uit. Sed ubi ausit oculis rei textum: quid hoc motus est?
P uella ingressa est uir uidet. Ecce non fabulosum
illud cetera pro uirgine: sed quod uerum est miles ex
uirgine. At et audieram et non credideram quod a
quas christi in unum conuerterat: iam mutare coe-
pit et sexus. Recedamus hinc dum adhuc quod sumus
sumus. Nunquid et ipse mutat sumus: quia aliud cerno
quam credo. Ad lupanar ueni. Cerno uadimonium.
Et tamen immutatus egrediar: pudicus
exibo. Quia adulter intraui iudicio: et quia debe-
batur tantum corona uictori: damnatus est pro
uirgine qui pro uirgine comprehensus est. Ita
de lupanari non solum uirgo sed et martyres exi-
erunt. fertur puellam ad locum supplicii cucur-
risse: certasse ambo de nece: cum ille diceret: ego
sum iussus occidi: te absiit sententia quando me
tenuit. At illa clamare coepit: non ego te uadimonium mor-
tis elegi: sed predam pudoris optaui. Si pudor quaeritur:
mandat sexus. Si sanguis exposatur: fidei-
iussorem non desidero: habeo unde dissoluam. In
me lata est ista sententia que pro me lata est.
Certe si pecunie te fideiussorem dedissem: et absen-
tem iudex tuum centum feneratori adiudica-
set: eadem me sententia conuenires meo patri-
monio soluere tuos nexus. Si recusarem quis
me indignam morte censeret: quantum maior
est capitis huius usura. Moriar innocens ne mo-
riar nocens. Nihil hic: medium est: hodie aut ero
tui sanguinis aut martyr mei. Si cito redii quis
me audet excludere. Si moram feci: quis audet
absoluere. Plus legibus debito rea non solum fugere
mee: sed et cedis aliene. Sufficiunt membra
morti: que non sufficiebant iniurie. Est in
uirgine uulneri locus: qui non erat contume-
lie. Ego obprobrio declinaui non martirium tibi
cessi. Vestem non professione mutavi. Quod si
precepis mortem non redemisti me: sed circū

uenisti. Caue queso non contendas. caue non contradicere audeas. noli eripere beneficium: quod dedisti: dum mihi hanc sententiam negas: illam restituas superiorem. Sententia enim: sententia superiore mutatur. Si posterior me non tenet et superior tenet: Possumus uterque satisfacere sententiae: si me prius patiaris occidi: non habet aliam in te: quam exerceant penam. Inuigine obnoxio pudorem. Itaque gloriosior eris si uidearis de adultera martyrem fecisse: quam de martyre adulteram reddidisse. Quid expectatis: duo contederunt. et ambo uicerunt. Amboque martirii palmam christo opitulante adepti: pro ipsius nomine agonizantes: coronam perpetuae felicitatis: percipere meruerunt. Nec diuisa est corona: sed adita itaque sancti martyres inuicem sibi beneficia conferentes: alter a principio martyrio se dedit alter effectu.

Passa est beatissima uirgo et martyr christi pelagia: octauo idus octobris. Regnante domino nostro ihesu christo cui est honor et gloria in secula seculorum amen.

Vii. idus octobris. passio sancti domnini martiris.

Tempore maximiani imperatoris facta est persecutio magna super christianorum genus. Seuebat autem super eos: qui se a sacrilegio demonum separare meditabatur. Dederat autem in mandatis omnibus prefectis: ut si quis inueniret christum adorare: multis tormentis et cruciatibus diuersis atque capitali sententia puniretur. Dum haec agerentur anno sexto imperii sui promouens se de romana urbe uenit in mediolanensium ciuitate. Dedit itaque omnibus in mandatis: ut ubi christiani et deum colentes inueniri fuissent: multis tormentis cruciarentur et multa uerbera promittentes paterentur uniuersum populum ad culturam deorum suorum reuocare. Eodem tempore promouens se de italie finibus: cum una parte exercitus sui uenit ibi aliquantos qui se cum omni uirtute

sua dño yhu xpo seruire disposuerant. Q̄ cum inter-
rogati fuissent uno ore respondentes dixerunt. Nos
serui xpi disponimus ee. R̄ndit maximianus impe-
rator: De quo xpo dicitis. S̄c̄i uō respondentes
dixerunt. Nos de xpo filio dei dicimus. Impera-
tor dixit: De quali xpo nuntiat: de illo q̄ aui-
deis crucifixus est. Ille se ab eis non potuit liberare
uos qualem fiduciam hētis in illo: qui se minime
potuit de uerbis iudeor̄ liberare. Sed ab eis cru-
cifixus pependit in ligno flagellatus: ferro animā
reddit: et in monumento sepult⁹ est. S̄c̄i uō respo-
dentes dixerunt. Imperator crudelissime et dei ty-
ramne: niscidonum dei sciebas: talem blasphemiam
in dño dicere non audebas. Nam ille dominus
nr̄ iesus xpus: terrenus homo non fuit: sed pute-
rum uirginis marie descendit in terram et mul-
ta mirabilia fecit coram p̄ncipib⁹ sacerdotum uel
populo. Qui coram omnib⁹ mortuos suscitauit le-
prosos mundauit: paraliticos curauit: et demoia
eiecta ab hominib⁹ fugauit: Languentibus et egris
qui non ualebant de lectulo suo se leuare: ille in-
dicto ori sui omnes saluos fecit. Audiens hec im-
perator: in ira furoris sui deos suos adduci: et
diat ad illos. Venite adorete deos meos: qm̄
uos tantam patientiam hēt: et offerte eis sacfi-
cium et incensum: ut non malis tormentis et
multis uerbis cruciati capitali sententia depu-
temini. S̄c̄i dei dixerunt. hęc scias impator ne-
quissime q̄ nos deos tuos non columus: q̄ nō
talent gressus mouere: nec flatus hēt: nec si-
bi ip̄i aliquid boni possunt prestare. et nos quō
possumus: q̄ iam domino iesu xpo deputati sum⁹
seruire idolis tuis que statuisti: que nec flatus
hēt: nec loquunt. Tunc imperator ira replet⁹
iussit eos apprehendi. et omnium capita detru-
cari: octauo klen das septembris. Tunc itaq̄
erant ibi multi xp̄iani fere numero q̄ngenti

inter quos erat beatus dominus cubicularius p-
 mus. a quo quotidie imperator coronabatur
 et imperatori coronam ipse conseruabat: con-
 uocatis itaq; omnib; xpianis: q de numero eius
 erant: dixit ad eos. Frs k rmi: uidetis homine
 sacrilegum: qui nec deum timet: nec anime sue
 aliquam cura operat: ut possit eam de inferno
 inferiori liberare: sed repletus omni malitia et
 diaboli operationes sunt in corde eius. Sed ita
 iam comprehensus est: ut omnib; diebus uite
 sue suam animam de manu diaboli non possit
 liberare. Sed uidete quia infernus illi apertus
 est: et omnes iniquitates antiquas: que ante
 secula omnib; malis collate sunt: diabolus an-
 tiquus serpens: in eius posuit potestatem: et
 nunq recordatur ad deum: aiā suā liberare
 aut saluare. Et uel si inter homines imperator co-
 ronatus est: maiora tormenta ei detentur. Sed
 audite me dilectissimi frs: consilium meum do-
 uobis. Post q agnoscimus: quia omnis homo mo-
 riturus est: ab eius insidiis nos non celemus.
 Et statuit omnib; quingentis uiris: ut ad ciuitate
 romanā confugium facerent. Tunc dicunt impi-
 audi nos pessime imperator. Nos quidem: quos co-
 spicis: omnes generaliter deuoti deo sumus serui-
 re: et dno iesu xpo filio eius: que tu non es dignus
 uidere nec opera eius. Sed hoc scias inique et
 pessime imperator: quia nos deos non colimus
 nec fallacie tue consentimus. Est enim deus in
 celo quem colimus: cui nos deputati sumus sin-
 cera mente seruire: nam non idolis tuis: neque
 falsitati tue. Ille uero: qui corda nra cognoscit
 et mentem nram intelligit: ipse nobis tuis et
 tormentis auxilium prestare potest remediū
 sanitatis a eodem recipere deuotamente spera-
 mus. Audiens hoc maxmianus imperator et
 mira furoris sui: iussit eos decapitari. Tunc ap-

prehensi sunt aliquanti ex ipsis et in suam patriam eos iussit uenire. Sanctus uero dominus cum aliqua multitudine promouentes: ut ad romanam ciuitatem reuerti festinarent. Qui promouentes se alii per flammianam uiam alii per aureliam alii per claudiam fugiebant ante conspectum furoris ipsius. Beatus uero dominus prexit uia claudia: et dum uenisset quindecim miliario a iulia grisopoli ciuitate: missi impiissimi maximiani imperii: coniunxerunt eum in loco circa fluum: qui uocatur sesterionem ibique in media publica claudia dicitur: missi crudelissimi imperatoris: exhibuerunt gladium et amputauerunt caput eius. Sanctus uero dominus mittens manus suas: et apprehendens caput suum de terra: colligens: et transiit fluum sesterionem. Et quantum ad iactum lapidis sustulit caput suum: ibique paulauit. ubi multi egri de diuersis locis occurrunt: ut ab eode curam sanitatis recipiant: ubi florent orones eius usque in odiernum diem. Posthac autem multi egri: audientes de diuersis prouinciis mirabilia que faciebat: concurrentes uenebant ad eum orandum. Sanctus uero dominus beneficia et sanitatem eis prestabat. Inter quos uenit unus eger alligans equum suum: et ingressus est ante conspectum sancti domini: lacrimabiliter cepit rogare: et beneficia eius deprecari propter tribulationem ualitudinis: uel egritudinem quam habebat. Quod subito recepit sanitatem suam. Egressus foras: equum quem dimiserat non inuenit. Iterum introiit ante conspectum beati domini: cepit lacrimari: et pronus se iactauit in terram et querelando dixit. Sancte domine ad tua beneficia cucurri: ut hec patiar. Et regressus foras conspexit ad publicam: et uidit illum hominem cursu rapido reuer

tentem et equum quē tulerat reuocabat et reddidit in manu eius. Tunc ille eger salu^s factus fuerat: corde coepit gr̄as agere deo p̄ri omnipotenti: qui sc̄to suo domino mirabilia facere dignatus est largiri. Sc̄tus uō dominus depositus est septimo idus octobris. Regnante dño nro iesu xpo: cui est honor et gl̄ia in secula seculor̄ amen. .iiii. idus octobr. dep.

In diebus illis agnita ut p̄ *mong ep̄i*. factus sui xp̄iani aūq̄ b̄tissim^o antistes fidei plenissime perceptione: admodum letus et efficitur: et dans laudes immenso deo. his et oculos lacrimis suffusus inquit. o. mira potentia creatoris. o. preferenda pietas redemptoris. cuius nuptii citata facultas iubeat cui uelle fecisse est. Implesti dñe yhu quod te indubitata fide: sedulus exorabam. Implesti quod te cito: impleturum tuus sepissime clientulis repromittēbam. Implesti q̄ me predicata predicente: perfidor̄ uesania deridebat. Iam nunc letus mortē operiar: que ut pollicē dignat^o est: uite porta fiet sine fine mansure: eis quite dñm pura mente dilexerunt et q̄sierunt. Et conuersus discipulis assistentibus ait. Letamini inquit Kimi. et totis pie uocis deum nrm laudate preconis quia non est oblit^o orōnis nre: sed sue clemens annuit familie. Noueritis aut̄ maximam in hoc factō xp̄iani nominis ortam inimicis mundiam. Quia et totius bonitatis emulum grauib^{us} atq̄ atrocissimis liuoris antiqui stultis cocitatu: et exsuscitatis rarum furis: illico bellum ab eo cideat. Iam terūq̄ crucei clades ac dira penarum existia xp̄i fidelibus atrocius solito et supra quā credi pot̄ ipsius instratu: nequissimo ingerenda. Sed uos illa metuere nolite: nolite pauescere. Immensa q̄dem contra dei eccliam mēdia: mille

nocendi artium magis excitatur est: sed uelocius
extinguenda: in gruente desupiore: celestis
misericordie. Cunctis paucis conticuisse prope
dit astantes pro his que dixerat non modice per
turbatos: ac flexo in oratione quia id loci eos
stare contigerat. populus aliquandiu precibus
incubuit pro suorum constantia filiorum
premi domini ihesu interpellaturus: at hi qui presentem
aderant primum stupuerunt: quod sermonis ipsius ef
ficaciam: nulla interrupit rei geste dissonan
tia. Ex illo non solum uenerari: amplius
extolli a credentibus sed in super metui ab in
credulis coepit: qui eum non sine diuino no
mine: tantam predicendi futura obtinuis
se fatebantur sciam. Nam et ob id eum magno
deo appolline satum astruere non dubitabat
eo quod esset totius prudentie excepta christiani
tate perspicuus exquisitor. Erat enim uir domini
omnibus ad se conuenientibus ita affabilis: ut
esset mitibus simplicibusque dulcis affatu: blan
dus alloquio: sollerti oribus uero solertissime di
sertus: atque ad opposita irrefragabiliter pru
dentissimus. hoc ipsum quoque sermone loco et
ducens: si infirmis fratribus operam suam exortati
onis tribuere. Sciebat namque: quia sicut
preceptum est ut diligamus proximum
Que duo quod diu in corpore mansit: ita in
conuulso retinuit: ut eandem usque ad senec
tam diuinis officii uigilantiam: eandem
sanctorum necessitatibus fratri ad ultimum usque mo
mentum uite curam impenderet. Sicque et
per annos circiter quinquaginta et nouem.
Pastorale onus parimenti et corporis con
stantia sufferens: nunquam a sibi commisso ua
cauit obsequio fenerando uidelicet audi
torum mentibus credita sibi talenta: et fame
licis gregibus uerbi dei pabula ministrando

Etiam tempus aderat: de quo sapientissimus sa-
 lomon ait. Tempus mittendi lapides: et tempus
 recoligendi. Tempus inquam erit quod edificium et
 illius celestis hierusalem redintegrandum
 unum lapides: qui per orbem dispersi erant: terra-
 gonum recollecti uirum: et angulari lapidi
 reconfignati: semper mansure dei domui et-
 terne in celis copaginentur: nunquam amplius
 dispergendi. Cuius uir deo dilectus intelligens
 satagebat pro uiribus purissimam sui cordis ef-
 ficere margaritam: cupiens otius dissolui et
 esse cum christo. Si quidem ad annum usque philip-
 pi septimum: qui et ultimus cuius paulo ante
 meminisse contigit: ad multorum profectum fu-
 erat reseruatus. Conuocatis ergo filiis in christum
 et fratribus: indicat resolutionis sue diem appro-
 pinquasse: et ut se cum omnibus committeret
 admonet: cum quibus orans flectensque genua
 uelut in soporem: ita est resolutus in morte:
 uel magis in uitam: que sola uere uita dice-
 da est. O. ineffabilis gratia meriti. o. admiran-
 da uocatio properantis. Nam ne forte gloriosi-
 senis animus a tempestate turbaret: post pau-
 lulum secutura: solemnitate domini: quam diu
 prestolata fuerat: latenter uidit et ingredi
 meruit. Tunc uniuersi qui aderant admira-
 tione maxima hnti: de tam subito beati uiri obi-
 tu: in exta sim pene delapsi sunt. Videntes eum
 cuius ante modicum spatium benedictione so-
 lita dulciq; osculo pacis: quod indifferenter quibus-
 cunq; de clero uel plebe libare solitus erat assidue:
 refoculati: quod ammodo ac iocunda-
 ti fuerant inopinata uocatione sublatum
 ex corpore quid mirari: quid ue dolere: quod
 etiam gaudere deberent: anxiiis pectoribus
 hesitabant. Tandem aliquando in lacrima et
 resoluti mixtis interdum singultibus in ge-

mescentes tollunt patroni sui funus recens: et illud
predecessorum eius tumulis adiungunt. O locus usque nunc mortalibus manet incognitus
pro eo maxime: quod tunc ob nefandas per
secutiones scelerum: occulte corpora sepultu
re mandabant. Unde accidit: ut longe laten
tibus annis: loco uenerando memorie fidelissimi
extenderent. Tantoque sunt celebritati mutue
clariora: quanto non humana sed diuina fuerint
indagine reuelata. Obiit autem uir domini me
morandus presul monas. viii. kl. aprilis. fuit
autem temporibus seueri antonini macrini: au
relii: alexandri maximi: cordiani: et philip
pi principis: qui ut prefatus sum primus ex
augustis: christianum nomen suscepit seruauit
et coluit. Qui non post multum temporis: uelut
quodam nitido augustalium primiciarum
mampulo ad celeste horreum delato: et felici
numinum dignitate de terreno et uolatilia
ad supernum et penne regnum transuecto: ex
horruit humani generis inimicus: tantaeque pre
rogatiue cumulo inuidit. Illico romani agri
superciliosam: sterili et uenti repleuit urtica.
Qua in grauescente: italium agricolarum quaque
uersum incendientium exurebant uestigia.
et quieti opera dare nequaquam patiebantur. Emer
sit et enim pro philippum uesanius decius per ty
ranidem cesaris successor effectus: qui sui de
cessoris odio stimulatus: toto conamine dei do
mum conatus est funditus euertere. Primum
nempe non quoslibet christianorum: sed ipsos ma
xime ecclesiarum presules iussit interfici. Tum
deinde uario penarum genere exosam celo ter
raque proturbare christiani nominis religionem
deorum templa destrui: dei ecclesias destrui:
altaria sacrosanta profanari et pollui: puta
res ipsam imperio eius cessisse maiestatem

& suis ultra uernaculis subuenire nō posse. Ex templo a paganis xpi cultor es diuersissimis tormentis proteri cernentibus insultari ubiq; et sine clamari uideres: ubi est deus eorum: sed deus n̄r i celo + sursum. i celo et sup terram omnipotes: nō passus est diu despici a perfidis. Quoniam immo celestem ubi uoluit pharetra exeruit & sui nominis inimicū: nō totis duob; annis i male precepto p̄cipatu exactis: cum filiis pariter execratū roma nō apice uitaq; priuauit. Regnate dño n̄ro ih̄u xpo: cui ē honor et glia i secula seclor; amen 4.

XV. Kl. nouembr. depositio luce euāgeliste.

Lucas medicus: q̄ fuit natione syrus anthiocenſis: discipulus ap̄toꝝ. Postea paulū conſecutus: ut eius scripta indicant: greci sermonis nō ignarus: ſectator pauli ap̄ti: comel p̄egnationis eius ſcripſit euangelium. De quo idē paulus inquit: miſimus ad uos fr̄em n̄r̄m: cui laus in euangelio per omnes eccl̄ias eſt: q̄ cū iam ſcripta eſſent euangelia per matheū qdē in iudea: per marcum aut in italia: ſc̄o miſtiq̄ te ſpu in achae partib; ſcripſit euangelium: ſiḡficant etiam ipſe alia eē deſcripta. cui extra ea. ordo euangelicę deſiptionis expoſit. iam maxima neceſſitas laboris fuit: ut p̄mū grecis fidelib; omni prophetatione uenturi i carne dñi + n̄i ih̄u xpi: manifeſta humanitas: ne a iudaicis fabulis attēti in ſolo legis deſiderio tenerentur. Ne uel hereticis fabulis et ſtultis ſollicitudinibus ſeducti exciderēt a ueritate. Nam lucas nō ſolū ab ap̄to paulo didiciſſe euangelium: q̄ cum domino in carne non fuerat: ſed a ceteris ap̄tis qui eum in carne uiderunt. Quod ip̄e quoq; lucas in principio uoluminis ſui declarat dicens. Et ſicut tradiderunt nobis: qui in principio eū uiderunt: et miniſtri fuerunt ſermonis. Igitur euangelium xpi ſicut audierat ſcripſit. Aliud

8

quoque uolumen egregium. quod titulo aptorum +
actutum prenotatur. cuius historia usque ad bie
nium rome comorantis pauli peruenit. idem
a quatuordecimo neronis anno ex quo intelli
gimus in eadem urbe librum fuisse compositum
Et sicut ipse uidit scripsit. De quo luca in argu
mentis euuangelii ita dictum est. Seruiens do
mino sine crimine. Quod autem medicus fuit
diuinitus procuratum est: ut qui prius egris
corporibus antidota carnalia adhibebat: post
modum antidota spiritalia egris mentibus ad
hiberet. Nam quotquot salutaria monita in
eius dictis repperimus: quasi tot antidota spi
ritalia ab ipso accipimus. Depositus est autem quatuor
Klary noue. lxxv. etatis sue anno: et sepultus
est constantinopolim. Ad quam urbem uicesimo co
stantini imperis anno: ossa eius cum reliquiis
beati andree apti translata sunt. Regeunte domino nostro
ihesu christo: cui est honor et gloria in secula seculorum amen.
XI. Kl. nouem. passio beatorum martirum col

Licet omnium sanctorum uel **in** **g** **e** **t** **d** **a** **m** **i** **a** **n** **i**.
netanda gesta reuerenter piissimis ani
mis legantur et nuntientur: nec quisquam possit: seu
legendo siue audiendo gesta sanctorum piger ac
fide tepidus remanere et non discussa mentis
infirmitate alacer ad eorundem sanctorum uene
rabiles palmas festinare. Denique temporibus dio
clitiani et maximiani fuit quaedam mulier in
ciuitate egea uenerabilis ac timens deum nomine
theodote. hęc omnibus diebus uite sue seruiens
domino et piis operibus insistens ac faciens ma
data dei: sanctos geminos fratres cosmam et dami
anum enixa est. quos cum emittisset et tris
instruxisset medicinam artem a sancto spiritu
docti sunt: curare secundum euuangelium
omnem egritudinem: et omnem infirmitatem
non solum in hominibus: sed etiam in iumentis

ut impleretur sermo profeticus: homines et iumentum
 saluabis domine. Passiones enim que curabantur
 he sunt. Cecis uisum in nomine ihu xpi restitue-
 bat: claudis gressum: surdis auditum: mancis re-
 stauracionem. Spis immundos ex obsessis corpo-
 ribus repellabant: et omnem amaritudinem a cor-
 pore humano detrahebant: per gratiam celestem.
 Et hec facientes: a nullo aliquid tam diuite quam a
 paupere accipiebant: mandatum saluatoris cus-
 todientes: gratis accepistis gratis date. Eodem te-
 pore fuit matrona quedam nomine palladia clemi-
 ca. hanc omnem censum proprium: cum erga me-
 dissos: et nihil proficisset cognita opinione san-
 ctorum cosine et damiani festina cucurrit. Com-
 plexa quoque pedes eorum: postulabat ut eorum uisita-
 tionem mereretur. Qui quoque fide eius explorata pro-
 proque animo: eam domino iuuante curauerunt.
 Que agnoscens: quoniam per eos: dominus curare eam
 dignatus est: laudem dedit deo: quibus hanc co-
 ronam uirtutis et curationum contulit gratiam.
 Sciens autem quia a nullo: neque a diuite neque a
 paupere: quicquam accipiebant: occulte obtulit
 sancto damiano quoddam munus. Et cum nollet
 accipere uolebat se pedibus eius. Et sacramentis
 terribilibus constrictus suscepit munusculum eius
 ne spernere uideretur nomine domini per quod adiu-
 ratus est. hoc cum sanctis cosmas conperisset: ualde
 contristatus est: precepitque ne corpus eius una
 cum ipso sePELLIRET. In eadem nocte apparuit seruo
 suo cosine dominus dicens. Quare sic locutus es pro
 illud munus. Non mercedis gratia: sed pro nomine
 meum adiuratur suscepit mutus. Multis igitur
 mirabilibus factis quadam die inuenerunt came-
 lum debilitatum arte diabolica. Que sanum
 restituentes illesum abire iusserunt. Sed ut
 eorum uita amplius passione claresceret: facta
 est persecutio christianorum in ciuitate egea pro consu-

le uero lilia. Sedens itaq; pro tribunali: audivit
ab officio suo uitam beatissimorum martyrum col-
me et damian: que et quanta per eos domini
circa egrotantes agere: eo quod esset christiani et me-
dicine artis apprimè imbuti: circumueintes ci-
uitates uel prouincias infirmos curantes: et om-
nes oppressos ab spiritibus inmundis in nomine
illius qui dicitur christus curantes: sed et alia si-
gna in nomine eius facientes. hec uidentes cul-
tores deorum nostrorum recedunt a sacratissimis
immolationibus eorum. his magis consentientes
Audientis igitur preses hec uerba: dirigit quosdam
de officio: qui eos tenerent: et statim ab appariti-
onibus presentant. Sancti uero martyres itabant et
hilariter uultu. Aspiciens eos impiissimus preses
dixit. Quare uos circumueintes ciuitates ut
prouincias: quod plurimos cogitis recedere a deorum
nostrorum cultura. Nisi acquieveritis: consummabo cor-
pora uestra. Primum quidem dicite mihi cuius
estis prouincie: et que sunt nomina uestra: uel
cuius sitis fortune. Martires dixerunt hec si
uis scire a rabie prouincie cuius sumus. Nomina
autem uestra hec sunt. Ego quidem colinas dicor.
frater meus damianus. fortuna autem que sit igno-
ramus. christiani enim sumus ex magno quod
habetis autem et alios fratres. si uis nomina eorum dicam
tibi. Preses dicit. Dicite ergo nihil metuetes.
Sed colinas et. Nomina eorum hec sunt. Anthimus.
Leonius et eu preprius. Preses dicit. facite eos ad me
uenire. Euntes uero beati martyres: cum officio
adduxerunt eos ad presidem. videns eos pre-
ses dicit. Tractantes quod expedit uobis: accedi-
te et sacrificate diis nostris. Si uero nolueritis: auciam
uos tormentis negare faciam christum. Sancti martyres
sicut ex uno ore dixerunt. Tormenta tua ualde
contempnentes non timemus. fac ergo quod putas
Nam idola surda et ceca: que sunt lapides et erame-

ta deos dicere non possumus. Audiēs h. et preses: p̄
 cepit uinctos manib; et pedib; fortiter torqueri.
 S̄c̄i martires dum torquerent̄ dicebant. Dñe re
 fugium factus es nobis a gnatione et progeme. p̄us
 q̄ montes fierent et firmaret̄ orbis terre a seculo et
 usq; in seculum tu es. Ne auertas nos dñe inhu
 militatē. & dicas conuertimini filii hominū. Conuer
 tere dñe aliquantulum et deprecare super seruos
 tuos. & libera nos a laqueo diaboli et filii eius li
 sie presidis quia in te sperauimus domine et tu
 es gloriosus in secula. et dixerunt amen. hęc aut̄
 orantes manebant illesi. Et dicebant ad preside
 Si habes crudeliora tormenta: infer nobis: ut co
 gnoscas. quia mihi nobis tormenta tua preualeāt
 adiuuante nos x̄po. Preses dixit. Ego quidē pu
 tabam per parua tormenta suadē vobis: ut ap
 plicare uos ad propitios deos. Sed ut uideo p̄
 seueratis adhuc in impietatib; ur̄is. nolētēs con
 uerti ad deoz nr̄oz sacrificia: ut impleatis pre
 cepta impatoz. Propter hoc p̄cipio uinctos uos
 catenis in mari precipitari. S̄c̄i martyres dixe
 runt. Expecta paululum et uidebis dei nr̄i uir
 tute fieri nobis. vincti aut̄ catenis secundum
 presidis preceptum pergebant gaudentes et psal
 lentes. In uis testimoniaz tuorum domine &
 delectati sumus sicut in omnib; diuitis. Prop
 ter nomen tuum domine si ambulemus in
 medio umbre mortis: non timebimus mala
 quoniam tu nobiscum es domine. Virga tua
 et baculus tuus: ipsa nos consolata sunt. Para
 th̄i in conspectu nr̄o mensam sp̄alem aduersus
 eos qui tribulant nos. In pinguasti in oleo capi
 ta nr̄a: et p̄culum tuum in diu testamēti me
 brians nos: et misericordia tua subsequitur nos
 omnib; dieb; nr̄is: et perducet nos in portum
 uoluntatis tue. hęc illis psallentib; uenerūt
 ad locum: et accipientes eos ministri: secundū

q̄ eis fuerat preceptum: miserunt eos in mare. Sta-
tim angelus dñi affuit: et dirupit uincula eoy
et iecit eos de mari illesos. Euntel uero militel
nuntiauerunt presidii que uiderunt. Audiens.
uō preses iussit eos ad se perduci. Et stantib; eis
dixit. Per deos magnos: in maleficiis uincitil:
quia et tormenta contemnitil et mare sopistil.
Docete ergo et me maleficia ur̄a: ut ego sequar
uos communicans operib; ur̄is. Scti uō cosmas
et damianus dixerunt. Nos maleficia nescim⁹
xp̄iani enim sumus et in nomine xp̄i maleficioy
uirtutē ad nihilum deducimus. Si uis esto xp̄i-
anus et uidebis dñi nr̄i yhu xp̄i uirtutem. Pre-
ses dixit: In nomine adriani sequar uos. At ubi
hūc sermonē dixit. statim aduenerunt duo t̄
negissimi sp̄us missi ab angelis et cedebant eum
factem. Preses uō cum diu torqueret dixit ad
sctos martires. Deprecor uos. o. boni militel.
orate pro me ad dñm nr̄m: quo possim ab ist-
tis demonib; liberari. Scti uō cosmas et dami-
anus: orauerunt ad dñm yhm xp̄m: ut ces-
sarent demones ne eum torquerēt. Et statim
demones nusq̄ comparuerunt. cum aut̄ recess-
issent demones ab eo: dixit. Videtis qualiter
dii indignati sunt: a duersum me: quia de-
relinquere eos cogitabam. Scti martyres dixē-
runt: non intelligis insensate diabole. h. erem-
te fieri. Sed tu adhuc p̄manes ī incredulitate
deos nominans idola muta et surda et sine
deo. Percipe intellectum et cognosce deum q̄
tibi uitam tribuit: et noli confidere in operi-
bus manuum hominum. h. ec audiens proco-
sul furore commotus dixit. tam non patiar
uos blasphemare me iuriantes. Sed adimplebo
in uos m̄ptoy iussa adquietescere nolueritis +
eorum diuinis sanctionib;: et h. ec dicens ius-
sit eos in carcerem recipi: donec cogitaret +

quomodo eos pderet. Dum aut ducerent sc̄i martires
 psallebant dicentes. Cantemus domino quia mira-
 bilia fecit nobiscum: saluauit nos dextera sua et
 brachio suo sc̄to. Notum fecisti dñe salutare tuum
 et coram gentib; reuellaisti iustitiam tuam. Memor
 fuisti mīe tue et ueritati tue domus isrl. videant
 omnes fines terre salutare dei nr̄i: et hęc psallentes
 in carcere non cessabant. Sequenti uo die procon-
 sul sedens pro tribunali iussit in cōspectu suo ad-
 duci sc̄tos. Cum aut adducerentur dicebant. Da
 nobis dñe auxilium de tribulatione et uana +
 salus hominū. In deo faciemus uirtutē: et ip̄e
 ad nihilum deducet tribulantes nos. Et hęc +
 dicentes: uenerunt ante preside. Vidēs aut eos
 preses dixit. cogitasti uobiscum: aut adhuc per-
 manetis in insana iura. Sc̄i martyres dixerunt.
 Audi nequissime inimice ueritatis. Nos xp̄iani su-
 mus: et usq; in finē pro ueritate dimicamus et
 non negamus omnium dñm q nos fecit: dum n̄
 essemus: nec uanas imagines deos nominare pos-
 sumus. Nūc aut si qd cogitasti aduersum nos
 exerce. Audiēs hęc preses: et cogitans qd nihil
 aduersus eos preualetet: nec possēt eos separare
 a xp̄i fide furore commot̄ iussit afferi tormēta
 ignem copiosum succendi: et ibi precepit mitti
 sc̄tos martyres. Missi aut in ignē sc̄i martyres:
 deambulabant in medio fornacis sicut in para-
 diso. Exultantes enim psallebant dicentes. Ad
 te leuamus oculos nr̄os q h̄ntal in celis. Ecce sic
 oculi seruatorum in manib; dñoy suoy. Ecce sic
 oculi ancille in manib; dñe sue: ita oculi nr̄i
 ad dominum deū nr̄m donec misereat nobis.
 Miserere nobis dñe miserere nobis: qd multum re-
 pleti sumus contētionē. Respice in nos dñe ie-
 su xp̄e: ut non dicant q nō nouerunt nomē tuū:
 ubi est deus eorum i quē sperauerunt. Orantib;
 aut sanctis: statim nutu dei ingressa ē flāma

et combusit plurimos impiorum et mortui sunt.
Scti uero apparuerunt illesi: ita ut nec capillus eorum
exustus fuisset ab igne. Videns haec praeses obstu-
puit in mirabilibus quae fiebant et in semet ipsum
conuersus dixitque ad eos. Per deos magnos mi-
ror super hanc uisionem nouam. Dicite mihi
usque quo magicis artibus uis ita facitis: ne sac-
rificetis diis factis orbem terrarum. Scti martires
dixerunt. Nequissime inimice dei: usque quo existi-
mas artem magicam dei nostri uirtute: ut precipias
nobis sacrificare lapidibus surdis a quibus dicitur pos-
se conseruari orbem terrarum. Nos autem non rece-
dimus a deo omnium creatore gubernante nos.
Audiens haec praeses iniquissimus iussit suspendi
eos in eculeo et torqueri. Stabat enim angelus
domini: qui eos custodiebat illesos. fatigati sunt
autem ministri et facti sunt sicut mortui. Videns
haec praeses iussit deponi eos. Stabant enim hila-
ri uultu coram praeside: tanquam si nihil fuissent
perpessi. Praeses dixit. Per deos uictoriam obtinet
maleficiae uestrae. Nunc autem tormentis affligam uos:
quousque ad quiescatis impiorum uoluntati et di-
is sacrificia reddatis. Scti uero Cosmas et dami-
anus dixerunt. Nos in praesentibus contempnimus
hominem enim regem celestem christum filium dei. Tor-
menta autem tua quae non timeamus. Tu melius no-
sti. Audiens haec praeses ualde iratus est: et iussit
sctos cosmam et damianum crucifixos lapidari.
Anthimium autem et leontium et euprepium uin-
ctos duci in carcerem. Carnifices uero fecerunt
quod eis fuerat preceptum crucifigentes lapi-
dabant eos. Qui lapidabant illos alterutrum se-
cedebant. Videns autem insanus iudex ministros
suos uulnerari: furore succensus: iussit uenire quat-
tuor numeros militum: ut eos sagitarent. Reli-
quos uero sctos iussit eici de carcere: et stare iux-
ta crucem: et factum est iuxta preceptum praesidis

Accedentes uero milites expendierunt omnes sagittas
 suas in sanctos et nihil eos nocuerunt. Sagitte uero
 conuersae interfecerunt plurimam multitudi-
 nem uirorum: ac mulierum: curretes in eo lo-
 co. Videns autem preses uictam omnem malitiam
 suam perturbatus est usque ad mortem. Iussit
 quoque gladio amputari capita eorum. Suscipientes
 uero eos carnifices: ducebant ad locum in quo
 decollandi erant. cumque ducerent: tanquam ex uno
 ore psallebant dicentes. Bonum est confiteri do-
 mino: et psallere nomini tuo altissime. Ad an-
 nuntiandum mane misericordiam tuam: et ueri-
 tatem tuam per noctem. Quia magificasti misericordiam
 tuam super nos: sed uir insipiens non cognouit
 et stultus non intellexit eam. Et haec dicentes
 uenerunt ad locum: et extensis manibus ad
 orientem: oculis respiciebant in celum: oran-
 tes in cordibus suis: et sicut ex uno ore dixerunt
 amen. Et statim accedentes carnifices gladio
 amputauerunt capita eorum: et sic in pace sanctas
 animas deo reddiderunt: suscipientes uictoriae
 palmam. Tunc pie mentis homines rapuerunt
 corpora eorum: et memores quod dixerat sanctus col-
 mas ne corpora eorum in unum sepellerentur
 repleti timore cogitabant ubi uel quo in lo-
 co sepellerent eos. Subito cursu mirabiliter
 Camelus uenit humana uoce proclamans et
 dicens. Homines dei qui multa signa et mira-
 bilia per sanctos martyres christi percepistis: non solum
 uos sed et nos iumenta que uobis ad mini-
 sterium deputata sumus: idcirco cum om-
 nibus et ego gratias agens: adueni nuntiare
 uobis: ut non separentur corpora sanctorum: sed in
 uno loco recondantur. haec cum audisset om-
 nis multitudo: quae exsequiis eorum fabulabantur
 laudem dederunt deo reuellanti misteria
 per animal mutum et irrationabile. omnibus

itaque rite gestis seppellierunt eos. hii fratres germa-
ni uno spiritu et fide usque ad presentem diem ce-
lestia beneficia largiuntur in eodem loco. Mar-
tiricauerunt autem sanctos martires cosmam et da-
mianum anthimum leontium et euppium et
die uicesimo septimo mense septembrio. Post non
multum tempus rusticus quidam egressus est
ad metendum: et dum post laborem sumpto
cibo sompno se dedisset: et aperto ore dormiret ser-
pens ingressus est per os eius in uentrem. Qui exp-
gestus non intellexit quod passus est: sed in sistens
operi campum quem reliquerat messus est. Se-
ro autem cum domum redisset consueti more com-
edit et bibit. Et cum se in accubito collocasset
cepit uiolenter serpentis in festatione torqueri:
et gemitus cum clamore emitteret. Qui uero in
hospicio eius erant constabant: ignorantem pas-
sionem eius. Ille autem uoce magna dicebat. Deus
sanctorum cosine et damiani adiuua me. Igitur cum
a serpente magis ac magis torqueretur: eucurrit
ad locum ubi erant corpora sanctorum: et clamans ite-
dicebat. Deus sanctorum cosine et damiani adiuua me.
Exaudita itaque uoce eius famuli christi dormire eu-
fecerunt: ut eo ordine quo ingressus est: malignus
serpens egrederetur. Compulsus itaque exire per
os eius caput erexit. Videbant autem omnis po-
pulus mirabilia que per eos fiebant: et cum totus eg-
gressus fuisset: expergestus homo dixit. Ne-
mo manum suam super serpentem intiat: quoniam precep-
tum est illi in gehennam ignis intrare. his dic-
tis serpens nusquam comparuit. Erat enim quidam
malchus nomine: qui seruebat in templo sanctorum et
uidebat mirabilia que per eos dominus opera-
batur. et allocutus est coniugem suam dicens. Ea-
mus ad basilicam sanctorum cosine et damiani. Quae
prompto animo: maritum secuta est. Quo cum ue-
nisset ait uxori suae. Ecce profecturus sum in

longinquam regionem. sed te comendo sanctis cosine
 et damiano. Domi tue reside. et erit tibi signum
 hoc cum uoluerit deus mittam et accersiam te
 Post hoc profectus est iter suum. uxor eius domum
 resedit. Interiectis autem paucis diebus sciens dia-
 bolus signum quod maritus eius dederat tristi-
 gurauit se in hominem. et dixit uxori eius. Ecce
 maritus tuus ab illa ciuitate direxit me: ut
 adducam te ad eum. cui illa nolens ire res-
 pondit. Signum quidem agnosco: sed non possum
 hoc facere: quoniam sanctis cosine et damiano
 commendauit me. Sed si uis ut ueniam te-
 cum: accede et tene cornu altaris: et iura te
 nihil malefactorum mihi et credam tibi. Tunc iu-
 rauit diabolus dicens. per uirtute sanctorum cosine
 et damiani: nihil mali faciam tibi: sed in colo-
 rem te marito tuo representabo. his dictis se-
 cuta est eum. Et cum uenisset in quendam locum
 secretum: uoluit eam de iumento precipitare:
 ut eam interficeret. Illa uero eleuatis ad celum
 oculis magna uoce clamauit. deus sanctorum cos-
 me et damiani adiuua me. vobis enim credi-
 di: et secuta sum eum. festinate ad adiutorium
 ut liberetis me a manu iniquissimi diaboli.
 Statim apparuerunt ei sancti in habitu eorum et
 multitudine albatum. Princeps autem iniquitatis
 hoc uiso. se precipitem dedit et nusquam comparu-
 it. Et impleta est scriptura dicens. Lacum ap-
 periuit et effodit: et incidit in foueam: quam
 operatus est. conuertet dolor eius in capite eius
 et in uerticem eius iniquitas eius descendet. Serui
 autem christi Cosmas et damianus apprehendentes eam
 perduxerunt in domum suam: et dixerunt ei. Nos-
 tumus cosmas et damianus quorum sacramento credi-
 disti. ideoque festinauimus uenire ad auxilian-
 dum tibi. Sed et alia multa mirabilia fiunt
 que narrare longum est: que per eos dominus

ad laudem nominis sui prestat fieri usque in
modum die quousque patris et spiritus sancti uiuit et regnat
deus in secula seculorum amen. **V. Kl. nouem.**
passio beatissimorum martyrum simonis et iude.

Symon chananeus et iudas celotes. apostoli domini
nostri iesu. cum per reuelationem spiritus
sancti perfide fuissent regionem ingressi inuenerunt
ibi duos magos. Caroen et artaxar: quia facie
sancti mathei apostoli de ethiopia fugerunt. Erat
autem doctrina eorum praua: ita ut deum abra-
am: deum isaac: et deum iacob blasphemantes
deum dicerent tenebrarum. Moysen dicerent
maleticum: omnes prophetas dei: a deo tene-
brarum missos assererent: animam hominis et
partem dei habere dicerent. Corporis uero figure
tum a deo male factum: et inde contrarius sibi
met diuersisque substantiis in quibus letatur caro
anima contristatur: et in quibus exaltatur anima
corpus affligitur. Solem et lunam deorum
numero applicantes: aquam simul deitatem
habere docebant. Dei autem filium dominum nostrum iesum
christum fantasiam fuisse: nec uerum hominem
natum: nec uere temptatum: nec uere pas-
sum: nec uere sepultum: nec uere tertia die
resurrexisse a mortuis. hac predicatione
polluta perisil: post caroen: et artaxar meru-
it inuenire eos qui se dicerent spiritum sanctum de
celo missum habere iuxta promissum dominum dice-
tis uado ad patrem meum et mitto uobis spiritum sanctum
parachutum. Sed et rex astruaci licet gentilis
dixit ei. omnibus notum est iudeos crucifi-
xisse iesum et die tertia resurrexisse. Ideo
pene uniuersus orbis credidit hunc deum esse:
quia non solum resurrexit: uerum et in celos as-
cendit. Sancti itaque apostoli christi iudas celotes et
et symon chananeus: cum ingressi essent per-
sidam: occurrit ei prefectus barardac et dixit

regis babiloniorum: cui nomen erat censes. hic
 aut contra medos: qui fines persidis inuasent
 susceperat bellum. In comitatu aut eius erant
 sacrificatores et aruoli et magi et incantatores
 qui per singulas mansiones sacrificantes demo-
 nis dabant responsa fallacie sue. Illi aut co-
 cidentes se: et sanguinem suum effundentes
 nullum penitus dare potuerunt responsum. Per-
 rexit aut ad fanum iucine ciuitatis: et illic
 consulentes demonia dedit mugitum demo-
 et dixit. Qui uos committabantur euntes
 ad prelium: non possunt uobis dare respon-
 sa: quia apostoli dei ibi sunt. vnus dicitur simon:
 alius iudas: isti aut istam uirtute consecuti
 sunt a deo: ut nullus deus audeat illis pre-
 loqui. Tunc barardac dux exercitus regis
 cersis fecit eos inquiri. Quos cum inuenis-
 sent: coepit ab eis exquirere: aut quid essent aut
 unde essent: aut quare uenissent. Cui sanctus
 simon apostolus dixit. Si genis queris
 hebrei sumus: si conditionem queris: serui
 sumus ihu christi. Si causam queris: salutis uite
 huc causa uenimus: ut relicto errore simu-
 lachrorum deum que est in celis possitis agno-
 scere. Cui respondens barardac dux dixit. Nunc
 interim ad prelium uado medorum: quod pro-
 posuerunt inuadentes fines persidis: et medorum
 secum auxilia contra nos promouerunt: et non
 est oportunum mihi ut de his discutiam: dum
 felix fuerit reuertendi successus audiam uos.
 Dicit ei sanctus iudas apostolus. Modo magis congru-
 um est: te cognoscere illum: cuius ope et au-
 xilio possis uictor existere: uel certe eos que
 belles existunt: peccatissimos inuenire. Dicit
 ei barardac dux. Quatenus audio deos uos
 non esse ausos uobis coram positus nobis dare
 responsa: uos nobis futura predicite: ut quos

belli exitus haturus sum possim scire. Dic eis et
simon ap̄tus. vt agnoscas errorem horum
quos putas tibi futura predicē: damus illis
potestatem respondēdi tibi: ut dum dixerint
que ignorant probemus eos p̄ omnia esse mē-
titos. Dicit ei barardach dux. vtinam q̄dem
possit fieri ut interrogati loquantur. Dicunt
ei ambo ap̄ti. Modicum sustine: et iubemus demo-
nis his loqui. Quia cum oronem fudissent ad domi-
nū: dixerunt. In nomine dñi nr̄i ih̄u xp̄i
precipimus uobis loq̄: ut more solito detis
respon̄sa: his qui uos interrogare consueue-
runt. Ad hanc uocem coeperūt fanatici eorū
arripi et dicere. Grande bellum futurum ēe et
ex utraq̄ parte posse interfici preliantes. Tūc
ap̄ti dei ex habundanti letitia irrisum exci-
tati sunt. Dic eis dux. Meror iuasit et uos ri-
detis. Dicunt ei ap̄ti. Cesset timor tuus: q̄a i
ingressu nr̄o: pax nobiscum intrauit in istā
prouinciam. Nam hodie intermitte profes-
tionem: et crastino die hac hora diei idest ter-
tia: uenient ad te: quos premisisti cum lega-
tis indoy: q̄ uobis et terras iuasas restitutas
imperio ur̄o nuntiabunt et solutis tributis a-
ditum referent: et paci ur̄e ad quascunq̄
conditiones uolueris gratanter consentien-
tes: pactum firmissimum stabili bunt. Simi-
li modo pontifices risum leuauerunt dicentes
duci. Dñe dux noli credere istis hominibus
uanis mendacissimis aduenis et ignotis. qui
ideo aliqua locuntur: ut nō teneant quasi
exploratores. Isti aut̄ diu: q̄ nunq̄ fallunt
dederunt tibi responsum: ut sis cautus et
sis sollicitus. Isti aut̄ uolunt credere securum
ut dum minus cautus fueris possis ex impro-
uiso artius laborare. Respondens aut̄ san-
ctus simon ap̄tus xp̄i dixit. Audi me dux

nos aduenire et ignoti et mendacissimi: nō t. dixi-
 mus expecta unum mensem: sed diximus ex-
 pecta unum diem: et cras mane circa horam
 tertiam predictim' ueturos esse hos quos ipse
 misisti. Venient aut cum eis indoꝝ honorati
 q̄ pactum ferant consentientes hoc ut sint tri-
 butari persarum ampliusq̄ fuisse noscuntur.
Ceperunt etiam pontifices insurre in eis et di-
 cere. Aureas et gemmatas inter purpureas et
 et auro textas uestes inter pateras et omnem
 gl'iam babiloni regni: diu nri splendidi diui-
 nitatis sue responsa dantes dicunt mentiri et
 posse blasphemiam capiti eoz reddere debent.
Et isti pannosi et psonam nullam hentes: q̄s
 uelle audire uel uideri iniuria est: quos do-
 mine dux propter iniuriam deoz nō punis.
Rndit aut dux dixit. hoc ē magnū: q̄ adue-
 ne pauperes et ignoti: cum tanta cōstantia hoc
 asseuerant: q̄ deoz uroz uidet testimonio
 ēē contrarium. Dicunt ei pontifices. Iube eos
 custodiri ne fugiant. Respondit dux. Ego nō
 solum illos iubeo custodiri: sed etiam et uos eri-
 tis in custodiam in crastinum: ut rez existis
 doceat si possit eoz testimonio cōprobari. P-
 hec iudicabitur: qui sint qui merito debeat
 honorari: quiq̄ merito cōdemnari. factū
 est aut in crastinum iuxta uerbum aptorum
 uenerunt nuntii q̄ missi fuerant cursu ue-
 locissimo in crastinis et nuntiauerūt omnia
 ita ēē sicut apti fuerant prosecuti. Tunc et
 iratus pontificib' dux iussit ignē copiosum
 accendi: ut ibi pontifices precipitaret: et om̄s
 q̄ aptos dei offuscare nitebantur. Apti aut
 prostrauerunt se duci dicentes. Obsecram'
 domine ne efficiamur nos cā interit' eoz: et
 q̄ pro salute hominum huc missi sumus non
 uiuificare mortuos: sed uiuentel occidere.

uideamur. Et cum puluere sup caput suum mit-
teret. prostrati apli duci baradach: dixit eis +
dux. Miror uos ita pro his interuenire: quibul
aliud egerunt per omnes comites meos et tribu-
nos et sacrapas etiam premia in gētia cōtule-
runt ut uos in cēderēt uiuas. Dicunt ei apli
Disciplina magri nri hanc regulam tenet: nō
solum pro malo: nō reddat sed et bona pro
malis restituat. hanc solam distantiam inter
nos eē et ceteras disciplinas: quod omis reddūt
pro malo malum: omnesq; odientes se odio
habent. Nos aut diligamus inimicos nros et
beneficiamus his qui nos cederunt. Dux aut
dixit eis. vel hoc me facere pmittite ut omnia
bona eorum uobis tradantur. Et cum h.ec di-
ceret: uisit in qui q̄ta esset facultas pontifi-
cum. Et respondētes tabularii fisci dixerunt.
Unus pontifex unam libram auri muno men-
se de fisco consequitur: et computati sunt pon-
tifices et inuenti sunt temploꝝ centū uiginti:
excepto eo q̄ pontificatus arcē tenebat et qua-
druplum conseq̄ebatur in auro quā ceteri
q̄ inferiores uidebant eē pontifices. Cōgre-
gate sunt aut filie eorum et uestes et mini-
steria et argentum et aurum et iumēta et o-
nia que habere poterant. Dux aut applicuit
aplos ad regē dicens: audi me. Isti dii sunt +
latētes in effigie hominis. Nam his quos +
hēmus deos fiment eos et nisi iussissent eis
dare responsa dare nō poterant: et ipsa res-
pūsa fata nihilq; in se rerum hntia pro-
tulerunt. Isti aut pontifices eoz dum di-
cerent eos aduenas fallantes: qb; nō debere
credi et nō susteret ut punirent eos: utrosq; i
custodiam hū: ut pars que uera dixerat re-
muneraretur: et pars que fefellerat puniret.
At ubi omnia eo ordine: quo isti predixerat

sunt.

sunt adimpleta: et uellem eos hoc pati quod il-
 li istos pati laborabant ipsi precibus egerunt: et
 penitus nihil paterentur mali. Posthęc facultates
 eorum ipsis iussi conferri. Isti aut nihilominus
 cōtepuunt dicentes nō nobis licet aliqd possidē
 super terram: quia possessio nra in celis est que
 est eterna ubi immortalitas regnat. Et ideo ni-
 la rōne possumus accipere aurum: argentum:
 aut uestes: aut domos: aut prędia: aut seruos
 aut ancillas: ista omnia terrena sunt et mori-
 entem hominē consequuntur: quib; cū dicerē
 aliquantū accipite: q̄a pauperes et peregrini
 estis isti dixerunt. Non sumus pauperes: q̄a
 diuitias celestes hēmus. Sed si uis ad salutē
 anime tue proficiat census: eroga eum de-
 bilib;: eroga tribulantib;: libera debitores q̄
 a creditorib; exiguntur et quod reddē nō
 habent. Eroga publice manum porrigentib;
 et omnib; qui his operib; indigent. Nos em
 terrenum penitus nihil egemus. Audiētes
 hęc caroen: & arfaxar magi q̄ cum rege erāt.
 quando hęc dux regi intimabat: excitati i
 celum dixerunt. Isti homines maligni sūt
 et cōtra deum et cōtra regnū tuum. Subtili-
 ter agunt. Nam si uis scire que uera sunt
 q̄ dicimus. nō prius pmittantur loq̄ q̄ deos
 adorēt. Dixit eis dux. Si ausi estis hęc cum
 eis conflictum et si uiceritis eos abicientur:
 Dixerunt magi. Si nos adoramus deos uros
 omnipotentissimos: adorent et illi. Dicit eis
 rex. hęc ipsum conflictus uester inueniat ut
 possint adorare deos nros. Respōderūt ma-
 gi uis uidere potentiam nrām. Vt probes
 q̄a nō poterunt loq̄ nobis pntib;. Iube asta-
 re hic aliquos. eloquētissimos potētes mili-
 gua acutissimos in argumento clamosos
 in uoce: et p̄cipe illis ut hēant nobis cum cō-

fluctum et si ausi fuerint nobis p̄ntib; loq; pro-
babis nos esse imperitissimos. Tunc iussu re-
gis educti omnes aduocati presto facti ita sūt
a duce admoniti: ut quantam possent cō-
stantiam hērent cum his magis contētionē
et eos ad deffensionem proposita excluderet
suorum argumento uerboꝝ. Et cum p̄ntiaz
regis educi conctoꝝq; magi locuti essent: oīs
illa uocatio ita muta facta est: ut nec nutib;
qđ loq; nō poterant indicaret. Et cum uni
fere hōre transisset spatium: dixerunt magi
ad regē. Vt scias nos es deoꝝ nūo ēē: p̄mitti
m̄ eos loq; quidem posse. sed ambulare non
posse. Quod cum fecissent adiecerunt iterū
dicentes regi. Ecce reddimus eis gressus: sed
facimus eos apertis oculis nihil uidere. Cum
q; et hoc fecissent expauit cor regis et ducis
dicentib; amicis eoꝝ non debere cōtempni hos
magos ne et regni et educi hanc ferant debi-
litatē in mēbris. Igitur hoc spectaculo a p̄mo
mane usq; horam sextā expleto aduocati me-
rore confecti ad suas reuersi domos: et nimio
animos fatigabant impulsu. Dux uō cum
hēret ap̄tos amicos et narraſset eis om̄ia que
dicta queq; facta fuerant: duci ap̄ti dixerūt.
Vt scias nobis p̄ntib; signēta eoꝝ ualere nō
posse: et ideo timere eos nr̄am p̄ntiam cogno-
scere: iube aduocatos ipsos ad nos uenire. p̄
q̄ ad illos uadant. Et postea q̄ ad nos uenerūt
ita ingrediantur ad regem simile hituri cō-
fluctum. Et si preualuerint eis scias nos pos-
se ab his quatenus uinci. Conuocauit autē
dux omnem illam aduocationem in domū
suam. & quasi compatiens illis dux dixit.
D oleo de uerecundia ur̄a: quam estis in aula re-
gia perpelli. vnde sciatis me inuenisse homines
q̄ uos inueniant et doceant: quāt nō solum

non uobis preualeant. sed etiam a uobis superati abscedant. Tunc omnis illa multitudo aduocatorum prostrata duci gratias agere coeperunt: precibus agere ut dictum factum compleret. At ille produxit eis apostolos dei symonem et iudam. videntes autem aduocati homines et uilissima ueste indutos: quasi despectui eorum coeperunt habere personas. factum tamen silentio sic eos allocutus est symon. Sepe uenit ut intra scinia aurea et gemmata uilia quedam habentur inclusa et intra uirissimas et ligneas capsas sint gemmarum monilia pretiosa composita. Solent et uasa pulcherrima aceto plena esse execrationi et contemptui subiacere. uasa uero fedissima in aspectu: inter uino optimo repleta ambitionem sui saporis excitare gustantibus: ut neglecta uisione contemptibilique aspectus defendit: de sola cogitent homines suauitate. cuius ergo alicuius rei cupit esse possessor: non magnopere gestatorium eius: sed ipsum quod gestatur expectat. Non ergo rei offendat aspectus uos iste nostrum habitus uilis intus enim latet ea que eterna uos facient: et gloriam inuenire et uitam. Nos enim homines de uno patre: et de una matre nati sumus: qui cum facti essent et positi in regione uirorum suadente angelo inuidie preuaricati sunt in lege quam a suo conditore acceperant: et serui facti sunt eius: cui suadenti obtempera uerunt. Post hec cum ipso angelo de illa regione uite eterne proiecti in ista terra exiliati sunt. Sic tamen exiliati misericordiam suam deus in partem constituit. ut si homo creatorem suum solum deum extoleret inimicus ille angelus eum nocere non possit. Egit autem hic ipse pessimus: ut homo a creatore suo recedens: idola coleret: et elementa adoraret.

et diceret: ligno quod ipse dolauerat tu es deus meus
Recedente autem a deo suo homine a custode ac
saluatore suo patre inimico. hinc autem errorem in
hominibus hic angelus princeps inuidie ideo nu-
trit et nutrit: ut ipse ei dominetur: et faciat de
eis quod ipse uoluerit. Quomiam deus uerus
quem iste angelus malus timet recessit ab ip-
sorum et non est cum eis. hac de causa fecit uos per
magos suos quod uoluit tacere: iterum fecit
uos non inuidere: iterum fecit uos inmobiles perma-
nere. Unde ut probetis ita esse uenite ad nos et
permittite uos ab idolorum cultura discedere
et adorare deum solum et inuisibilem colere.
Et cum haec feceritis impone uos manus nostras
super capita uestra et signum christi faciemus in frontibus
uestris: et si non confutaueritis eos: credite et
nos fallere omnia quecumque asserimus. Tunc
uniuersi illi aduocati considerantes rationem
ueram: prostrauerunt se ad pedes apostolorum dice-
ntes. Vos facite: ut non nobis possint lingue im-
pedire officia. de qua nec aliqua membris im-
pedimenta inferre: et sit super nos ira dei si
ultra nos idolis crediderimus. Tunc oraue-
runt simul sancti apostoli simon et iudas dicentes.
Deus israel qui exmanisti magica figmenta iam
nec et manbre: et dedisti eos in confusio-
ne et ulcera in carnibus eorum nascere fecisti
sic ueniet manus tua super hos magos: caro-
en et artaxar. hos autem famulos tuos promit-
tentis: quod ab omni cultura idolorum abscedant.
fac fortes et stabiles constanter contra eos in-
surgere: ut cognoscant omnes quia tu es de-
us uisibilis omnipotens. qui regnas in secula seculorum
Cumque responderent amen signati sunt in frontibus
et abierunt ingressus autem cum duce ad
regem: adsunt et magi uolentes facere que
fecerant: et nulla poterant ratione preualere

Unus autem ex aduocatis nomine gebeus dixit. Domine
 rex ista stercora abicienda sunt ex tuo regno
 et emundanda: ne forte omnibus putredine
 generent. habent enim secum angelum huma-
 ni generis inimicum: et ludificant de his homines
 quos ipse angelus malus potuerit habere subiectos:
 qui non sunt deo omnipotenti subiecti:
 sed illos habent deos: quos ipsi custodiunt. Idcirco
 autem insistebant isti magi: ut apostoli sancti hos deos
 adorarent. quo facto deum uerum sua pre-
 stigia exercebant. Denique signum dei sui in
 frontibus nostris suis digitis miseris nos dicen-
 tes. Si post istud signaculum preualuerunt
 artes eorum: sciatis nos que docemur uniuersa
 mentitos. Ecce in dei nomine insultamus
 eis. Tunc uniuersi aduocati insultabant eis-
 dem magis dicentes. Si potestis agite que
 heri gessistis. Illi autem irati multitudinem
 serpentum fecerunt. Tunc dicunt omnes et
 aduocati ad regem. Domine rex uoca apostolos
 dei et uenientes. Et uenientes apostoli imple-
 uerunt palia sua de serpentibus et miserunt
 in eosdem magos dicentes. In nomine domini
 nostri iesu christi non moriemini: sed morsibus
 eorum attractati dolorum uestrorum mugitos dabi-
 tis: statimque serpentes comedere coeperunt car-
 nes eorum: et ceperunt ululare sic lupi. Rex
 autem et omnes dicebant apostolis. Permittite eos
 ut moriantur ab eis. At illi dixerunt. Nos
 missimus a morte ad uitam adducere: non
 a uita precipitare ad mortem. Tunc ordine
 facta dixerunt apostoli serpentibus. Reddite in no-
 mine domini iesu christi ad loca uestra. omne autem
 uenenum: quod infudistis: istis magis uo-
 bis cum auferre. Maiores autem cruciatus passi
 sunt: cum uniuersi serpentes: iterum mor-
 sibus edebant carnes eorum: ut uenena sua

traherent suggestel sanguinem eorum. Cumq;
abissent toti serpentes: dixerunt apti magis.
Audite impii scripturam sc̄tam dicentem. **Q**
proximo suo parat foueam: ipse por cadet
in eam. Vos qdem parastis mortem. Nos aut
rogauimus dominum nr̄m yhm xpm ut uos
a morte eriperet. et q per multos annos hūis-
tis uulnerib; his serpentinis affligi tertio die +
transacto recuperata uobis sanitas renouabit
forsitan uel sic ab impietate ur̄a cessabit
dum bonitatem dei circa uos exuberare pro-
baueritis. In istos aut tres dies ideo pmittim⁹
uobis dominari dolores: ut peniteat uos erro-
res. Tunc apti dei iusserunt eos per manus
tollī et duci ad hospitalia sua: et per triduū
manducandi non bibendi: neq; dormiendi
illis possibile fuit: id sola uociferatō dolorib;
extorti incessabilis existit. Sed cum iam in
eo essent: ut simul pariter expiraret: uene-
runt apti ad eos dixerunt. Nō dignat⁹ deus
hēre coacta seruitia. Ideo q; surgite sani hēn-
tes liberam potestatem cōuertendi a malo
ad bonum: et excedi de tenebris ad lucem.
Illi aut permanentes in perfidia sua sic a facie
m athei fugerant: sic et ab his duob; aptis +
fugientes simulachrorum cultores per totā
p̄sidiis regionem: ad aptoz iimicitias excita-
uerunt dicentes. Venient ad uos inimici de-
orum ur̄oz: si uultis deos ur̄os hēre propi-
cios: compellite eos sacrificare eis: sin autē
noluerint interficite eos. Ipi aut sacrificā-
bant per cuncta templa idolorum: et facie-
bant prestigiis suis: subito fixos homines +
et resolutos: subito cecos et iterum uidentes.
Apti aut a rege et duce rogati morabantur
in babilonia facientes mirabilia magna.
Illuminantes cecos: surdis reddentes audi-

tum: gressus claudis: mundantes leprosos fu-
 gantes demonia ex obsessis corporibus: habant
 aut discipulos multos: ex quibus ordinabant
 presbiteros et diaconos et clericos ordinantes ecclesia
 factum est aut ut unus ex diaconibus pateretur
 crimen incesti. Erat uicina filia satrape: cu-
 iusdam ditissimi hominis: que perdita uirgi-
 nitate partu: edens periclitabatur. Interroga-
 ta a parentibus: uirum sanctum et castum et
 diaconem eufrosinum impetebat. Quod tentus a
 parentibus arguebatur subire uindictam. Au-
 dientes aut apostoli uenerunt ad parentes puelle.
 Qui cum uidissent apostolos clamare ceperunt et
 diaconem reum huius criminis accusare. Tunc
 ambo apostoli dixerunt. Quando natus est pu-
 er: Quod dixerunt hora prima diei. Dicunt ei apostoli.
 Producite huc infantem: et diaconem quem accu-
 satis adducite. Cumque in presenti essent di-
 cunt apostoli ad infantem. In nomine domini nostri
 iesu christi. Loquere et dic. Iste diaconus presum-
 psit hanc iniquitatem. Infans aut ab solutissi-
 missimo sermone ait. Diaconus iste uir sanctus
 et castus est: et nunquam inquinauit carnem suam.
 Insistebant aut parentes puelle: ut de persona
 interrogarent incesti. Dixerunt aut apostoli.
 Nobis in nocentes absoluere decet: nocentes per-
 dere non decet. Post haec aut contigit: dum
 exercitum agerent belli: ut amicus regis ni-
 canor nomine in ipso genu sagittam acciperet quae
 de osse illius uix poterat euelli rone. Tunc
 beatus symon apostolus christi. in uocato nomine iesu
 christi abstulit eam: mox ut manum applicuit
 atque statim ita sanatum est: ut nec signum et
 uulneris remaneret. Item euenit ut duo tygres
 ferocissime: que erant in singulis caueis clau-
 se fugerent: et quicquid inuenire poterant de-
 uorarent. Tunc omnis populus confugit ad

ap̄t̄os dei. Ap̄t̄i aut̄ inuocantes nomen dñi n̄ri
iesu xp̄i: iusserunt ut sequerentur eos ad dom̄
in qua manebant: et per triduiū ibi manserunt.
Et uocantes omnem populum dixerunt. Audite
omnes fili hominum: q̄ ad imaginem dei facti
estis: quibz dedit deus ingenium memoriam
intellectum. Considerate feras que nunq̄ mā
suescere poterant: audito in nomine dñi n̄ri
iesu xp̄i magnos conuersē sunt. Et homines
in tanta stoliditate perdurant: ut nō intelli
gant deos esse figmenta: aurea aut argētea
que conflata sunt: et ad arbitrium hominis
fabricata: aut de lapide et de ligno sculpta.
Dñi aut̄ est qui uos creauit ignoratis: q̄ dat uo
bis pluuiam de celo et p̄ducit panē de terra
et uinum et oleum de s̄rculis ligni. Vt aut̄ sci
atis: quia ipse est uerus deus: erunt uobis i
testimonium tygres iste. Vt ipse uos admo
neant quodammodo: ut nō colatis deum: nisi
dñm n̄rm yhm xp̄m: in cuius nomine iste mā
suetē factē sunt: quasi oues in medio ur̄i cōuer
santes. Vespere aut̄ factō in n̄ram cellulam
reuerentes manebant. Nos aut̄ oportet p̄agra
re uniuersas ciuitates et prouincias ut pre
dicatio euangelii dñi n̄ri yhu xp̄i possit aḡci.
f lebant aut̄ populi: rogantes eos ut non discede
rent. Quibus petentibz uno anno et mensibul
tribul remorati sunt. In quo ampliusq̄ sexagi
ta milia hominum baptizati sunt: exceptis p̄
uulibz et mulieribz. Baptizato primo rege: cū
uniuersis dignitatibz suis. Videntes aut̄ om
nes infirmitates uerbo curari illuminantes
cecos et mortuos suscitari in nomine dñi
yhu xp̄i: uniuersi populi crediderunt. De
struentes templa idolorū et ecclias extruen
tes. Ordinauerunt et ciuitati ep̄m nomine
abdiam: q̄ cum ip̄is uenerat: q̄ et ipse ui

derat oculis suis dñm. Et repleta est ciuitas ec-
 cliis. quib; recte ordmatis profecti sunt. Seq-
 bantur aut eos turbe discipulorum ducenti
 et eo amplius uiri. Circuierunt aut duode-
 cim prouincias persidis: et ciuitates eorum
 in quib; que egerunt: et que passi sunt pā-
 nos tredecim: longa narratione scripsit tra-
 ton apuloꝝ ipsoꝝ discipulus in decē libꝝ
 uoluminib; uniuersa comprehendens: et
 que africanus historiographus in latinam
 transtulit linguam. Nam uolentib; scire
 que fuerint apuloꝝ principia predicationis
 uel quo fine in mundum dereliquerunt et
 ad celestia regna migrauerunt: ista sufficiat
 memorata. Igitur magi garoel et arfaxar
 facientes scelera per ciuitates: et dicētes se
 ēē ex genere deoꝝ: semper a facie apuloꝝ fu-
 gientes: tam diu erant in quacunq; ciuita-
 te q̄ diu cognoscerent apulos aduenire. Apuli aut
 ubi fuisset ingressi detegebant sc̄ta eoꝝ et
 ostendebant doctrinam eoꝝ ab inimico huma-
 ni gñis adiuuentam. Erant aut in suanir ci-
 uitate septuaginta idolorum pontifices.
 quos hac allocutione magi in apulos incita-
 uerunt dicentes. Venturi sunt aut duo
 hebrei: deoꝝ omniū inimici. At ubi docue-
 rint dñm alteri adorare debere uos: excluse-
 ritis a facultatib; ur̄is: et pro purgamentis
 eritis abiecti. Alloquimini ergo populum: ut
 mox urbem istam intrauerint teneant ad
 sacrificandum. Si cōsenserint pacē hēbūt
 cum diis ur̄is. Sin uero sacrificare contem-
 plerint: sciatis illos ad subuersionem ur̄am
 ingressuros: et deprecationem et mortem.
 factum est aut ut p̄ q̄ pagrasset uniuersas
 prouincias uenerent in suanir ciuitatem
 magnam. In quam cum fuissent ingressi

28
et mansissent ad discipulum suum uirum
nomine senen. Et ecce circa horam pri-
mam omnes pontifices cum populo innume-
rabili: clamantes ad senen. Produc ad nos
mimicos deorum nostrorum: cum quibus si non sacri-
ficaueris tu incendemus te et domum tuam
cum ipsis. Interea tenentes eos ante templum
coeperunt clamare demones per energumini-
nos. Quid nobis et uobis apostoli dei uisui. In
ingressu uero flammis excurimur. Stabat autem
in una eade templi ab oriente quadriga eorum
et ex auro fusilis consistebant. In alia autem
stabat luna ex argento huius bigam bonum fu-
silem similiter ex argento. Ceperunt ergo pon-
tifices apostolis uim facere cum populo: ut ado-
rarent eos simul et illi magi duo: qui hanc ip-
sam uiolentiam excitauerunt. Tunc dicit
iudas ad symonem. Frater symon uideo dominum
nostrum Iesum Christum uocantem nos. Similiter et
symon respondit. Diuinem quod intueor aspectum
domini in medio angelorum. Nam et dixit et
michi cum orare faciam uos egredi de templo
et faciam ipsum templum ruere super eos. et di-
xi nequaquam domine: non fiat hoc: fortasse erunt
ex his aliqui qui conuertentur ad dominum. loquitur cum
haec seculi hebraico sermone loquerentur: apparuit
eis angelus domini dicens. confortamini: et unum
ex duobus eligitis. Aut unum istorum repentinum
interitum: aut ad palmam martiris uiri: cum
fiducia boni germani properate. Responden-
tes dixerunt. Oranda est misericordia domini Iesu Christi.
ut et istis propicietur et nos adiuuet: ut possi-
mus perungere ad coronam. hoc autem soli ap-
ostoli uidentes et audientes compellebant
a pontificibus adorare simulachrum solis
et lune. Quibus apostoli dixerunt: facite silen-
tium fieri: ut demum responsum omni populo

Facto ^{at} silentio dixerunt ap^li dei. Audite omnes
 et uideate. Solē nos scimus seruū dei eē: et lu-
 nam similiter precepto sui creatoris eē subiectā.
 In celi tamē firmamento consistentes: non sine
 iuua sua in templis includunt: q̄i celo omni
 seculo patent. Ut sciatis quia simulachra eorum
 non sole sed demonis plena sunt. Iubemus nūc
 huic demoio q̄i simulachro solis et lune uos lu-
 dificat: egrediatur ex eis: & ea cōminuat. Et
 stupentib⁹ cunctis: dixit symon ad solis simu-
 lachrum. Precipio tibi ludicator huius pop^li
 demon pessime: exi de simulachro solis: et cō-
 minue ipsum et quadrigam eius. Similiter
 cum hęc iudas ad simulachrū lune dixisset ius-
 si sunt ab omni pop^lo duo ethiopes nigri nudi
 horribili hitu egressi et cōfringētes ea ac ulula-
 tū dire uocis emittētes. Tunc omnes pōtifices
 irruentes in ap^los xpi interfecerunt eos. Erāt
 autē gaudentes et alacres ap^li xpi grās deo agē-
 tes: q̄a digni hiti sunt pro noīe dōmni pati.
 Passi sunt autē die quinto klenday nouembriū
 Simul quoq; passus est sennes hospes eorū: qm̄
 et ipse idolis sacrificare cōtēpsit. Ipsa autē hora
 cum nimia fuisset celi serenitas fulgora esti-
 terunt nimia: ita ut trifaria tēplum ipsum in-
 cenderet a summo tecti fastigū: usq; in ultimū
 fundamentum. Illi autē magi carcel et arfaxer
 ictu coruscationis adusti in carbonem cōuer-
 si sunt. Post menses autē tres misit rex et cōfis-
 cauit omnes pontifices. Corpora autē ap^loꝝ cū
 ingenti honore ad suam transtulit ciuitatem
 In qua instruxit basilicam in octogono cyclono-
 uem anguloꝝ octogenū pedum numerū p
 gyrum. In altū autē pedum cētū uiginti omnia
 ex quadratis marmorib⁹ simnacitis extruxit
 Camera uō lamnis aureis affixit. In medio at
 octogono sarcofagum ex argento puro insti

tuit. Per tres aut annos fabricam incessanter
exercuit: et consummans eam die natalis eorū
dē id est klendarum iuliarū meruit per dedi
care loca scōrū. In quo loco beneficia diuine
consecuntur: q̄ credentes in dñm nrm̄ iesum
xpm̄ illuc potuerunt peruenire. Scripsit aut̄
gesta ap̄toꝝ abdiae ep̄us babilonis: qui ab ip̄s
ap̄tis ordinatus est sermone hebreo. Que om̄
ia discipulo eiusdem abdie ceotropio nomi
ne tr̄slata sunt. Que uniuersa nihilominus
ab affricano in decem librorum latino sūt tr̄s
lata sermone. Ex quib; decē libris ista descrip
simus initia de primo et ultima de decimo.
Agentes dō gr̄as: qui uuit et regit i seclā seclōꝝ am̄.

Eodem die passio sc̄ti fidelis martiris

In diebus illis: dum maximianus sacrile
gus imperator in medio lanensi urbe reside
ret: iussit exercitum militū suoz a gallorum
p̄lio remeare in prouintiam. Tunc sc̄tus fi
delis una cum militonibus suis: ex anto et car
poro: qui ab inuente. etate sub terrena mi
litia constituti celesti palatio refulgebant
uno consilio tulerunt se et in com̄ensem ciui
tatem peruenierunt. Et dum uenisset in locū
ubi siluola uocabatur: non longe a ciuitate
com̄ense plus minus miliario uno: ibi q̄ car
porus et exantus demorati sunt abscondē
tes se in ipsa siluola. Sc̄tus uō fidelis: usq; ad
lacum qui uocatur collerū perrexit. et m̄ue
niens ibi nauiculam ingressus in eam per lacū
nauigauit. Audiens hoc maximianus sacrile
gus imperator: quod sc̄tus caporus et sc̄tus
fidelis: atq; exantus xp̄iani essent. et fuga lapsi
fuissent: iussit fidelissimos suos post eos seq̄i
et in mandatis dedit: et ubi eos inuenire po
tuissent diuersis penis interficerent. Tunc
p̄secutores iussu p̄ncipis sui: cū om̄i festinatōe

currentes. peruenierunt ad siluulam: ubi sancti
 carporus et exant^o latitabant: quibidem eos
 christus dominus suos habebat martyres consecra-
 re. et dum inuenti ibidem fuissent: capitali
 eos sententia peremerunt. Tunc ipsi persecu-
 tores peruenierunt ad ciuitatem comensam: et in-
 gredientes nauiculam: perrexerunt post sanctum
 fidem. et peruenientes ad vicum sumola-
 canum inuenierunt sanctum fidem: locuti sunt
 ad illum dicentes. Aut sacrificia diis et reuer-
 tere ad imperium una nobiscum: aut diuersis
 poenis interficieris. Tunc sanctus fidelis respun-
 dit illis et dixit. hic est locus ubi iussit me
 christus dominus regescere. Nam poenas quas in
 me conatis exercere: in nullo pertimesco: quia
 ab infantia mea christo domino deuotamente
 seruiui. Nam in militia seculari dum essem et
 non terreno imperio militaui: sed celesti regi
 obediui. Et hoc disposui ut gentiles idolis ser-
 uientes: de errore ad uiam ueritatis reuocarent.
 Tunc frementes persecutores fustibus eum cecide-
 runt. et dicebant nisi hodie sacrificaueris di-
 is et renuntiaueris superstitione quam colis di-
 uersis poenis interficieris. Sanctus uero fidelis lo-
 cutus est illis dicens: si credideritis in dominum
 meum iesum christum: non solum poenas quas in
 me proponitis non exercebitis: sed magis et
 una mecum ad gloriam eternam uenietis. Tunc
 unus de persecutoribus tremens: dicebat ad alios
 suos collegas. Quid facimus. Si dimiserimus
 comilitonem nostrum communi dampnamur ab
 imperio. Et si occiderimus sumus rei sanguinis
 fratris nostri. Et post haec tulit secretius ipse gallo-
 cutus est: et fecit sepulturam ubi corpus sancti
 fidelis deberet recondi. Et ueniens iterum ad sanctum
 fidem condolens dicebat illi. frater fidelis cogita
 de anima tua et sacrificia diis: ut non inueniam rei sanguinem tuo.

Sc̄tus uero fidelis r̄ndat. Si mihi uelles cōsentire et
uera eē dilectio tua crederes in dominum meuz
iesum xp̄m: utiq; eligeres pro xp̄i nomine moi
qa non est mors ista que ad uitā perducit eter
nam. Nam non mihi persuades: ut ego recedā
ab illo: cuius semper deuotamente seruauī. Et
dum hoc dixisset: graues poene a persecutorib;
illi sunt illate. Sc̄tus uō fidelis constanter dicebat
Pene qualis facitis: nō mihi dolorem infligunt
sed potius refrigerium prestant. Tunc Carnifi
ces deduxerunt sanctum fidelē unctum ad
locum ubi turriculas uocabat: ubi arbor pini
profecerat: subt^o uicū nautay: et ibidem caput
eius amputauerunt. Cūq; decollatus fuisset
facta est tubedo et corruscatio magna: ut etiam
cognoscerent ipsi persecutores qa uere xp̄s de
aiām martyris susceperat. Et dū hoc factū fuis
set ut plenius diuinitatis potētia ostenderet:
arreptus unus ex persecutorib; ab spiritu in
mundo clamare coepit. Sc̄te fidelis libera me
et dū liberat^o fuero: corp^o tuū cum magna re
uerentia trado sepulchro. Et dum hoc clama
ret ille ad corpus btissimi m̄ris statim ut cor
pus eius tetigit: ipse a demonio liberatus est.
Et dum hoc persecutores uidissent timentes et
trementes ad nauiculam fugerunt. Et ingressi
naum: cum omni festinatione ad maxima
num suum principem sunt regressi. Et renū
tiantes qd uiderāt factū p̄cepit illis maxim
anus sacrilegus m̄pr: ne cui unq; dicerent
mirabilia que deus p̄ fidelissimum suum mar
tyrem ostenderat. Decollatus est aut sc̄s fide
lis sub maximiano imp̄e: die quinto kalenday
nouembrium. Regnante dño n̄ro yhu xp̄o
cui est honor et gl̄ia ī seclā seclōy. amen.

A No uigesimo. III. kl. decē. pas. sc̄i sat̄ini
imperii dioclitiani et maximiani et cō

sulatus eorum secundo p̄ uniuersum orbem adu-
 sus xpianos impietatis eorum edita inmissa
 sunt: que per diuersarum prouinciarum iu-
 dices destinata sub grandi metu capitisq̄ sui
 periculo susceperunt: ut si quis cultui xpiane re-
 ligionis seruiens reperiretur diuersis penis et
 cruciatibus interiret. Quibus nefandissimis iussio-
 nibus emanantibus persecutionis atrocitas
 immineret per omnē africanam prouincia.
 sed et insulas quicunq̄ xpiani reperiuntur uar-
 tiis tormentis gladiisq̄ necati sunt. Eo igit̄
 tempore nutu diuino ac prouidentia factum est
 ut in comedia maximianus et mediolanus
 dioclitianus priuatam uitam appetentes de
 imperio discessissent. Quod factum dominus sā-
 ctis ecclesiis: uel xpiane religionis cultoribus
 regem modicam prestitit. Igitur quidam bar-
 barus nomine de insula corsica genitus ab im-
 perio romano: tam sardinie q̄ memorate cor-
 sice preses datus actionē promeruit. Quā in
 utriusq̄ insulis uno tempore ministravit: do-
 nec ab insulis memoratis romanū transisset
 imperium. Cūq̄ preses idem barbarus noīe
 iter dirigens in sardinia per corsicam transitum
 faceret in locum q̄ turris appellatur aduenit
 in finibus memorate sardinte. Vbi dum xpia-
 nos districte requireret: et repositos a suis mini-
 stris sibi p̄ntari preciperet non defuerunt duo
 uiri xpiano nomini inimici ac profanis ido-
 lis seruientes: qui dicerent esse protum ian-
 uarium et gauimum in eodem municipio
 xpianos: quos sibi idem preses barbarus ab of-
 fitio iussit adduci. Cūq̄ protus ianuarius
 et gauimus sc̄i martyres in conspectu eius con-
 sisterent: ab eo requisita yhu xpi fili dei cōfessi-
 one deposita martyrium consumarunt. P̄
 ea sceleratissimus barbarus idolorum sacrificijs

38
deditus nefandissimorum principum dioditiani et
maximiani per totam sardiniam iussiones cunctis
innotuit. Si uis etiam ipse preceptis constitutus
est: ut si in quocumque loco christiani reperti fuissent
usque ad necem diuersis excogitatisque suppliciiis
torquerentur. Quod dum icaralis metropolitana
ciuitate sardiniæ cognitum fieret: et paganorum
principum iussiones uel edita sacrilega
seuissimi presidis publice legeretur: et ea
cuncti obseruare fortiter urgerent: tunc quidam
paruo numero christiani reperti sunt: qui tamen
iussionibus eiusdem nec territi sunt: nec assentire
propositis suppliciis uoluerunt. Crescebat
autem per dies singulos turba fidelium et multiplicabatur
apud dominum coronæ iustorum. Contigit autem
in diebus illis nefandissimo ioui quem profanorum
idolorum gentiles putabant esse principem
annua sacrificia fieri in capitolio quod portui
maris caralitane ciuitatis uicinum est. Ad quod
sceleratorum turbe cum inmundis hostibus
concurrerant. Alii autem per uiam sacram
que ducit a templo solis: uel a loco quod
uocatur puteus nouus supra fatis ciuitatis
caralitane confinio proximus: secundum eorum
morem sacrilegum: cum albis et laureatis
tauris: et magna exultatione ad sacrificandum
demonibus: ad memoratum capitolium festina-
bant quandam execrandam festiuitatem
similiter uamissimi celebrantes. Et hæc illis
gerentibus adulescens quidam nomine saturninus
christiane fidei a suis parentibus eruditus: et christi
domini fidelis sequi pedem iam effectus: quamquam
annis imparibus ad suscipiendum martyrium non
uideretur idoneus: mente tamen ad superandum
diabolum: ministros eius uidebatur esse fortissimus.
Hic ea hora qua sacerdos ille sacrilegus
idolorum suos complices uerbis quibusdam

magicis exorabat immemoratū capitolium quo
 cunctis est transitus ueniebat ad locum: q̄ ei fu
 erat necessarius mirabilium itaq; suorum de
 uolens etiam infidelibus populis ostendere ma
 gitudinē ut cognosceret seruoꝝ dei p̄ntiam po
 testate idolorum excellere t̄nsitu tantū saturni
 ni b̄tissimi martiris scelerati sacerdotis actio
 nem fecit tanq̄ nihilum euanescere: quaten
 idolorum minister infaustus: nullum ab eis
 responsum accipiens suis potius cōsultatioibꝫ
 terreret. Propter quod natus eorum sacrifi
 cia deserens: et de templo foras egressus non
 maniter suspicatus est: aut interesse quēdas
 cōsistētibꝫ populis xpianum aut certe ex m
 de potuisse transire. Quod inquiri districtius
 imminebat: asserens quod agebat dñi yhu. x̄.
 fuisse uirtute destructum atq; cōfusum ut
 contra morem solitum de sacrificio quod
 immolabat inconsultus abscederet. Cūq; +
 secundum intentionem sceleratissimi sacer
 dotis si quisq; xpianoz interfuisset questio fi
 eret: dictum est: quendam exinde xpianū
 dudum potius se transire: et sequentē om
 nes q̄ ad sacrificandum populi fuerant cō
 gregati: saturninum b̄tissimū martirē com
 prehenderunt iuxta lacum q̄ appellat apol
 linis. Quē dum interrogaret cur secundum
 uisionem imperatoꝝ ad capitolium nō ad
 ueniret: aut sacrificio nullatenus interfue
 rit b̄tissimus saturninus martyr eis confide
 ter respondit dicens. Iam ego dñi iesu xpi ue
 xillo signatus eius celesti uirtute munitus
 sum: nōn opus h̄is uanis et lapideis idolis ser
 uire: uel in mundi iouis sacrificiis pollui q̄
 uos a uobis f̄cta simulachra aduersum uos
 inconsultissime ueneramini. Quo audito
 ab uno de turba: uel ab ip̄o neq̄ssimo sa

cerdote memoratus bñssimus saturninus mar-
tir gladio grauer uulneratus xp̄m dominũ
confitendo sanguinem effundens sp̄m trad-
didit. Bñorum commartyrum suoz choril:
adiunctus: tertio klenday nouembrium die.
Quo fctõ xp̄iani corpus eius tollentes in loco
ubi iugulatum est proximo: cum honorifi-
centia sepulture debita posuerunt. Sanguis
aut eius lapidi inherens hodiernus perma-
net: ubi et oratorium a xp̄ianis constructũ
est. Exempto igitur die superuemente nocte:
fctõ in ciuitate silentio: corpus bñssimi +
martiris saturnini: de loco ubi iugulatũ est
secretum extra ciuitatẽ a xp̄ianis ablatum
est: et in quadam cripta parua: cum uene-
ratione depositum. Manent aut apud illam
prouinciam: uel omnes q̄ ibidẽ dñm yhm xp̄m
fideliter deprecantur per orationes suprascp̄-
ti martiris celestia bñficia et gliosa miracula
ut unusq̄sq̄ ibi corde contrictus adueniẽs
suis necessitatibz remedium salutis inueniat
dominũ omnipotentẽ collaudans: cui est ho-
nor et laus et dignitas i seclã seclõz amen.

l. non. nouembr. passio sc̄toz uital et agricolæ.

Ambrosius seruus xp̄i yhu uocatus ep̄us
dilectissimis fr̄ibz: et uniuersæ plebæ in
domino eternam salt. Magna martyrum
et preclsa testimonia: que attenuat nr̄ po-
tius q̄ explicat sermo. Igitur inuitatus ple-
be bononiensi: negare pñtiam meam nullate-
nus potui qa tempus aderat: ut sua dominũ
mirabilia que solo ostenderet. A perforata q̄-
dem plena sc̄tatis et gr̄e mecum detuli.
xp̄i enim nr̄i principis triũphi st̄ martyz pal-
me. Ergo qa in me minus est q̄ presumeba-
tur i martyribz plus reperitur. Sc̄ti martiris
nomẽ agricola est: cui sc̄ts uitalis seruus fu-

it antea nunc consors et collega martyrii . Precessit
 seruus ut prouideret locum secutus est dominus
 securus quod fide seruuli iam iueniret paratum
 Non aliena Laudamus . Passio enim serui domi
 ni disciplina est . hic instituit : ille impleuit +
 nihil illi decerpitur . Quia . N . minus potest : q
 xpus donauit . Egregie et ille q homini serui
 endo didicit quid xpo placeret . hic tamen ge
 minam laudem adqsuuit . In illo magisterii i se
 martyrii . Certauerunt inter se inuice bnficiis
 postq . equales ee meruerunt . hic illum ad
 martyrium premisit : ille istu accersiuuit . Nul
 lum ergo ad commendatione hominis condi
 tio affert impedimentum . Hec dignitas pro
 sapie meritum sed fides affert : siue liber siue
 seruus : omnes in xpo unu sumus . Et unius
 qsq . quod fecerit bonum hoc recipi et a dno .
 A pud dnm bona seruit et bona libertas equa
 lance appenduntur . Qm nulla maior dignitas
 q seruire xpo : qnos tali pretio estimauit : ut
 animam suam pro nobis traderet . Sed iam ad
 proposita redeamus . Cuius scilicet uitalis co
 geretur a persequentibus ut xpm negaret . et
 ille amplius profiteretur dnm ihm xpm oia
 tormentorum in eos gesta exercentes ut non
 esset in corpore eius sine uulnere loc oronem
 fudit ad dnm dicens . Dne yhu xpe saluator
 meus et deus meus : iube suscipere spm meum .
 quia iam desidero ut accipiam coronam
 quam agelus tuus scilicet mihi ostendit . et co
 pleta orone emisit spm . Scilicet uo agricola +
 mitior habebatur moribus : ut ab ipsis etiam mi
 micis diligeretur : ideoq . differebant eius pas
 sionem . Sed h.ec persecutorum honorifice
 tia omni erat immanitate acerbior : que
 inuidebat martyrio . Deniq . ubi no adqueuit
 sanctus agricola scilicet agricola ut crucifixus e

Vt aduertamus illas blanditias eorum nō sedu-
litatis fuisse sed fraudis. Per supplicia et tor-
menta que scō uitali exercuerunt dñm ei⁹
sanctum agricolam terrere uoluerunt. Sed
uertit hoc xp̄us dñs n̄r in grām ut martyriū
secui dominiū cōmittaret. Vtriusq; nomen ap-
tum: ut martyrio designati: iam ipsis uocabu-
lis uiderentur. Ille uitalis dictus est: quasi q̄
contemptu istius uite ueram illam uitam e-
ternam sibi adgreret. Iste agricola q̄ bonos fru-
ctus specialis gr̄e seminaret: et sacri sangui-
nis effusione meritorū suorum omnium uir-
tutum q̄ rigaret plantaria. Passi uīt sunt sc̄i
martyres temporib; dioclitiani et maxima-
ni imperatorū: et sepulti sunt in iudeorum so-
lo: inter eorū sepulchra: q̄ eorum dominum
negauerunt. Eodem loco mihi dominus n̄r
iesus xp̄us eos reuellare dignat⁹ est. Illic mar-
tirim extubias reprobamus tanq̄ inter spi-
nal rosam eligentes. Circumfundebamur a
iudeis: cum sacra corpora eueherent. Aderat
populus xp̄ianus: cum plausu et letitia dice-
bant iudei flores uisi sunt in terra: cum uide-
rent martires xp̄i. xp̄iani dicebāt: tēpuli-
cisonis adest: iam q̄ metit mercedē accipis.
A li seminauerunt nos metimus martyrum
fructus. Audientes iudei uox plaudetes ec-
clie dicebant inter se. Vox turtis audita est
in terra n̄ra. Unde bene a propheta dictū ē.
D ies diei eructat uerbū: et nox nocti indicat
sc̄iam. Dies diei. xp̄ianus xp̄iano. Nox noc-
ti iudeus iudeo. Detuli ergo munera: quem
eis elegi manib; crucis tropheam huius gr̄am
in operibus agnoscitis. Certe et ipsi demones
confitebantur: et ab hominib; mox egredie-
bant. Et multi q̄ egritudinib; diuersis affli-
gebantur contingentes sudaria sc̄torū sanabāt.

Sed et alia multa mirabilia per sanctos suos in patria
 populi dum transferrentur facta sunt. Condant
 alii aurum atque argentum ac de latentibus
 eruant uenas. legant pretiosa munilia scita
 Temporalis ille thesaurus est et sepe hominibus pri-
 tius. Nos legimus martyris clauos et multos
 quidem ut plura fuerunt uulnera quam membra.
 C. Collegimus sanguinem triumphalem et crucis
 lignum. h. et scite uidue negare non potuimus
 postulanti. Munera itaque salutis accipite: que
 nunc sub sacris altaribus recunduntur. Ea igitur
 uidua est sancta uiliana que domino templum
 parauit atque obtulit. Iussis itaque precibus te omni-
 potentem dominum deprecor: ut supra domum
 hanc: supra hanc altaria: supra hos lapides
 spirituales: quibus sensibile tibi in singulis uir-
 tutibus sanctorum tuorum uitalis atque agricole templum
 sacrum est: quotidianus presul intercedat et
 oronesque seruum tuorum que funduntur in hoc
 loco: diuina tua suscipias misericordia. fiat
 tibi in honorem sanctificationis omne sacrificium
 quod in hoc templo fide integra pia sedulita-
 te defertur. et cum ad illam respicies hos-
 tiam salutarem per quam peccatum mundi
 huius abluatur: respicias etiam ad has pie
 hostias castitatis: et diuturno eas tuearis au-
 xilio: ut fiant tibi in odore suauitatis hostie
 acceptabiles. christo domino placentes: et integre
 spiritum eorum et corpus sine querela. Locumque
 in diem domini nostri iesu christi filii tui seruare di-
 gneris. Passi sunt autem sancti martires uitalis et
 agricola in prouincia italia in ciuitate bono-
 nensi sub dioclitiano et maximiano impe-
 ratoribus pridie nonas nouembris. Regnante
 domino nostro iesu christo: cui est honor et gloria in se-
 cula seculorum amen. *Kl. octobr. dep. sancti remi-
 gii episcopi de remis.*

Beatissimi remigii antistitis depositio sc̄a nobis hodie diem mystice festā solemnitate exhibuit: que annis singulis dum in se cursus uoluitur: n̄ris desiderijs in nouat. hic itaq; primus ortus natalib; parentum nobilitate fulgebat: quē diuina pietas non solum priusq; nasceretur: sed antē q̄ conciperetur elegit. In tantum ut mōtanus q̄dā monach⁹ dū leuissimo sopore quiesceret tertio fuisset ammonitione pulsatus uti m̄ri sue b̄ndct̄e cili nie quod masculinum conceptura esset: ueridica relatione predicere: et nomē eum uel meritum designaret. Quod ilico impleuit imperium et secundissime genetrici concepturē sobolis gaudia nuntiauit. Illa uō sic fidei credulitatis nō apparuit dubia. Ita suscepit i partu quem prescierat i utero. Non ut morosa esstet uel incerta felicissimum pignus secura protinus edidit: quod prius corde concepit. In quo assidue uenture ætatis dulcis infantia designabat: et quod añ est ceptū m̄r agnouerat: añ tēpora iam uidebat. Studebat teneros annos morum maturitatem uincere et beniuolentia cordis caritatis melle condire. Quid plura? Cum secundis successibus certati sc̄te conuersationis studiis adolescens polleteret uicesimi secundi anni iustus sumpsit exordium. In hac urbe remorum omnium generaliter uotis ad pontificii culmen raptus fuisse dignoscitur potius q̄ electus. In quo statim sic apparuit aptus et deuotus officio tanq̄ si qd nouiter ascenderat iugiter presuisset. Fuit itaq; in elemosinis largus i uigiliis sedulus in orōne deuotus in caritate perfectus in humilitate profusus i doctrina precipuus i sermone paratus i conuersatione sc̄tissimus. Nūq̄ uō inuenit humani ḡn̄is aduersarius: nec quod

fraude deciperet: nec quod simulatione fusca-
 ret. Sinceritate mentis uultus sui serenitate
 monstrabat et pietate clementissimi cordis osten-
 debat in lenitate sermonis: quicquid ad salutem
 pertinere possit. eternam: non minus implebat
 beatissimi operis studium quæ predicatione do-
 cebat. Longum est itaque uerbis exigere ne ir-
 rogemus ad audientibus de nimia prolixitate fa-
 stidium: quantum in eum ornata bonorum
 omnium: que sunt uel pretiosa uel maxima
 supne remunerationis prerogatiua contule-
 rit. Studeamus ergo pauca disserere plurima
 pretereire. Nam si tanta uirtutum suarum in-
 signia: aut ariditas nri sermonis possit exto-
 lere at memoria retinere: plus hære poterat
 terminum. Lux hodierna quæ pagina. In te
 debat uir beatus remigius iactantiam uir-
 tutis fugere in quo non poterat gratia celsa
 latere. Cum eum uo contigisset hære inter do-
 mesticos suos secretiore conuiuio et delecta-
 taretur in libertate carorum: descendebat
 ad eum intrepidi passeret: et in manu eius
 messe reliquias colligebant. Diccedebant
 alii saturi: accedebant alii saturandi. Sic
 mansuescebat fentis auuum in operatione uir-
 tutum. Accidit aut quodam tempore: cum ex
 more pastoralis solertia parrochias circuiret: ut
 si negligenter aliquid in diuinis cultibus a-
 geretur: fidelis xpi seruus agnosceret in uico
 similiter: cui uocabulum est calmatuaco ipsius
 deuotionis studium accessit. vbi dum quidam
 cecus ab eo opem misericordie postularet: ce-
 pit qua dudum captus fuerat in festinatio-
 ne demonii corpus ue ratione torqueri. Tunc
 se sanctus remigius in orone qua semp anima
 sancta in tentione uacabat corporea sedulitate
 prostravit. Baptimque lumen pristinum red

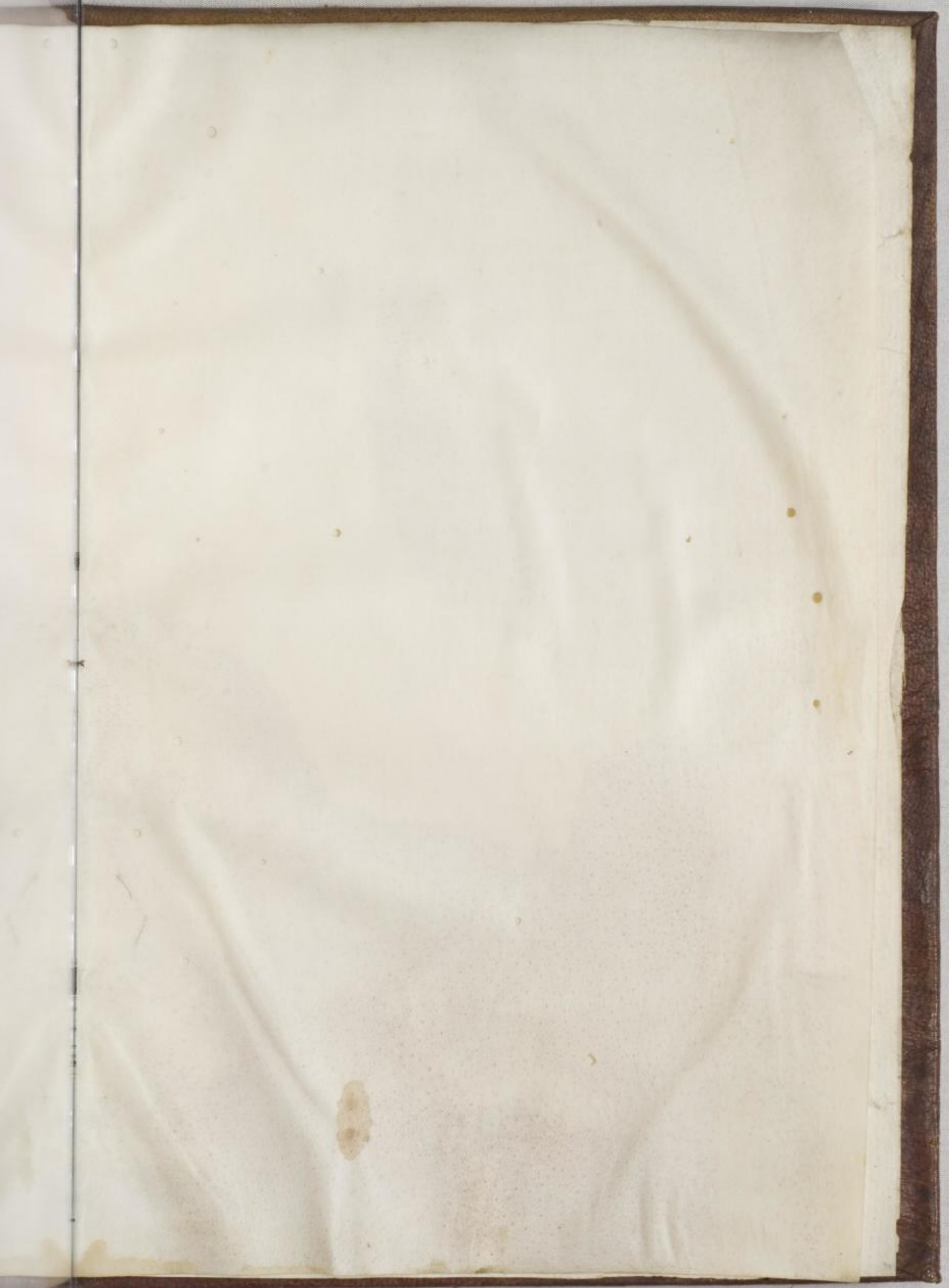
didit oculis: et pestem immundi spūs effugauit.
O ineffabilis gratia pietatis a quo dum substantia
sola petitur: triplex remedium obtinetur. vic-
tu pauit egenum remunerauit uisu cecatu:
reddidit libertatē captiuo. Atq; ita contigit
per hoc insigne misterium ut dum apparuit
unus in paupere trinitas se ostendit in salutē.
Sicut semper humani gnūs aduersarius suū
non desistit ostendere notēdi uirtute potētā.
C iuitatem remorum eodē tempore surgentib;
subito flammaz globis oborta nimium ua-
stasione succenderat. Et iā fere partē tertiā
fauillis extantib; concrematio pacta cōsump-
serat. Et quod residuum erat: uictrix flamma
lambebat. Tunc cum eius rei ad bñssimū re-
migiū antistitis peruenisset: auditū illico
uelut athleta ad ruinam urbis celera uelocita-
te percurrit: atq; se igni obuium impleta
orōne monstrauit. fracta uel cōcisa populo te-
ste: i se uastatio reducitur incendii. et p patē-
tem portam admodum fugiens discessit: ut
omnibus monstraretur q; uir dei plenus fide
igne plus ualuit q; sentiam tante indigna-
tionis euicit. et extinxit meritis. Quedam
uō puella ab urbe tolosa preclaris orta na-
talib; ab adulescēte infantia: uelani spiritus
tenebatur obsidione captiua. Quam cum te-
nero amore diligenter piissimi genitores ad
scī petri sepulchrum ad romanā urbē cum plu-
rima multitudine. et multa deuotione du-
xerunt. Ibi qdā dei seruus: cum auxilio sa-
cri corporis plurima implebat signa uirtu-
tum. hanc tamen puellam cum ulla potuis-
set intercessione purgare: nec ab ipsa calidi
demonis uirus ualuisset expellere: hęc res
sum hostis antiquus reddidit diuini nōis
obsecratōne cōstrictus: quod nunq; ab alteri

de eodem hitaculo nisi huius beatissimi remigii
 antistitis emundatione possit expelli. Tunc
 parentes eius et ipsius benedicti: et alarichi re-
 gis gothorum affatibus suffragati: cum deue-
 ra sobole ad sanctum remigium antistitem peruene-
 runt deprecantes ut uirtute eius agnoscerent
 in purgatione sobolis quam presciant con-
 fessione latronis. Tunc beatissimus remigius
 cum diuina luctatione se non esse dignum
 assereret: et consueta patientia repugnaret pro-
 pter cibum populi supplicantis: cunctus ut orationem pro
 ipsa funderet et parentum lacrimis condoleret.
 Tunc sanctus remigius meritis scitatis arma-
 tus uerbi precepit imperio: ut iniquus pro-
 per quod ingressus fuerat discederet et epi-
 scopam relaxaret. Itaque cum nimio uomi-
 tu: et obscuro fetore per os quod fuerat in-
 tromissus abcessit. Sed paululum post
 discedente pontifice sub ipsius tamen hore spa-
 tio: dum nimio labore fessa nutaret uitali
 calore redempta spiritum salutis amisit.
 Tunc supplicantium recurrit ad medicum. Quis
 autem remigius illud se accusat potius perpetrat
 se facinorosum: quam sanitatis premium indulgisse
 et extitisse homicidii reum: nam non contu-
 lisse remedium. Ad basilicam igitur sancti
 iohannis: quo corpus iacebat exanime populi
 obtentus deprecatione regreditur. Ibi quoque sanctus
 remigius cum lacrimis ad paupercula sanctorum
 in ordine prosternitur et reliquos ut ita face-
 rent adhortatur. Tunc sanctus remigius effuso
 lacrimarum nube consurgens suscitauit et
 mortuam: quam prius sanauit egrotam. Quae pro-
 protinus apprehensa manu pontificis: cum
 integra incolumitate surrexit: et ad propria
 feliciter remeauit. ludicare enim possumus
 quantum in patris miraculo fuisset parentum

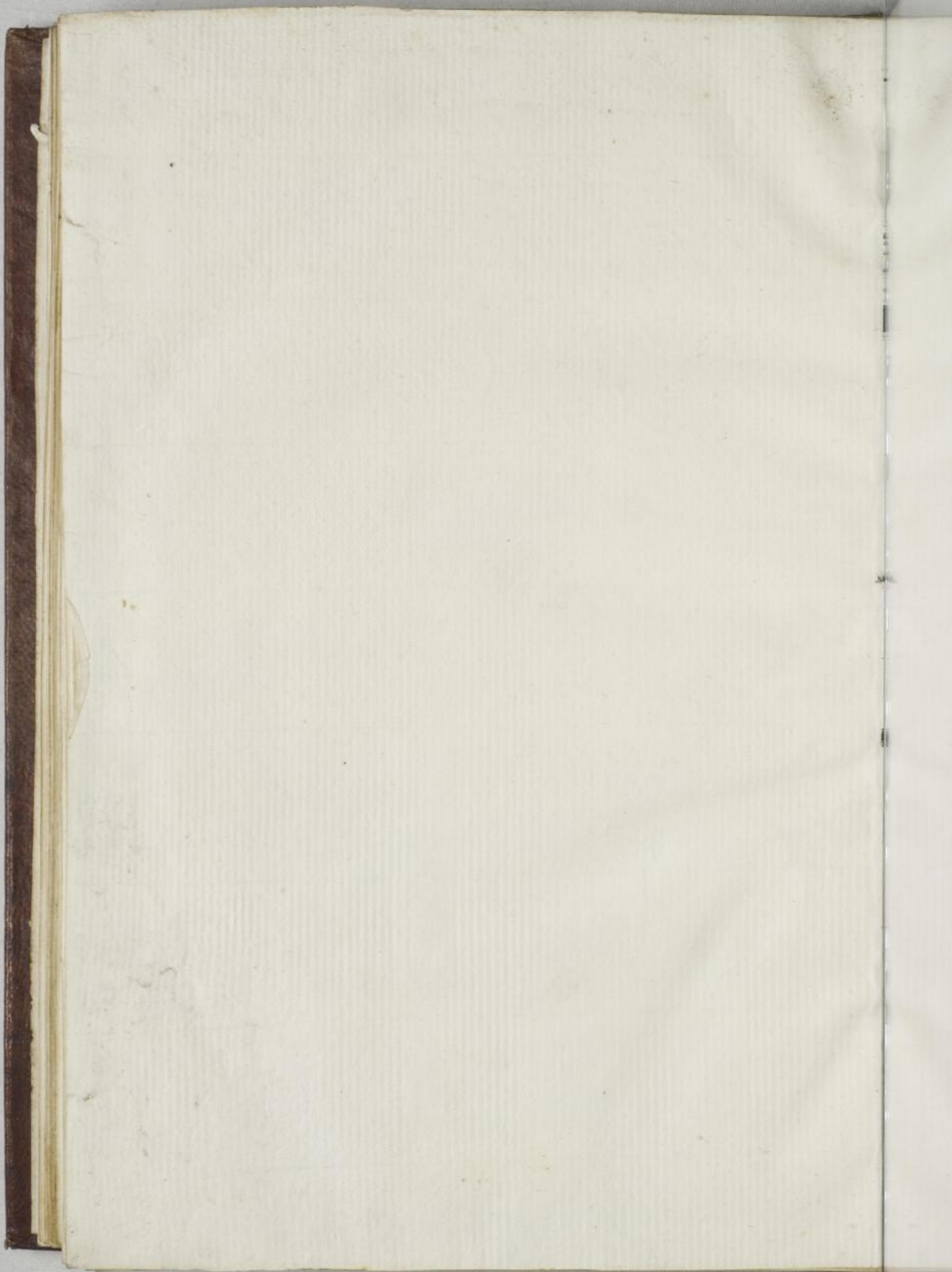
Aletur p̄ gaudio. Laus populi triumpho. Putasne
cum quo gemitu quantaq; deuotione gl̄ia;
in excelsis deo cecinerint: q̄ per sacrum anti-
stitē diuina uidere mysteria meruerunt. Po-
tuit ille plebem suam de casu cuiuslibet peri-
culi imminētis eripere: qui uitam mortuae
ualuit restaurare. Inter huiusmodi igitur
uirtutum suarum insignia: elegit b̄tissim⁹
remigius athleta xp̄i transitum letiferi +
soporis excipiens procellas mundi semo iā
uergente deserere et ad portum celestis h̄ta-
culi peruenire. Post cuius uō obitum: tanta
ad sui corporis p̄cunia fidelib; remedia tri-
buuntur et solis agnoscit uiuere meritis. q̄
tantis fulget exemplis. Cui uero pena d̄mo-
scatur defuisse martiri: nam non deuotio
confessoris. In illis ergo diuinis temploꝝ ora-
culis: ubi eius patrocina ueneramur: q̄cqd
cum fide petitur inuenitur. Et quod spera-
tur studio prestatur effectu. Pro suis ergo
unanimiter precib; exorem: ut nobis uite
salutaris spatium indulgentiā delictōꝝ
obtineat intercessio sc̄i Remigii pontificis
cum auxilio redeptoris. Det et depreca-
tio eius q̄ualiter in hoc mundo triq̄lla pa-
cis tempora: q̄ promisit iustis eterna. Et
ipse prestare dignetur: qui regnat cum
patre et sp̄u sc̄to: q̄ est benedictus in secula
seculōꝝ amen.

LEGENDARVM SANCTORVM
LIBER EXPLICIT FELICITER

DEO. GRAS. AMEN.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Msc. Dresd.

A 116.

